

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI

HALİL FİKRET KANAD'IN HAYATI, ESERLERİ VE EĞİTİM
ANLAYIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ramazan İNCE

Ankara
Eylül, 2010

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİMİN SOSYAL VE TARİHİ TEMELLERİ BİLİM DALI

HALİL FİKRET KANAD'IN HAYATI, ESERLERİ VE EĞİTİM ANLAYIŞI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ramazan İNCE

Danışman
Yrd. Doç.Dr. Ayşe Füsün ÖKSÜZOĞLU

Ankara
Eylül, 2010

Ramazan İNCE' nin Halil Fikret Kanad'ın Hayatı, Eserleri ve Eğitim Anlayışı
Başlıklı tezi 30 / 09 / 2010 tarihinde, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim
Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı): Yrd.Doç. Dr. Ayşe Füsun ÖKSÜZOĞLU

Üye : Prof. Dr. Tayyip DUMAN..... ..

Üye : Prof. Dr Çağatay ÖZDEMİR..... ..

ÖNSÖZ

İnsanın ve onun sosyal bir varlık olması neticesinde meydana getirdiği cemiyetin, tesis edilen devletlerin madden ve manen ilerlemesinde rehber olan, öncülük eden şahsiyetler vardır. Bu şahsiyetler; kendi varlıklarını cemiyetin, milletin ve insanlığın selâmeti, iyiye ve güzele ulaşması yolunda feda ederler. Bu gayret ve fedakârlık, ileriye doğru her hamlede kendisini hissettirir. Onlar, mükemmele doğru olan yürüyüşte yolu aydınlatan fenerler gibidirler. Bu ışık sayesinde insanlık gerçek aydınlığa kavuşur. Vakfedilmiş hayatlarıyla onlar; insanlığın, kendi milletinin ve cemiyetin tarihinde lâyük oldukları yeri alırlar, almalıdırlar.

İşte, Halit Fikret Kanad da böyle vakfedilmiş bir hayatın sahibidir. O, bir ilim adamı, eğitimci vasıflarıyla temayüz etmiştir. Yüzlerce öğrenci yetiştirmiş, ilmi sahası ile ilgili eserler vermiş, çeşitli dergilerdeki yazılarıyla, toplumu, gençleri aydınlatmaya çalışmıştır.

Bu çalışma, O'nun hayatını, şahsiyetini, faaliyetlerini, eserlerini ve fikirlerini tanıtmak gayesi taşımaktadır. Çalışmam boyunca yakın ilgi ve anlayışlarını gördüğüm başta danışman hocam Yrd. Doç Dr. Ayşe Füsün Öksüzoğlu'na, değerli görüş ve düşüncelerinden istifade ettiğim eğitimci yazar Cavit Binbaşoğlu'na, göstermiş olduğu yakın ilgi alakadan dolayı Prof. Dr. Tayyip DUMAN hocama sonsuz minnet ve şükranlarımı sunarım.

Ayrıca bu çalışmanın vücut bulmasında, gerçekten büyük yardımlarını ve desteklerini gördüğüm başta ailem olmak üzere, hocalarıma ve yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarıma, Arap harfleri ile metinlerin okunmasında emeği geçen Serdar Şakir Ilica'ya minnettar olduğumu ifade etmek isterim. Son olarak da tezimin yazımı süresince, muhtelif aşamalarda yaptığım çalışmaları okuyarak bana yardımcı olan Doç. Dr. Yücel Gelişliye de en kalbî duygularla teşekkür ederim.

Ankara, Eylül 2010

Ramazan İNCE

HALİL FİKRET KANAD'IN HAYATI, ESERLERİ VE EĞİTİM ANLAYIŞI

İNCE, Ramazan

Yüksek Lisans, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ayşe Füsün ÖKSÜZOĞLU

Eylül–2010, 141sayfa

Bu araştırmanın amacı, yaptığı çalışmalarla eğitim tarihimizde önemli bir yere sahip olan fakat hakkında ayrıntılı bir araştırma yapılmamış olan Halil Fikret Kanad'ın hayatı, eserleri incelenerek eğitime ilişkin görüşlerini inceleyerek değerlendirmektir.

Bu araştırma, tarihi bir çalışmadır. Araştırma amaçlarına uygun olarak veriler elde etmek için genel tarama yöntemlerinden tarihsel yöntem kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır aynı zamanda araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Dolayısıyla araştırmada, alan yazın taraması (literatür taraması) yapılarak Halil Fikret Kanad'ın hayatı, eserleri ve eğitime ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. .

Bulgular, Halil Fikret Kanad'ın Türk eğitim tarihinde adı geçen önemli eğitimcilerimizden birisi olduğunu, Türk eğitim sisteminin çeşitli sorunları, toplumun yetiştirilmesi, öğretim yöntemleri ve müfredat programları, eğitim sosyolojisi gibi bugünkü eğitim bilimlerinin birçok dalıyla ilgili çalışmalar yapmış, yazılar yazmış ve Türk eğitim sistemini eleştirmiş, önerilerde bulunmuş değerli bir Türk aydını ve eğitimcisi olduğunu göstermektedir.

Bu bulgular ışığında, Pedagoji, terbiye, ahlaki karakter, milliyet ideali ve topyekun bir milli terbiye kavramlarını sıkça kullanan ve vurgulayan Halil Fikret Kanad'ın eserlerinin okunması ve okutulmasının eğitim bilimi ile ilgilenenlere bir ufuk açacağına dair kanaate varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Pedagoji, terbiye, ahlaki karakter,

ABSTRACT

The aim of this research is to make Halil Fikret Kanad, who has contributed a lot in our education history and about whom a detailed research has not been done yet, his life, his personality and his work as the first doctorated Turkish educator, known better in the education society.

This study is a historical one. To obtain data according to research aims historical method has been used among the general scanning methods. Scanning method aims to describe a situation occurred in the past or still occurring just as the way it is and also the occasion, individual or object subjected to the research are all described just as the way they are. So in this research Halil Fikret Kanad's life has been tried to explain by doing literature scan.

Findings show that, Halil Fikret Kanad, a Turkish intellectual and educator, is one of the important educators in Turkish education system, he criticized various problems of Turkish education system, he studied in sociology of education and many education branches of today.

Among these findings, it has been agreed that the handworks of Halil Fikret Kanad, who used pedagogy, politeness, ethic character, an ideal nationality and total national politeness in them, should be read so that they can be enlightened.

Key Words: Pedagogy, Finishing, Moral Character

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	vi

I.BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar	4
1.5. Varsayımlar	4

II.BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
----------------------------	---

III.BÖLÜM

3. YÖNTEM	7
3.1. Araştırmanın Modeli.....	7
3.2. Verilerin Toplanması	7
3.3. Verilerin Analizi	7

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUMLAR	8
4.1. Halil Fikret Kanad'ın Hayatı	8
4.1.1. Çalışma Hayatı.....	10
4.1.2. Kişiliği.....	11
4.2. Halil Fikret Kanad'ın Eserleri	14
4.2.1. Kitapları	14
4.2.2. Makaleleri	36
4.3. Halil Fikret Kanad'ın Eğitime İlişkin Görüşleri	99

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	113
KAYNAKÇA.....	121

HALİL FİKRET KANAD'IN BİBLİYOGRAFYASI	125
HALİL FİKRET KANAD HAKKINDA YAZILAN VE YAYINLANAN ESERLER ...	132
EKLER.....	135

- Ek 1- Halil Fikret Kanad'ın hizmet cetvelini gösteren belge
- Ek 2- Halil Fikret Kanad'ın Cumhuriyet gazetesinde ölümü üzerine verilen taziye yazısı
- Ek 3- Halil Fikret Kanad'ın öğrenciyken yazdığı eserinin dış kapak sayfası
- Ek 4- Halil Fikret Kanad'ın doktora tezini gösteren kapak sayfası
- Ek 5- Halil Fikret Kanad'ın Talim ve Terbiye Kurulu üyesi iken alınan bir karar örneği
- Ek 6- Halil Fikret Kanad'ın “Eğitim ve Öğretim Tarihi” adlı eserinin üçüncü defa bastırılması hakkındaki kurul kararı
- Ek 7- Milli Eğitim Bakanlığınca yapılacak olan müfettişlik sınavında Halil Fikret Kanad'ın görevlendirilmesi hususundaki yazı

KISALTMALAR

- a.g.e.* : Adı geçen eser
bkz. : Bakınız
C. : Cilt
ev. : Çeviren
Fak. : Fakülte
M.E.B. : Milli Eğitim Bakanlığı
mad. : Madde
s. : Sayfa
sad. : Sadeleştiren
T.C. : Türkiye Cumhuriyeti
terc. : Tercüme
vb. : Ve benzerleri
TED : Türk Eğitim Derneği

I. BÖLÜM

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlara ve sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Bilindiği gibi biyografiler, kişinin yaşamını ve yaptıklarını anlatan yazılardır. Halkın(1989: 55)' ın da dediği gibi “ bir insanın tarihidir”. TDK'nın Türkçe sözlüğünde ise “ Biyografi (Yun: bios, hayat, graphe, yazı),Hayat hikâyesi, tercüme-i hal, hal tercümesi” olarak açıklanmıştır. Kelimenin aslı Yunanca olmasına rağmen Avrupa'da ilk kez John Dryden tarafından kullanılmıştır. Kelime 1721 yılından sonra Fransızcaya girmiş ve bireylerin yaşamlarının ele alındığı çalışmalar “Biyografi” başlığı altında toplanmıştır.(Türk Ansiklopedisi,1955). Özön (1954: 41), bireylerin çalışmalarını, faaliyetlerini anlatarak hayatını hikâye eden yazı demektedir. Aynı cümleden olmak üzere biyografiler, uygarlık tarihi üzerindeki incelemelerde müracaat edilecek ilk kaynaklardır. Bunlar özellikle fikir ve yazın hayatının gelişme tarihini öğrenmek için çok önemlidir (Togan,198:57). Ancak dikkat edilirse yaşadıkları toplumun hayatında veya dünyadaki diğer toplumlar üzerinde etki edebilecek durumlara imza atmış olanların biyografilerinin yazıldığı, sıradan insanların biyografilerinin yazılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla her toplum, yaşamında önem kazanmış olan bireyleri için örneğin, peygamberler, şairler, hükümdarlar, yazarlar gibi kişiler için yüzyıllardır bu tür eserler yazmıştır, yazılmaya da devam edilecektir. Ünlü İngilizlerin biyografilerinin toplandığı L.Stephen ve S.Lee'nin hazırladığı “Dictionary Of National Biografy”(Ulusal Biyografi Sözlüğü) (Togan,1981:58), Kadızade Hasan Çelebi'nin yazdığı Tezkiretü'üş – Şuara (Şairlerin Biyografisi) buna örnek olarak gösterilebilir ve örnekler çoğaltılabilir.

Biyografilerde bireyler çeşitli yönleriyle ele alınırlar. Biyografisi yazılacak olan bireyin ele alınan yönleri, biyografi yazarı tarafından saptanır bu aşamada örneğin, bir

bilim adamının ortaya koyduğu buluşun maliyetine ilişkin bilgiler mi yoksa buluşunun mu önemli olduğuna karar vermek durumundadır. Ayrıca Göyünç'ün de (1995: 3) değindiği gibi, biyografilerde bir şahsın doğumundan ölümüne, hatta daha öncesi ve sonrasına kadar konu olan hayatın bütün safhalarını bir kopukluğa meydan vermeden, devrin olaylarını, şahıs üzerindeki tesirleriyle birlikte kesintisiz sunma mecburiyeti vardır. Bu nedenle biyografiler, araştırmacının sübjektifliğini en iyi gösteren çalışmalardır. Kişi ile yazar arasında gizli bir yakınlık oluşmaktadır. Bu, daha konunun seçiminde, yani işin başında kendisini göstermektedir. Aynı millete, memlekete, siyasi gruplara veya mesleğe mensubiyet bu yakınlığı artırabilir. Bunun yanı sıra biyografi, yazılacak kişi için aranan tüm bilgilerin bulunabilmesi de uzun çalışmalar gerektiren zorlu bir iştir ve her zaman her istenen bilgiyi bulmak da mümkün değildir.

Diğer taraftan toplum kendi değerlerini, kültürünü, tarihini öğrendiği oranda anadilini kullanabildiği bilinmektedir. İnsanlar, anadillerinde düşündüklerine göre, geleceğe yönelik yeni tasarımlar geliştirebilmek için kendi tarihlerini ve o tarihleri oluşturan sadece olayları değil, bireyleri de bilmeleri gerektiği unutulmamalıdır.

Milletler, bilim adamlarına, sanatkârlara saygı göstermelidirler. Buda ancak onları ve eserlerini tanımak ve tanıtmakla olabilir.“Ancak, bu şekilde ölüm, "diriliş"e dönüşür. Bu saygının ifadesi olarak ortaya çıkacak eser, genç nesillerin, kendi tarih ve kültür zenginliklerinin yoğurduğu bu büyük şahsiyetleri anlamasına, örnek almasına vesile olacaktır. Bu da, yeni "büyük insanlar" ın yetişmesi demektir.” (Göyünç,1995: 4)

II. Meşrutiyet ile birlikte Osmanlı Devleti'nde eğitim alanında pek çok yenilik yapılmış ve hem yeni açılan okullar hem de yurt dışına gönderilen öğrencilerle ülkede eğitim alanında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde yurt dışına öğrenim görmeye gönderilen C. Dursunoğlu, A. Haydar Taner gibi öğrencilerden olan Halil Fikret Kanad Cumhuriyetimizin ilk ve önemli eğitimcilerinden olmuştur. (Turan, 2003: 48).

Kanad, Cumhuriyetten önce yurt dışına gönderildiği Leipzig Üniversitesinde ünlü Profesör Eduard Spranger'in öğrencisi olmuş; aynı üniversitede “Pestalozzi'nin Umumi Mektepçiliğe Karşı Vaziyeti (1809'a kadar)” adlı doktora tezini vererek

doktorasını almıştır. Böylece Halil Fikret Kanad, Pedagoji alanında doktora yapan ilk Türk eğitim bilimcisi olarak 1917 yılında yurda dönmüştür. (Taşdemirci, 1996:561).

Döndükten sonra, önce askerliğini yapmış sonra Maarif Nezareti'nde çalışmaya başlamış; 1923 yılında Bakü Üniversitesi'nin çağrısı üzerine oraya gitmiş ve ilk kitabı olan iki ciltlik "Terbiye ve Tedris Tarihi" adlı kitabını orada yazmıştır. Yaşamı boyunca birçok öğretmen ve yönetici yetiştirmiş olan Kanad, Öğretmen Fazıla Hanım ile evlenmiş ancak çocukları olduğuna ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır

Halil Fikret Kanad Türk eğitim hayatının en verimli insanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim alanında on yedi kitap, doksan altı makale yazmıştır. Bu çalışmaları ile Cumhuriyet döneminde çağdaş eğitim ilke ve yöntemlerini eğitimcilere ve topluma tanıtmış, uygulamaya konulması için çalışmıştır.

Eğitim ve öğretimde savunduğu ilkeler, toplumun halen günümüzde de önemini koruyan ilkelere. Bunun yanı sıra ülkemizin ihtiyacı olan nitelikte öğretmenin yetiştirilmesi, okul modelleri ve yönetimi, kültür, sosyal çevre gibi sorunlara eleştirilerde bulunup onlara sağlıklı çözüm yolları önermiştir. Buna rağmen, "Kim Kimdir?", "Kültür Bakanlığı Türk Büyükleri Dizisi" vb. eserlerde ismine yer verilmediği, ayrıca Yeni Rehber Ansiklopedisi, Türkiye Ansiklopedisi, Meydan Larousse ve bunun gibi ansiklopedilerde de isminin geçmediğini görmekteyiz. Ayrıca birlikte çalıştığı, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, İsmail Hakkı Tonguç, Hasan Ali Yücel, Saffet Arıkan, Kâzım Nami Duru gibi Türk eğitim tarihinde önemli hizmetlerde bulunmuş olan eğitimcilerimizle ilgili olarak yazılmış birçok inceleme yazısı, üniversitelerde yüksek lisans ve doktora tezi düzeyinde çalışmalar yapılmış olmasına karşın Kanad hakkında bugüne kadar ayrıntılı bir araştırma yapılmamıştır. Oysa yukarıda da değinildiği gibi, toplumun kendi değerlerini bilmesi, onları yeni nesillere öğretmesi aynı zamanda bir kültür aktarımıdır. Bu da eğitim kurumlarının en önemli işlevlerindedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, yaptığı çalışmalarla eğitim tarihimizde önemli bir yere sahip olmasına rağmen hakkında ayrıntılı bir araştırma yapılmamış olan Halil Fikret Kanad'ın hayatı, eserleri ve eğitim görüşlerini inceleyerek değerlendirmektir.

Bu amaçla araştırmada aşağıdaki sorular cevaplandırılacaktır.

1.Eğitim bilimleri alanında doktorluk unvanı almış ilk Türk eğitimcisi olan Halil

Fikret Kanad kimdir? Başlıca eserleri nelerdir?

2.Halil Fikret Kanad'ın eğitime ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Değerli bir Türk eğitim bilimcisi olan Halil Fikret Kanad'ın kendi toplumuna yeterince tanıtılmamış olması araştırmanın önemini daha da güçlendirmektedir. Hakkında bugüne kadar yapılan çalışmalar, dergilerdeki makaleler, seminer kitapları ve bazı kitapların sayfaları arasında küçük bölümler halinde kalmış olan Halil Fikret Kanad'ın görüşleri, yaklaşımları günümüzde de geçerliliğini korumaktadır. Bu nedenlerle Halil Fikret Kanad'ın Türk eğitim bilimcilere ve topluma tanıtılması ve eserlerinden yararlanmasının sağlanması önemli bulunmuştur. Ayrıca tarih ve onun bir parçası olan eğitim tarihinin öğrenilmesinden yola çıkılırsa; bu biyografik araştırmanın önemi daha da artmaktadır.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma Halil Fikret Kanad'ın hayatı, eserleri ve eğitim görüşleriyle sınırlıdır.

1.5.Varsayımlar

Hakkında biyografik araştırma yapılacak olan kişinin yazın alanında eserleri varsa bunların hepsine ulaşmaya çalışmak gereklidir. Dolayısıyla bu tez çalışmasında Halil Fikret Kanad ile ilgili belli başlı bütün birincil kaynaklara ulaşılabileceği varsayılmıştır.

II. BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Halil Fikret Kanad ile aynı dönemlerde birçok eğitimci, pedagoji ve pedagoji tarihi konularını ele almış ve eserler vermişlerdir. Bunların arasında Nafi Atuf Kansu'nun Fenni Terbiye Tarihi, Pedagoji Tarihi, Türkiye Maarif Tarihi, İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Umumi Pedagoji, Tarih ve Terbiye, Sadrettin Celal Antel'in Pedagoji, Maarif ve Meseleleri, Hasip Ahmet Aytuna'nın Pedagoji Dersleri, Hıfzırahman Raşit Öymen'in Pedagoji Kıraatı adlı eserlerini örnek olarak gösterebiliriz.

Halil Fikret Kanad ile ilgili olarak yapılan çalışmalar 1987 yılına kadar dergilerde yayınlanan kısa makaleler şeklindedir. Bu yayınlara örnek olarak Öymen'in 1956 yılında "Halil Fikret ve Eserleri" ile Baykal'ın 1966 yılında yazdığı "Bir Öğretmenin Anıları" adlı makaleleri gösterilebilir.

Diğer taraftan bazı kitap ve makalelerde de Halil Fikret Kanad'ın yazıları ve eserlerine atıfta bulunulduğu görülmüştür. Bu yayınlara örnek olarak Emin Soysal'ın "Köy Enstitülerinin Tarihçesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü", Hüseyin Akyüz'ün "Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma", C. Binbaşıoğlu'nun Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerinde Bir Araştırma" adlı kitapları, Kemal Turan'ın, "Kurtuluş Savaşı'ndan Cumhuriyete Işık Veren Eğitimcilerimiz" ve Fuat Ovat'ın, "1910 Almanya Yolcusu, Eğitimci, Yazar Halil Fikret Kanad" isimli makaleleri gösterilebilir.

1987 yılında yayınlanan "Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri" adlı kitabın içerisinde Cicioğlu tarafından Kanad'ın biyografisi ve çok kısa olarak da görüşleri anlatılmıştır. Cicioğlu'nun Kanad'ın eserleri arasında belirttiği, "İlk Mektep Müfettişlerine Rehber", "Şiller" ve Lise, Öğretmen Okulu ve Ortaokulların 1947 Bütçesinde Yapı, Esaslı Onarım İhtiyaçları adlı eserleri araştırmamızda bulunamamış ve Türkiye Bibliyografyasında bile rastlanmamıştır. Diğer taraftan 1996 yılında Türkiye

Cumhuriyeti Devleti'nin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumunda Ersoy Taşdemirci “ Halil Fikret Kanad ‘ın Türk Eğitimine Hizmetleri” konusunda bildiri sunmuş; bu bildiride Kanad ‘ın kısa bir biyografisi ve kısa bölümler halinde bazı eserleri, pedagoji, eğitim ve öğretmen yetiştirme hakkındaki görüşleri yine kısaca anlatılmıştır.

1998 yılında Ankara üniversitesinde Reform Pedagojisi, Eğitim Bilimleri, Okul Reformu, Öğretmen Eğitimi Ve Dr. Halil Fikret Kanad, adlı bir seminer düzenlenmiştir. Seminer, başlığında yer alan eğitime ilişkin konular çerçevesinde Kanad ‘ın görüşleri ele alınmış; biyografisi, kişiliği ve eserlerini eğitimci yazar Cavit Binbaşoğlu kısaca tanıtmıştır.

2000 yılında TED (Türk Eğitim Derneği) IX. Anma toplantılarının konusunu Halil Fikret Kanad Yaşamı ve Hizmetleri olarak belirlemiş ve bir panel düzenlemiştir. Panelde, Halil Fikret Kanad yaşamı, eserleri ve eğitime hizmetleri konusunda yine Cavit Binbaşoğlu; Kanad ve Eğitim Bilimleri, Eğitim Sosyoloji başlığı altında Mahmut Tezcan, Kanad ve Halk Eğitimi başlığı altında da Rıfat Miser sunumlarını yapmışlardır.

2006 yılında Tokcan ve arkadaşları tarafından “Halil Fikret Kanad ve Coğrafya Eğitimi Üzerine Bir Eseri: Coğrafya'nın Tedris Usulü”, yine 2006 yılında Fuat Ovat tarafından da “1910 Almanya Yolcusu, Eğitimci, Yazar Halil Fikret Kanad” adlı makaleler yayınlanmıştır.

27 Kasım 2006 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi'nde, M. Çağatay Özdemir, Cavit Binbaşoğlu, Ömer Özcan, Oktay Akbaş ve Bahri Ata'nin katılımlarıyla Pedagoji Şubesi Kurucusu Dr.Halil Fikret Kanad'ı Anma Paneli düzenlenmiştir. Bunların dışında çeşitli kitap, dergi ve tez çalışmalarında konuyla ilgili olarak Kanad'ın ismine vurgu yapılan bölümler de bulunmaktadır.

III. BÖLÜM

3. YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel, biyografik bir çalışmadır. Araştırmanın amaçlarına uygun veriler elde etmek için tarama yöntemlerinden tarihsel yöntem kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır ve aynı zamanda araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.(Karasar, 2009: s.183) Dolayısıyla araştırmada, alan yazın taraması (literatür taraması) yapılarak Halil Fikret Kanad'ın hayatı, eserleri ve eğitime ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada Kanad'ın basılı eserleri tek tek ele alınarak içerik tanıtımı yapılmıştır.

Bu çerçevede mevcut veriler incelenmiş, Kanad'ın kendi düşünceleri ve yazdıkları ele alınarak tek tek tanıtılmış, eğitim görüşleri ortaya konularak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması

Halil Fikret Kanad'ın kendisine ait kitapları, makaleleri, çalıştığı kurumlardan elde edilen belgeler, hakkında yazılan yazılar, Türkiye Bibliyografyası, Türkiye Makaleler Bibliyografyası, Milli Kütüphanenin koleksiyonu ve çeşitli yazılardaki kaynakçalar taranarak bir bibliyografik tarama yoluyla toplanmıştır. Diğer bir deyişle araştırma birincil kaynaklara dayandırılmıştır.

3.3. Verilerin Analizi

Halil Fikret Kanad ile ilgili ulaşılan bu kaynaklar tek tek incelenerek hayatı, eserleri, eserlerinde ele aldığı konular ve eğitim görüşleri yönünden değerlendirilmiştir.

IV. BÖLÜM

4. BULGULAR ve YORUM

Bu Bölümde Halil Fikret Kanad'ın Hayatı, Çalışma Hayatı, Kişiliği, Eserleri(Kitapları Ve Makaleleri), Halil Fikret Kanad'ın Eğitime İlişkin Görüşleri, Halil Fikret Kanad Hakkında Yazılan Ve Yayınlanan Eserlere yer verilmiştir.

4.1. Halil Fikret Kanad'ın Hayatı

Kanad'ın doktorasını tamamlayıncaya kadar yaşadığı hayat ile ilgili ve ayrıntılı olarak bilgi veren eldeki tek kaynak Fuat Gündüzalp (1961:338) 'in yazdıklarıdır. Bu bilgileri Gündüzalp, arkadaşı olan Kanad'ın kendisinden dinlediğini söylemektedir. Bu tarihten sonra Kanad'ın yaşamı hakkında bilgi veren yazıların Gündüzalp'ten yararlanılarak yazıldıkları anlaşılmaktadır. Bu gerçekten yola çıkarak aynı kaynak burada da kullanılmış, ek olarak doktora tezinin önsözündeki açıklamalarından da yararlanılmıştır.

24 Aralık 1307 (5 Ocak 1892) de Makedonya'da Manastır ilinin Serfice kasabasında doğdu. Daha 6 aylık iken babasını kaybetti; dul kalan annesi, eldeki birkaç dönüm tarlaya bostan, tütün, mısır, ekin ekmek ve ektirmek ve büyük fedakârlıklara katlanmak suretiyle iki çocuğunu (diğeri Halil Fikret'in, kendisinden altı yaş büyük kardeşi idi büyüttü ve yetiştirdi. Beşi erkek, biri kadın olmak üzere daha altı kardeşi vardı. Bunlar evli idiler ve ayrı evlerde yaşıyorlardı. Kendisi çocukluk yıllarını şöyle anlatıyor: “Çocukluğum tam bir serbestlik içinde geçti. Dağ, tepe, kır, bayır... İstedğim gibi gezip tozuyordum. Bu serbestlik içinde yoksulluğumun acılarını bilmiyordum. Ara sıra bostan ve mısır tarlalarında bekçilik ederdim ve geceleri de çardak altında dışarıda kalırdım.”

Serfice ilkokulunda okudu ve on yaşlarında iken Manastır şehrinde yeni açılan sanayi mektebine (yani sanat okuluna) gönderildi. Orada dört yıl okudu. Dersler, o zamanki rüştiye okullarında okunan derslerin hemen hemen aynı idi. Fazla olarak bu müddet içinde terzilik, kunduracılık ve müretteplik de öğrendi.

Bundan sonraki hayatını yine kendisinden dinleyelim: “Sanayi mektebinin son iki yılında mektebin fahri müdürü olan Manastır eşrafından Ziya Tepedelen, okumaktan hoşlandığımı ve okuldaki başarıyı görerek beni, mezun olduktan sonra, ya Manastır askerî okulunda ve yahut Mülkiye’de okutmağa karar vermişti. Ben, bu faziletli ve babam kadar sevdiğim hayırsever müdürün teklifini seve seve kabul ettim ve onun yardımıyla Manastır idadisinde okumağa muvaffak oldum. İdadinin son sınıflarına yatılı olarak kabul edilmişim. 1910 yılında her vilâyetten iki idadi veya lise mezunu imtihanla Avrupa’ya gönderildi. Ben de imtihanda muvaffak olarak Almanya’ya tahsile gittim.” (Gündüzalp, 1961:338)

1910 yılında, Osmanlı Maarif Nezareti’nin almış olduğu bir karara göre, her ilden iki idadi mezununun Avrupa’ya yüksek öğrenime gönderilmesi için sınav açılmıştır. Bu sınavda başarı gösteren öğrencilerden yaşı büyük olanlar Fransa’ya, yaşı küçük olan on öğrenci de Almanya’ya gönderilmiştir.

1910–1912 yılları arasında Markbrandenburg kentinde almanca öğrenmiş, aynı zamanda Züllichau Lisesi’ne dinleyici öğrenci olarak devam etmiştir. 15 Nisan 1912’de Berlin Üniversitesi Felsefe Fakültesi’nde eğitime başlamış, burada üç sömestri öğrenim görmüştür.

1913-1914 kış sömestrisini Leipzig Üniversitesi’nde Pedagoji derslerine devam ederek geçirmiştir. 1917’ye kadar Leibzig şehrinde pedagoji tahsil etmiş ve o tarihte ünlü Profesör Eduard Spranger’in öğrencisi olarak pedagoji doktorasını yapmış; böylece Almancayı da üst düzeyde öğrenmiştir.

Leipzig Üniversitesi’nde hazırlamış olduğu, Pestalozzi’nin Umumî Mektepçiliğe Karşı Vaziyeti (1809’a kadar) konulu doktora tezini 1917 yılında başarı ile vererek yurda dönmüştür.

Eserlerine bakıldığı zaman en çok Pestalozzi ve Spranger’in etkileri görülmektedir. Pestalozzi’nin kendi deyişiyile “hudutsuz ve temiz halkçılığını ve idealizmini” eserlerini okuyarak; Spranger’in de manevi bilimlere ve manevi değerlere dayanan görüşlerini onunla birlikte çalışırken benimsemiştir.

Berlin ve Leipzig Üniversitelerindeki öğrenimi sırasında aşağıda adları yazılı dünyaca meşhur profesör ve doçentlerin derslerine ve seminerlerine katılmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır: Berlin Üniversitesi'nde : Dessoir, Erdmann, Frischeisen - Köhler, Paszkovvski, Vierkdndt, Zimmermann. Leipzig Üniversitesi'nde : Barth, Bergmann, Brahn, Jungmann, Lamprecht, Lipsius, Spranger, Volkelt, Wundt.

1917 yılında yurda döndükten sonra Maarif Nezaretinde “Maarif Nezareti Müşavirlik Kitabeti ve Tercümanı” olarak çalışmış, çeşitli okullarda “Fenn-i Terbiye ve Malumat-ı Ahlakiye” (Eğitimbilim ve Ahlak Bilgisi) dersi öğretmenliği yapmış, 1923-1926 yılları arasında Bakü Üniversitesinde üç yıl Pedagoji dersleri okutmuştur.1928 yılında Gazi Terbiye Enstitüsünde Pedagoji Bölümünü kurmuş ve bu bölümün 20 yıl başkanlığını yapmıştır.1936-1939 yılları arasında Talim ve Terbiye Kurulu üyeliğinde bulunmuş, 1956 yılında emekliye ayrılmış 1974 yılında Ankara’da vefat etmiştir.

4.1.1. Çalışma Hayatı

Halil Fikret Kanad’ın çalışma hayatı Milli Eğitim Bakanlığı Sicil Dairesinden alınan hizmet cetveline göre düzenlenmiştir.

Yukarıda da değinildiği gibi meslek hayatına 19 Kasım 1917'de 1700 kuruş maaşla “Maarif Nezareti Müşavirlik Kitabeti ve Tercümanı” olarak başlamıştır.

Maarif Nezareti'ndeki Müşavirlik memuriyetinin kaldırılması üzerine, 26 Ocak 1919 tarihinde Kandilli Sultanisi İptidai Almanca öğretmenliği, Erenköy ve Selçuk Hatun İnas Sultanilerine (Kız Lisesi), Fenn-i Terbiye öğretmeni olarak atanmıştır. Aynı yıl ek görev olarak Çamlıca İnas Sultanisi'nde de ders vermeye başlamıştır.

1923 yılında Azerbaycan Türk Hükümetinden gelen bir heyetle anlaşarak Psikoloji ve Pedagoji dersleri vermek üzere Bakü Üniversitesine gitmiş; orada Yüksek Pedagoji Enstitüsünde "Pedagoji" ve “Pedagoji Tarihi” doçenti olarak çalışmış ve bu ülkenin Sovyetler Birliği tarafından istila edilmesi üzerine Türkiye'ye dönmüştür.

1927 yılında yurda dönen Halil Fikret Kanad, Konya'da açılan Orta Muallim Mektebi'ne 17 Mayıs 1927'de öğretmen olarak atanmıştır. Bugünkü Gazi Üniversitesini

oluşturan bu okul kısa bir süre sonra Ankara'ya taşınmış ve okulda Halil Fikret Kanad'ın da gayretleriyle Pedagoji Bölümü kurulmuştur.

7 Kasım 1935'de Bakanlık 2. sınıf müfettişi olarak atanmış; 26 Mayıs 1936 yılında da Talim ve Terbiye Kurulu Üyeliğine getirilmiş; bu görevde üç yıl kaldıktan sonra, 21 Haziran 1939'da tekrar Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki görevine dönmüştür. Üç yıllık bir ara göz ardı edilirse Kanad, yirmi dokuz yıl kurduğu bölümün başkanı ve aynı zamanda öğretmeni olarak çalışmıştır. (Altunya, 2006:295,299). Bu arada da ayrıca 12.6.1944 tarihinden 22.6.1945 tarihine kadar bir yıl “Türk Kooperatifçilik Kurumu”nda Yönetim Kurulu Başkanlığında bulunmuş, (<http://www.koopkur.org.tr>); Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki görevine 1956 yılına kadar devam etmiş, altmış dört yaşındayken emekliye ayrılmıştır. Ek 2 de yer alan gazeteye göre yedi Ekim 1974 tarihinde Ankara’da toprağa verilmiştir.

4.1.2. Kişiliği

Halil Fikret Kanad’ın kişiliği ile bilgileri arkadaşları ve öğrencilerinin yazdıklarından ve anlattıklarından öğreniyoruz. Öğrencilerinden İhsan Baykal, (1966:66). Pedagoji bölümünün değerli öğretmenlerinin kendileri üzerinde olumlu etkileri olduğunu ifade etmiş, Kanad ile ilgili olarak şunları söylemiştir.

“Halil Fikret Kanad pedagoji alanında isim yapmış, eserleri ile hizmet etmiş bir eğitimcidir. Taklitten, yabancı hayranlığından tiksiniirdi. Bize göre düşünen ve bizim bünyemize uygun bir eğitim yolu çizen özgür bir insandı. Eserleri çoktur, her öğretmen, ana, baba onun eserlerini okumalıdır.

Halil Fikret Kanad düşündüklerini olduğu gibi söyleyen, hiç kimseye boyun eğmeyen, kelimenin tam anlamı ile özgür düşünen bir öğretmendi. Tok ve sert konuşur, konuları derinliğine, genişliğine ele alır, görüş ve düşüncelerini açık açık anlatırdı. Pedagoji ve Pedagoji Tarihi derslerinde kendisini dikkat ve ilgi ile takip ederdik. Çünkü kendisini sever ve sayardık. Sevginin verdiği bir korku da hâkimdi bize. Bazı konularda tartışma yaptırır, bir konu hakkında çeşitli görüşleri suyun yüzüne çıkarırdı. Yine bir kere “öğrencileri cezalandırmak mı; yoksa ıslah yoluna mı gitmeli?” konusunda bir tartışma yaptırmış, birinci şıkkı Şevki Oktay'a, ikinci fikri bana vermişti. “ Ben bütün

suçların ıslah yolu ile önlenebileceğini iddia etmişim. Cezayı kabul etmiyordum. Hocam, toplumun ve hatta suçlunun selâmeti yönünden ceza verilmesinin gerekliliğini, sert ve açık bir dille açıklamıştı. Gerçek olan yerinde ve zamanında müdahale etmek ve öğrenciyi suçundan döndürecek yolu gösterebilmektir. İşe yaramayan bir uzuv kesilip atılmıyor mu?”(Baykal:1967).

Öymen, (1956:2) Onun için, idealizmi, öte taraftan insanlık ve meslektaşlık münasebetlerinde çok hassas oluşunun Fikret'in şahsiyetinde ve eserlerinde öne çıkan faktörler olarak görüldüğünü ifade etmektedir.

Baykal, İ. (1974:5) Hocam Halil Fikret Kanad adlı makalesinde onun kendine olan güvenini, doğru bildiği yoldan dönmediğini şu şekilde anlatmaktadır.

“Halil Fikret son toplantıda aramızda çok kalamadı, artık bir yerde uzun boylu durmağa sağlığı yeterli değildi. Ama buna rağmen kendine güvenini yitirmemişti. Salonda bir ara yürürken koluna girmek istedim, O her zamanki kendine özgü kişiliği ile “ben dayanaksız yürürüm.” dedi.

O'nun üstün kişiliğini, açık düşünürlüğü, kendine güvenirliliğini, bizim üstümüzdeki etkisini bir kaç anı ile belirtmek isterim:

Bir Millî Eğitim Şûrasında ilköğretmen okulları öğretim programları ve meslek dersleri görüşülüyordu. (Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisi) H. Fikret bu konuda konuşmak için başkandan söz istedi ve kesin bir anlatımla bu derslerin ve konularının Amerika'dan aynen alındığını, bir hazır elbise gibi, bunların ulusal bünyemize uymayacağını belirtti ve kürsüden indi.

Halil Fikret'i doğru bildiği yoldan hiç bir güç döndüremezdi. O günün ünlü Millî Eğitim Bakanı Tevfik İleri bile onun üzerinde etkili olamamıştı. Çünkü o, kişilerin isteklerine göre değişmeyen, girişimlerde bulunmayan bir eğitimciydi. Hele çıkar için, sandalye ve mevki için inandığı ilkelerden vazgeçmez, kişiliğini gölgelendirmezdi.

Bir öğrenci için kendisine bir tavsiye mektubu gönderilmiş. Hoca mektubu okumuş, ilgili öğrencinin önünde yırtarak, çöp sepetine atmış, Hoca bunu ne gösteriş ne de gözdağı vermek için yapmıştır. H. Fikret buydu, tavsiye ile iş yapmanın

karşısındaydı. H. Fikret hocanın, bu toplumsal hastalığımızın amansız düşmanı olduğunu yıllarca önce müdürüm H. Ziya Kalkancı'dan öğrenmiştim ve bunun için hareketinin bir gösteriş olmadığını belirtmek istedim.

Gerçekten o, büyük hoca ve eğitimimizdi. Ne var ki, bizde yabancı hayranlığı iliklerimize kadar işlemiş olduğundan kendi bilgin ve eğitimcilerimize bu dereceleri vermekten çekinir, korkarız da.”

Cırtlı (1975:7) da Halil Fikret Kanad,'ın öğrencileri üzerinde, onların kendilerinden sonra gelecek kuşaklara heyecanla aktaracakları eğitimciliği, hocalığındaki geniş anlayışlılığı ve babacanlığıyla, gerçekten etkili olduğunu, hoş, nüfuzlu ve sıcak yakınlığı öğrencilerinin olduğu kadar arkadaşlarının da kalplerinde silinmez izler bıraktığını belirterek, hiç bir meslekte büyük olmak hocalıkta büyük olmak kadar büyük değildir demiştir.

Değişik dönemlerde yetiştirdiği öğrencilerine göre Kanad, kendine güvenen, coşkulu, sözünü esirgemeyen ve öğrencisini sevip koruyan bir öğretmendir. Derslerinin kitabını ilk yazanlardandır. Enstitüde öğrencilerin yönetime katılımına ve kendilerini yönetmelerine düşünsel yönden öncülük edenlerdendir. (Ersoy, 1996:562)

Kanad, meslek yaşamının sonuna kadar iki ders okutmuştur: Pedagoji ve Pedagoji Tarihi. Altunya' nın (2006:312), 1932-34 arasında öğrencisi olan Arman'dan aktardığına göre Kanad

"O günlerde 'Terbiye Doktoru' kişiliğiyle ün salmıştı. Kendisinden emin, babacan tavırları ile üzerimizde iyi etkiler yapıyordu. Terbiye Tarihini aynen kitabından, Terbiyeyi de Baku'da hazırladığı notlardan anlatıyordu."

1930 yılında Enstitü'nün İlköğretmen Okulu'na yeni kaydolun Tahsin Aygün, Kanad'ın kendileriyle yakından ilgilendiğini, okula uyum sağlamaları için pingpong oynama vb. etkinliklere yönelttiğini anlatmıştır. 1938–40 arasında öğrencisi olan eski Köy Enstitüsü müdürlerinden İsmail Safa Güner'e göre Kanad, “kendisini alanında otorite olarak gören, yiğit, sözü tok, öğrencisini koruyan bir kişiydi. Bu koruyuculuğunu o kadar ileri götürürdü ki, bir seferinde, bölüme öğretmen olarak yeni atanan eski öğrencisi H.Hüsnu Cırtlı' nın, okuttuğu sayısal işlemlere dayalı ölçme_ değerlendirme

dersinden yılıp kendisine şikâyete gelen öğrencilere, “bölüm şefi olarak ben onunla konuşurum; o da benim öğrencim, gerekirse bu görevi ondan alırım”, demekten kendini alamadı. Cırtılı'ya göre Kanad iyi bir öğretmendi, ancak kendini yenilemedi ve yenilere kırgın olarak ayrıldı (Altunya, 2006:313).

Son öğrencilerinden Cavit Binbaşoğlu, Kanad hakkında şöyle diyor: “Pedagoji derslerinde anlatma yöntemi kullanırdı. Fakat arada sırada sorular sorar, eski derslerle yeni dersler arasındaki bağı bu suretle bize buldurmaya çalışırdı. Sınav sorularını kompozisyon şeklinde sorardı. Pedagoji Tarihi derslerinde başka bir yöntem uyguluyordu. Kitaptaki eğitimcilerin her birini anlatmayı ayrı bir öğrenciye ödev olarak veriyordu. Özel ilgi ve hayranlığından dolayı Pestalozzi'yi kendisi anlatır; anlatırken heyecanlanırdı. Ders kitabı dışına çıkarak çeşitli kaynaklardan hazırlanan öğrencileri takdir ederdi” (Görüşme:18 Haziran 2010).

4.2. ESERLERİ

Verilerin analizi bölümünde de belirtildiği gibi bu başlık altında Kanad'ın eserleri kitapları ve makaleleri olmak üzere iki gruba ayrılmış; kitapları kronolojik sırada, makaleleri içeriklerine uygun konu başlıkları altında yine kronolojik sırada tanıtılmıştır.

4.2.1. Kitapları

Başta kaydedildiği gibi Kanad'ın eğitim konusunda yazdığı on yedi kitabına ulaşılmıştır. Kitapların konuları verilmiş, bu kitaplarla ilgili yapılan eleştiriler veya kendisinin eserleri için söylediği, önsözlerinde önemle vurguladığı hususlar aktarılmıştır.

4.2.1.1. Türkische Lesestoffe. Leipzig: Otto Harrassowitz, 1916. 31 s.

Daha önce hiçbir kaynakta varlığına ait bir bilgi ile karşılaşılmayan bu kitap, Milli Kütüphane koleksiyonun taranması sırasında tarafımdan rastlantı eseri görülmüştür. İnceleme sonucunda kitabın 1946 yılında Milli Kütüphane koleksiyonuna eklendiği anlaşılmıştır. Kitabın adıyla internette yapılan tarama sonucunda (turquie-culture.fr/.../turkische-lesestoffe-anthologie-turque-1916.html)

adresinde ,Üniversity Of Toronto Library'nin kataloğunda orijinal metnin tamamının gösterildiği saptanmıştır.Otuz bir sayfalık bu kitap Leipzig' te Ocak 1916 yılında Profesör Hans Stumme ile Halil Fikret'in bir çalışmasıdır. Türkischen Alphabets ve Ryk'a –Charakter adı ile yayınlanmıştır. Önsözde müelliflerin eserin içeriği ile ilgili olarak yaptıkları açıklamaya göre eserin, Zurub-i Emsal, Muhtelif Latifeler, Türkçe Şiirler, Terbiyeli Bir Kişi, Çanakkale'den Bir Türk Askerinin Mektubundan oluştuğu görülmektedir. Orijinal yazılışlarına göre her bölümde yapılan aktarmaların kaynakları şöyle sıralanmaktadır.

Buna göre ; Sayfa 2-11 : L'alphabet et des listes de mots occupent les premières pages.

Sayfa 10-11 : Zurub-i emsal

Sayfa 13-17 Muhtelif letifeler (Anekdoten), (Külliyat-i letaif yazar Faik Reşad İstanbul(Kostantinopel) 1328)

Sayfa 18-23: Türkce si'irler (Ordu Marşı,Maniler,Yabanda bulunurum)

Sayfa 24-25 : Terbijeli bir kyt'a (Ta'lim-i Kıraat Muallim Naci))

Sayfa 26-31 : Çanak -kal' adan bir Türk askerinin mektubu (Anafartalar Kanun evvel (ocak) 1915,oğlun Mustafa)

Doktora tezinin dışında ilk eseri olarak kabul edilebilecek olan bu kitaptan birkaç alıntı yapmak uygun bulunmuştur.

Zurub-i Emsal: Adam odur ki sözünden dönmez. Alacak verecek ile ödenmez.

Ağlamayan çocuğa meme vermezler...

Muhtelif Latifeler: Bir köylünün eşeği kaybolmuş. Bundan dolayı mahzun ve

kederli olduğunu gören diğer bir köylü “Niçin bu kadar kederleniyorsun?

Hepimiz o yolun yolcusu değil miyiz? Demiş...

Türkçe Şiirler:

Ordu Marşı:

Ordumuz etti yemin,

Sancağımız şanımız,

Titredi hak ü zemin.

Osmanlı unvanımız,

Milleti etti yemin,

Vatan bizim canımız,

Açıldı rah-i nevin.

Feda olsun canımız.

Maniler

Bağa girdim nar için,	Ben nar ağacı değilim,
Gül kopardım yar için,	Yel estikçe eğilmem,
Analar kız doğurmuş,	Kaçma güzel karşımdan,
Delikanlılar için.	Ben düşman değilim.

Yabanda Bulunurum: Memleketimden uzağım, Yabanda bulunurum,Memleketime selamlar, Çokça gönderiyorum, Ah , o güzel güllerinin kokusu bana esse,...İyi anamdan uzağım, Yabanda bulunurum;İyi anama selamlar,Çokça gönderiyorum.Ah titreyen ellerinden bir mektup bana gelse , ki o ak saçlı anamın haberin bana verse!...

Terbiyeli Bir Kişi: Ben küçük bir çocuğum. Daha hiçbir şeyi bilmiyorum. Çocuklar ne bilirler? Çalışırlarsa her şeyi öğrenirler. Ben çalışacağım. Bilmediğim şeyleri öğreneceğim. Çocuklar okumuş,terbiye görmüş olurlarsa onları herkes sever herkes över.Ben bir talebeyim.Hocalarım var ,bana okuyup yazmak öğreten,terbiye eden anlatan...

Çanakkale'den Bir Türk Askerinin Mektubu

Sevgili anacığım!

Bilmem hatırladın mı? Sana son mektubumda İngiliz ve Fransızları Allah'ın izni ile yakında büsbütün kovacağımızı, hepsini denize atacağımızı yazmıştım. Bak söyledüğüm nasıl doğru çıktı...

4.2.1.2. Terbiye ve Tedris Tarihi. 2 Cilt, (2.baskı) İstanbul: Devlet Matbaası,1930. 454+275 s.

Eserin yukarıdaki bibliyografik künyesinden de kaydedileceği gibi kitap iki ciltten oluşmaktadır. Birinci cilt 454, ikinci cilt 275 sayfadır.

Eserin İstanbul baskısının ikinci baskı olarak gösterilmesinin nedeni ilk baskısının 1926 yılında Bakü'de yapılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı kitap daha sonra Pedagoji Tarihi adı altında 1946 ve 1963 yıllarında da basılmıştır. Bu baskılar kronolojik sırası geldiği zaman tanıtılacaktır.

Birinci cildin konulan şunlardır: "Mısır, Çin, Hind, İran, Babil ve Asur, Fenike, İsrail, Yunan, Roma terbiyeleri; Sokrat, Eflâtun, Aristo, Kinitilyan; Türk terbiyesi, İslâm terbiyesi; Hazreti Muhammet, Yusuf Has Hacip, İmam Gazali, İslâm'da terakki ve İslâm mektepleri, Keykavus, Kurunu vusta terbiyesinin tekâmülü, Ehli Salıp devrinden Kurunu vustanın sonuna kadar talim ve terbiye, Hümanizm ve Reformasyon devirlerinde talim ve terbiye, Almanya'da hümanizm, Reformistlerin Hümanistlere ve mekteplere karşı vaziyeti ve Luther; 16 ncı asırda Protestan; mektep teşkilâtı; 16 ncı asırda Protestan Lâtin mektepleri, Reformasyon devrinde Katolik mektepleri, Cezvitler, Vives; Hümanist devrinde halk ve kadın terbiyesi: 17 nci asırda terbiye ve tedris; Rabelais, Montaigne, Descartes, Jansenistler, Fenelon, Bacon, Ratke, Comenius, Franke ve Piyetizm; 18 inci asır: Realizm ve neo-hümanizm, John Locke, Rousseau; Basedow ve Filântrop cereyanı, Salzman, Filântropların mekteplere tesiri: Yeni hümanizm:

Kesner, Ernesti, Heine; Pestalozzi, Disterweg, Kant, Fichte, Jean Paul Schleiermacher; Herbart; Fröbel; 19 uncu asır ortalarında terbiye ve mektep teşkilâtı; Herbert Spencer.”

İkinci cildin konuları da şunlardır: “Hugo Göring, E. Demolins, Paul Lacombe, P. D. Coubertin, Gostave Le Bon, Ellen Key, T. Ziegler, Paul Natorp, Kerschensteiner, John Dewey, Angelo Patri, Helena Parkhurst ve Dalton plâni, Bedeales mektebi, Adolphe Ferriere, Langermann, Matmazel Francia, Hümerlayn, William George, Hermann Lietz, Paul Geheeb ve Odenwald mektebi, Wynecken ve Wickersdorf mektebi, Montessori, Decroly, Blonsky, Toplu tedris sistemi, iş prensibi ve iş üzerine müstenit tedris usulü kendi kendini idare prensibi.”

Yazar, birinci cildin önsözünde, kitabının plâni hakkında su açıklamalarda bulunmaktadır:

“Eser, birinci tab’ını (baskı) Bakü’de yaşamıştı. Birinci tabında [tab’ında], eski devrin birçok büyük kavimlerinin hiç mevzuu bahsedilmemiş ve eski Yunan ve Roma terbiyesinin çok muhtasar [az,kısa] yazılmış bulunması, Bakü ve Azerbaycan meslektaşlarım tarafından haklı olarak muaheze [tenkid] edilmişti. İkinci tabıda bu mahzuru izale etmeye [özürü gidermeye] çalıştım. Beşeriyetin alın karası olan orta zamana pek muhtasar geçtim ve bunu da tarihî insicamı [düzgün,tertip] bozmak istemediğimden mevzuu bahsettim. Birinci tabıda eski Türk terbiyesini, bütün hüsnü

niyetime rağmen yazamamıştım. Son senelerde Türk tarihine ait eserlerin ve tetkikatın [araştırma, inceleme] ilerlemiş bulunması sayesinde ikinci tabıda eski Türk terbiyesini mevzuu bahsetmek imkânını elde ettim. İslâm'dan sonra Türk terbiyesini alelîtlak [umumiyetle] İslâm terbiyesiyle mezcettim [katmak karıştırmak]. Osmanlı Türklerinin Anadolu'da ve Rumeli de teşkil ettikleri büyük imparatorluğun medrese ve terbiye teşkilâtlarını ve bugüne kadar vaki olan maarif ve terbiye teşebbüslerini meskût [söylenmiş] geçmeye mecbur oldum. Bu, mufassal [kısımlara ayrılıp anlatılmış] terbiye tarihçilerinin veyahut doğrudan doğruya Türkiye maarifini ve terbiyesini etraflı olarak tetkik edeceklerin vazifeleri cümlesindedir sanırım. Eserde asıl ehemmiyet verdiğim cihet, onyedinci asırdan itibaren bugüne kadar pedagoji âleminde ehemmiyet kazanan ve bugünkü okullarımızın terbiye ve tedris tarzlarına bilvasıta nüfuz eyleyen mürebbilerdir [aracı olan pedagog]. Bunun bugünkü mürebbilerimiz için faydası çoktur...Ben... eseri, terbiye tarihçilerinin yaptığı gibi, yirminci asrın başlangıcında meselâ Herbert Spencer'de kesmedim. Daha ilerilere giderek bugüne kadar neler olduğunu, ne gibi temayüllerin[eğilim] mevcut bulunduğunu ve ne gibi cihetlerin [yön] hayati kıymet kazanmaya namzet[aday] olduğunu, ikinci ciltte meslektaşlarıma göstermek istedim. Yirminci asrı ihtiva [içinde bulundurmak] eden ikinci ciltte bazı yeni mürebbileri sükûtle [susma] geçiştirdim. Zira bunların her birinden ayrı ayrı ve tafsilâtıyla bahsetmek esere üçüncü bir cilt ilâve edilmesini mucip[gerek] olurdu. Ben ancak mühim[önemli] yolların ve yeniliklerin müjdecilerini göstermekle iktifa[yeter bulma] etmeyi zaruri gördüm... Pedagojide geri kalmış bulunan milletler için mutlaka birkaç çeşit terbiye tarihine ihtiyaç vardır”

4.2.1.3. Coğrafyanın Tedris Usulü. Ankara: İkbâl Kitabevi, 1927. 126 s.

Bakü'de yazdığı bu kitabın ilk baskısı Arap harfleri ile İstanbul'da yayımlanmıştır.1914 yılında Nafi Atuf Kansu tarafından da “Vatanımın Coğrafyası” adında bir kitap yazılmıştır; ancak bu iki kitap arasında bir benzerlik olmadığı gibi Kansu'nun kitabı ilkökul çocukları için hazırlanmış; Kanad ise bu eserinde coğrafyanın nasıl öğretilmesi gerektiğini eğitim bilimleri açısından ele almıştır. Eserin içerdiği konu başlıkları şunlardır:

Coğrafya Öğretiminin Amacı, Coğrafya İlminin Gelişmesi, Coğrafya Öğretiminin Tarihi Gelişimi, Vatandaşlık Konuları (Yurt Bilgisi), Vatandaşlık Öğretiminin Tarihi.Coğrafi Yurtçuluğun Görevi,Yurtçuluk Öğretimi Görevini Hangi Biçimde Görmelidir?, Haritaları Anlamak Nasıl Mümkündür?, Yurtçuluk Öğretiminin

Gidişi, Coğrafya Materyalleri Arasında Sebepiyet İlişkisi.Karşılaştırmalı Coğrafyanın Niteliği, İlköğretim Okullarında Karşılaştırma ve Her Şeyin Sebebi Olduğu Kanunu,

Tabaka Biliminin Göz Önüne Alınması, Tabaka Biliminin Öğretim Yöntemlerine Ait Görüşler, Coğrafyayı Siyasi Görüşlere Göre mi Öğretmeli?, Medeni Coğrafya, Ekonomik Coğrafya, Coğrafi Çizim (Harita Yapmak), Neler Çizilmelidir? Harita Çiziminde Tedbirler, Dağları Haritada Ne Şekilde Göstermelidir?, Coğrafya Öğretiminde İş Prensipleri, Model Yapmak, Anlatım (Deney) Araçları, Duvar Levhalarından Nasıl Faydalanılır?, Haritalar, Coğrafya Konularının Düzenlenmesi ve Seçilmesi, Öğretimin Gidişi (Süreç), (Öğretim Yöntemleri), Coğrafyaya Ait Benzetmeler, Coğrafya Konularını Nasıl ve Ne Şekilde Vermeliyiz?,Coğrafya İsimleri, Coğrafya ile İlgili Rakamlar, Coğrafyada Öğretim ve Ders Kitapları Hakkında, Matematik Coğrafya (Astronomik Coğrafya), Astronominin Gelişmesi, Öğretimde Taksim, Astronomi Coğrafyasının Öğretim Tarzı, Matematik Coğrafyada Anlatım Yolları, Telloryum.

Bu eserle ilgili olarak Turhan ÇETİN ,Şahin ORUÇ ,Halil TOKCAN,(2006:16). şunları söylemişlerdir:

“Kanad’ın bu eseri yayınlandığı dönemdeki coğrafya öğretimine ışık tutmasının yanında, günümüz coğrafya öğretiminde de kullanılacak örnekler yer vermesi ve Kanad’ın vatan ve coğrafya ile ilgili görüşlerini içermesi açısından önemlidir. Bir coğrafyacı olmayan Kanad bu eseri yazarken Adolf Rude’nin, Metodika’sından, ve bazı coğrafya kitaplarından faydalandığını belirtmektedir. Kitabın tamamı incelendiğinde bir çeviri eser olmadığı, Kanad’ın orijinal görüş ve öğretim örneklerinin eserde yer aldığı anlaşılmaktadır. Yine Kanad’ın coğrafya öğretimine ilişkin yaptığı eleştiri ve öğretim örneklerinin çoğunun günümüzde de geçerli olduğu görülmektedir. Nitekim günümüzdeki coğrafya öğretiminde en önemli problemlerden birinin de Dünya’ya, bir kıtaya ya da bir ülkeye ait fiziki ve beşeri bilgilerin ezberleterek öğretilmeye çalışılmasından kaynaklanmaktadır.”

4.2.1.4. Pedagoji Tarihi 2 Cilt (Öğretmen Okulları İçin Yardımcı Ders Kitabı). İstanbul: Devlet Matbaası,1946.506+421 s.

Daha önce ele alındığı gibi, ilk olarak 1926 yılında Bakü’de, ikinci olarak 1930’da İstanbul’da basılan 2 ciltlik “Terbiye ve Tedris Tarihi” adlı kitabını yeniden gözden geçirerek “Pedagoji Tarihi” adı altında 1946 yılında üçüncü,1963 yılında da dördüncü defa yayınlattır. Ulaşılan bu dördüncü baskısının, birinci cildinin başında, iki sayfa tutan bir fihrist ile altı sayfa tutan ikinci ve üçüncü basımların önsözleri; ikinci cildin başına da ikinci ve üçüncü basımların on sayfa tutan önsözleri ve ikinci cildin sonunda dört sayfalık bir bibliyografya ile iki sayfalık bir fihrist eklemiştir. Burada yer verdiği üçüncü basımın önsözünde kendi kendisine yaptığı eleştiride şunları söylemektedir.

“Pedagoji tarihinin ikinci basısı 1930 yılında hayli genişletilmiş olarak yayımlanmıştı. Basılan 3000 nüshanın 15 yıl içinde tükenmesi yazan için hayli düşündürücü ve üzücü bir olaydır. Ben bu olayı iki suretle yorumlamaya çalıştım: İlk önce, eserin, meslektaşlarımı yeter derecede kandıramadığına ve bunun için onlar arasında ilgi uyandırmadığına hükmettim. Bu hal eserin kötü olmasıyla veya ağır ve belirsiz yazmasıyla açıklanabilir. İşte bu düşünce ile üçüncü basıya hazırlanırken eseri başından sonuna kadar insafsız bir tenkit süzgecinden geçirmeyi uygun buldum. İncelemelerin sonunda şu kanaatleri edindim:

- a) bazı noktalar gerçekten çok belirsiz kalmıştır;
- b) bası hataları bazı fikirleri anlaşılmasız bir hale sokmuştur;
- c) önemli bahislerin bir kısmı ilgiyi çekecek şekilde işlenmemiş ve gerektiği gibi açıklanmamıştır;
- d) dilin süratle sadeleşmesi yüzünden eserin ifadesi hayli eski kalmıştır. Üçüncü basıda bu kusurları düzeltmeye çalışırken eseri adeta yeniden yazmak zorunda kaldım. Mamafih eserin rağbet görmemesinin diğer bir sebebi, meslektaşlarımdan büyük bir kısmının pedagoji tarihinin lüzum ve önemini takdir etmemesidir.”

İncelenen dördüncü baskının ikinci cildine Lombardo Radice, Booker Washington, Kessler, Gaudig, Dilthey, Budde, Eucken, Frantisek Bakule. Spranger, Freud ve Pfister gibi bazı ilâveler yapmış; buna karşılık birinci ciltten Jean Paul, ikinci

ciltten de “toplu tedris, iş prensibi, kendi kendini idare prensibi gibi başlıkları taşıyan bölümleri çıkarmıştır.

Terbiye ve tedris tarihi kitabının konuları verildiğinden kitabın konuları tekrar buraya alınmamıştır.

Gündüzalp (1951:34) kitapla ilgili eleştirilerini yaparken şöyle demiştir. “...bu kitap Nafi Atuf Kansu'nun, Öğretmen Okullarında okunan ve aynı ismi taşıyan küçük kitabını unutmamak şartıyla bu konuda Türkçemizde biricik tafsilâtlı eserdir. Üslûbu bakımından da çekicidir. Her derecedeki öğretmenler için dikkatle okunacak değerdedir...”

4.2.1.5. Muasır Terbiye Ülküleri ve Terbiyede Yenilikler. İstanbul: Marifet Matbaası,1934.93 s.

93 sayfalık bu kitapta iki sayfa tutan ve 30 Eylül 1933 te yazılmış olan önsözden sonra şu bölümler vardır:

1 - Tarihî görüş; 2- Herbart mektebi (Ziller, Wilbmann, Rein, Sallvürk, Barth); 3- Ferdî terbiye ve ferdiyete hürmet cereyanı (Ellen Key, Gurlitt); 4 -İçtimai terbiye (Natorp. Belirendi); 5 -Sosyalist terbiyesi (Schultze. Östreich); 6-Şahsiyet terbiyesi (Eucken, Budde, Gaudig); 7 - Kıymet felsefesine müstenit terbiye (Kohn, Messer);. 8 - Manevi ilimlere müstenit ruhiyat ve terbiye (Dilthey, Spranger); 9-Psikanaliz ve buna müstenit terbiye (Freud, Pfister).

Kitabın konusunu ve yazılmasındaki amacı yazar, önsözünde şöyle açıklıyor: “...Bu küçük eserin birinci gayesi, muhtelif terbiye ülkülerini ve bu ülkelere esas olan fikirleri meslektaşlarıma kısaca bildirmek ve bu suretle onların yürüdükleri ve yürüyecekleri yolları kısmen aydınlatmaktır. Eserin temas ettiği diğer amelî noktalar günün en canlı terbiye meselelerindedir; bunların etrafında yeni görüşlerin ve yeni ilmî ve psikolojik esasların neferden ibaret olduğunu bilmek, yeniliği daha şuurlu tatbik etmeye yaradığı için faydalıdır... Eserin bahis sonlarına ayrıca kitabiyat ilâve edilmiştir. Kitabiyat kısmında müelliflerin bütün eserleri değil: ancak en mühim olanları ve bu yazılarla alâkası bulunanları zikredilmiştir.”

Gündüzalp (1951: 120) kitapla ilgili olarak Dr. Kanad'ın bu kitabı, 1930 da iki cilt halinde yayımladığı “Terbiye ve tedris tarihi” ne bir ek olarak... alınabileceğini vurgulamıştır.

4.2.1.6. Pestalozzi. İstanbul: Devlet Matbaası, 1936. 58 s.

İçinde biri Pestalozzi'nin İverdon'daki heykelini, öbürü de Pestalozzi'yi Stans'daki okulunda çocuklar arasında gösteren tam sayfa büyüklüğünde iki tane fotoğrafın da bulunan elli sekiz sayfalık bu kitabın bölümleri şunlardır:

“Çocukluğu ve Mektep Hayatı, Gençliği, Aşk Devresi ve Çiftçilik Hayatı, Muharrirliği, Pestalozzi ve Fransa İnkılâbı, Parlak Zamanları ve Vefatı.”

Yazar kitabın yazılış gayesini önsözünde şu cümle ile anlatıyor: “Temenni olunur ki bu satırlar bize Pestalozzi'yi sevdirensin ve bizde mefkûreci [gaye] insan olmak meylini uyandırsın.”

Bu eser hakkında Gündüzalp (1951: 58), “Öğretim ve eğitim tarihinin en büyük simalarından birisi olan Pestalozzi hakkında bu kadarlık bir broşürden başka bir şey bulunmaması hiç şüphesiz ki Türkçe pedagoji kitaplığımız için büyük bir eksikliklerdir. Fakat işte aradan yirmi yıla yakın zaman geçtiği halde, yabancı dil bilmeyenler için, hâlâ bu broşürden daha tafsilâtli [ayrıntılı] bir eser bulunmadığı düşünülecek olursa, Dr. Kanad'ın hizmetini takdir etmemek mümkün değildir.” demiştir.

4.2.1.7. Satranç Kılavuzu. Ankara: Ulus Basımevi, 1936. 146 s.

Bu kitabın önsözünde yazar özetle; satranç oyununu oyunların en güzeli ve zevklisi olduğunu söylüyor. Satranç oyununun insanı birçok gereksiz işlerden kurtardığını ve birçok konuda “kafayı ve iradeyi” işlettiğini ve nefse hâkim olmayı öğrettiğini belirtiyor. Eserin konuları şunlardır:

Satranç tahtası ve taşların adları. Taşların dizilmesi ve hanelerin işaretlendirilmesi. Şah oyunu (hamleler ve taşların hareket tarzları).Piyadelerin, müdafaa ve şahı tehdit. Mat (ölüm).Pat.Rok (reftar).Kayım.Satranç oyununda geçen bazı ıstılahlar [tabir,deyim].Taşların vasatı kıymetleri. Kısaltmalar.Satranç oyununda kaideler.Satranç oyunu nizamnamesi.Hatalar ve cezalar.Tam oyunlarla izah edilen

çıkışlar (başlangıç oyunları),Açık oyunlar.Şah altı oyunu.İtalyan oyunu ve partisi.Evans gambiti ve partileri.Kara taşların iki at çıkışı, oyunlar ve partiler.İspanya oyunu ve İspanya partileri. Şot gambiti, şot oyunu ve partileri. İngiliz oyunu ve İngiliz partisi. Şah fili oyunu ve partileri. Orta gambili, oyunlar ve partiler. Şah gambiti. Şah atı gambiti ve oyunlar.Cunningham gambiti ve partiler.Muzio gambiti (beşinci hamlede atın feda edilmesi) ve partiler.Salvio gambiti ve oyunlar.Şah fili gambiti, oyunlar ve partiler. Kabul edilmeyen şah gambiti, oyunlar ve partiler.Kapalı oyunlar.Fransız oyunları ve partileri.Şah piyadesine karşı vezir piyadesi oyunu ve partiler.Vezir gambiti, oyunlar ve partiler.Vezir piyadesi oyunu ve partiler.Son yıllarda şatranç üstadlarının oynadıkları bazı partiler.Küçük partiler.Oyun sonları.Şaha karşı vezir.Şaha karşı kale.Şaha karşı iki fil.Şaha karşı at ve fil.Şaha karşı iki at.Şaha karşı piyade.Vezire karşı kale.İki zabite karşı vezir.Kaleye karşı fil. Kaleye karşı at. Kaleye karşı kale ve fil.Kale ile ata karşı kale.Kale ve piyadeye karşı kale.Piyadeye karşı kale.Fil ve piyadeye karşı şah.File karşı fil.Piyadelere karşı fil.Şaha karşı at ve piyade. Piyadeye karşı at biçiminde sıralanmaktadır.

4.2.1.8. Pedagoji. 2 Cilt. Ankara: Ulus Basımevi, 1938.210+180 s.

Kitap öğretmen okullarında ders kitabı olarak okutulmak üzere yazılmıştır. Kitap sekiz defa basılmıştır. İncelenen 5-6'ncı baskısına göre eserin birinci cildinin konuları şunlardır:

Birinci bölüm: Umumi meseleler pedagojinin anlamı ve tanımı; Eğitimin öğretimle ilişkisi; Eğitimin konusu; Eğitimin ereği; Eğitimin imkânı ve soyaçekimin etki derecesi; Dünün telâkkisi; Bugünün telâkkisi: Eğitimde bilginin ve tatbikatın önemi; Pedagojinin ilgili bulunduğu bilimler; Görgüye ve denemeye dayanan pedagoji; Gözlem ve deneyimin farkları; Deneysel pedagojide araştırma metotları; Çocukların araştırılmasında kendimizi hayalen çocuk durumuna sokma metodu; Çocukların yaptığı şeyleri toplama metodu; Anket metodu; Gündelik gözlem defteri tutma metodu; Okulda şahsi dosya tutma metodu; Psikograf metodu; Deneyim metodu; Terbiyede ailenin rolü ve aile terbiyesinin esasları; Öğretmenlerin aile terbiyesini sevdirmek ve yaymak hususunda rolleri; Okul çağına gelmemiş bulunan çocukların terbiyesinde çocuk bahçelerinin ve Montessori çocuk evlerinin rolleri; Eğitimde okulun rolü ve okul eğitiminin esasları; Öğretmenlerin kişiliği, meslek ahlâkları ve bunun önemi; okul ve çocuk

velileri; köy okulu ve köylü, köylüye nüfuz etmenin önemi ve bunun sağlanması çareleri; Eğitimde sosyal çevrenin önemi ve bunun eğitim bakımından ıslahı çareleri.

İkinci bölüm: Çocuğun bedenî ve ruhi evriminin deneysel olarak araştırılması

Evrime devreleri hakkında zamanın tayini; Anatomik vasıflar; Fizyolojik vasıflar; Antropometrik ölçüler; Vücudun büyüklüğü ve ağırlığı; Büyümede anıklığın önemi; Büyümede cinsiyetin önemi; Irk ve milliyetin önemi; Ailenin refahı ve sosyal durumu; Erinlik devrenin önemi: Cinsî eğilim; Evrime tesir ederi ikinci derecede etmenler; Gençlerin ruhi evriminde özel haller; Evrimde mevsimlerin rolü.

Üçüncü bölüm: Eğitimin araçları

Beden eğitimi; Çocukların sıhhatini korumanın önemi ve bunun okul yoluyla sağlanması ; Oyun ve mahiyeti; Oyun kuramları; Oyunun eğitimde kıymeti; Beden idmanları, jimnastik, spor ve elişlerinin önemi.

Dördüncü bölüm: Fikir eğitimi

Fikir eğitiminin ereği; Bilgi ve maharet; Şeklî terbiye; Mânevi bilimlerin, tabiat bilimlerinin, mantık ve matematik bilimlerinin şeklî terbiyede önemi; Duyu organlarının eğitimi, algı ve gözlemin evrimi; Renk duyuları; Ses duyuları; Hareket duyuları; Apersepsiyonun (tamalgının) evrimi; Okula yeni giren çocukların bilgileri ve bunun okulda daha çok geliştirilmesi; Sezgi prensibi; Sezgi prensibinin tarihî evrimi; Sezginin şiddetini çoğaltmak; Sezginin hazırlığı; Bir ders olmak itibariyle sezgi; İş prensibi; İş prensibinin tarihî evrimi; El hareketinin dimağ ve fikirle ilişkisi; El etkinliğinin fikir ve irade eğitiminde rolü. Oyun, spor, iş ve meşguliyetin farkları: İş eğitiminde muhtelif etkinlikler; Dikkat deneyimleri; Dikkatin uyandırılmasında etmenler Yorgunluk; Yorgunluğun sebepleri; Yorgunluk ölçüleri; Yorgunluk ölçülerinin sonuçları ve ameli kıymeti; Teneffüslerin, tatillerin, uyku ve gıdanın yorgunlukla ilişkisi; Kamplar ve aç hava okulları; Bellek ;Belleğin tanımı ; Bellekte bireysel farklar ve bir taraflı bellek yetenekleri; Komplikatif bellek; Bellek tipleri; Mihaniki bellek. gözleme dayanan bellek ve düşünceye dayanan bellek: Bellek deneyimleri; Belleğin gelişimi; Öğrenmenin şartları; Öğrenmenin objektif şartları; Öğrenmenin sübjektif şartları; Öğrenmede

alıştırmanın önemi; Fikri çalışmanın sosyal şartları; Okul içinde ve dışında çocuğun çalışmasına tesir eden özel etmenler; İmgelem ve eğitimi

İkinci cilt de 4 bölüme ayrılmıştır:

Beşinci bölüm: Duygu eğitimi

Duygumun mahiyeti; Duyguların duyum, tasarım ve irade ile ilişkisi; Duyguların şiddeti ve özellikleri; Duygu eğitiminin ereği; Duyguların eğitimi; Özsaygı ve haysiyet eğitimi; Duygudaşlık eğitimi; Bilim yönsemesi ve eğitimi; Ahlâk yönsemesi ve eğitimi; Vicdan; Estetik eğitimi ve deneyimler; İdeal deneyimleri.

Altıncı bölüm: İrade eğitimi

İradenin mahiyeti; Vasıfları; İrade eğitiminin ereği; Anlıkçılar, duygular ve iradecilere göre irade eğitimi; Vasıtalı, vasıtasız irade eğitimi; Gözet vasıtasıyla eğitim; Ceza vasıtasıyla eğitim; Mükâfat vasıtasıyla eğitim; Uyası vasıtasıyla eğitim; Vasıtalı irade eğitiminde hayat anlayışlarında birliğin lüzumu; Dine dayanan hayat anlayışı; Sosyoloji biliminin hayat anlayışı; Ahlâk felsefesinin hayat anlayışı; Faydacılar; İradeciler; Evrimcilerin cemiyeti ve hayatı anlayışları; Tarih biliminin cemiyeti ve hayatı anlayışı; Ahlâkî fikirler vasıtasıyla telkin ve eğitim; Ahlâkî karakter ve mahiyeti; maksimler nasıl husule gelir? İradenin kararlaşması; Karakter eğitimi; Yalancılık, sebepleri ve tedavi çareleri; Tembellik, sebepleri ve eğitim çareleri; İlgi ve mahiyeti; İlginin şekil ve neveleri; İlgi evriminin araştırılması; Okul disiplini, mahiyeti ve ereği; Okul disiplininin istekleri; Disiplinin uygulanması; Serbest disiplin; Disiplinin etkileri.

Yedinci bölüm: Bireylik ve zekâ incelemeleri

Bireyler veya tipler; Basit tipler; Bileşik tipler; Zekâ ölçüleri ve testler; Zekâ incelemesinde şartlar; Binet-Simon-Boberag testleri; Termaın-Cilds testleri.

Sekizinci bölüm: Öğretim ve eğitimin genel prensipleri,

Totalite, aktualite, otorite, hürriyet, aktiflik, sosyaline, bireylik prensipleri.

Kitapla ilgili olarak Gündüzalp.(1951:168)

“ Bir ders kitabı olduğu için sonradan birçok kereler daha basılmak talihine mazhar olmuş ve her basılışında, konular arasında bazı düzeltme ve açıklamalardan başka hemen hiçbir değişiklik yapılmamakla beraber ifade Arap harfleri ile sonradan öz Türkçeye doğru geliştirilmiştir. Fakat yazar son basılarında dahi Türkçe terimlerin hepsini kullanmıyor; bazılarını kabul ediyor, bazılarını ise rağbet göstermiyor. Meselâ evin, duyu, bellek, imgelem gibi terimler kullanılıyor; fakat zekâ, manevi, prensip, objektif gibi Arap harfleri ile ve Fransızca kelimelerin Türkçelerine yer verilmiyor. Bazı bahislerin, son yıllarda bilhassa Amerika'da yapılmış incelemeleri ihtiva etmemesi, bu kitabını biraz eskimiş olduğu hissini vermektedir.” demiştir.

Bu kitabın yedinci ve sekizinci baskıları “Deneysel Pedagoji” adı altında basılmıştır.

4.2.1. 9. Goethe ve Faust. Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi, 1940. 102 s.

İlk kez 1922'de basılan bu eser, 1940 yılında yeniden basılmıştır. Kitabın ilk bölümünde Göthe'nin yaşamı; ikinci bölümde kişiliği üzerinde durulmakta; üçüncü bölümde de Göthe'nin Faust adlı eserinin eğitim bilimi açısından bir değerlendirilmesi yapılmaktadır. Kanad, bu kitabı iki amaçla yazdığını söylüyor:

“ Evvela bir dâhinin hayatını, şahsiyetini tanıtmak, ikincisi dünyaca meşhur olan Faust faciasının muhteviyatını [içeriğini] kısaca teşrih [açarak] ederek Göte'yi herkese sevdirmektir.”

4.2.1.10. Milliyet İdeali ve Topyekûn Terbiye. Ankara: Çankaya Matbaası, 1942,231 s

Yazar bu kitabının önsözünde devrimlerin en önemlilerinin başında dil, tarih ve sosyal alanda yapılanlar olduğunu ve yeni kuşakların halkçı, kültürlü, ahlaklı ve karakterli yetiştirilmesi işinin en başta geldiğini anlatıyor. Kitabın birinci bölümünde tarih boyunca dinin, insanları birleştirmede ve kuvvetli olmada büyük rol oynadığı, toplumların geliştikçe ve sanayide ilerlemeler oldukça, dinin, bu eski işlevini yitirmeye başladığını, bunun yerine geçecek başka bir kuvvete ihtiyaç olduğunu ve ona göre bu boşluğu, milliyet fikrinin dolduracağını bildiriyor.

Kitapta ulusal eğitimde öğretmen ve okul müdürlerinin rolü, toplumsal çevrenin genç kuşağın eğitimi üzerine ve çevrenin ıslahı çareleri ile halkevlerinin halkçılık ve ulusal eğitimdeki yeri üzerinde durulmaktadır. Bu kısımda da yazar, okul dışı eğitimde de yapılabilecek olan işleri, okul içinde ve okul dışında yapılabilecek eğitim ve öğretim şekilleri hakkında bilgiler vermekte ve açıklamalarda bulunmaktadır. Önsözden önce İsmet İnönü'nün sözünü kitabına almıştır.

“Bu millet henüz istediğimiz yekpare millet manzarasını göstermiyor. Eğer bu nesil şuurla ilmin ve hayatın rehberliğiyle ciddi olarak, bütün ömrünü vakfederek çalışırsa siyasi Türk milleti harsı, fikri ve içtimai tam ve kâmil bir Türk milleti olabilir.” “Yaşayacaksak yekpare bir millet kütlesi olarak yaşayacağız.” **İsmet İnönü**

Eserin konuları şunlardır: Nazari kısım

Topyekûn millî terbiye. İdeler ve idealler. Din ideali ve tarihî tekâmülü. Ahlâkın ideallerle münasebeti. Milliyet ideali ve tarihî tekâmülü. Türklerde milliyetçilik.

Amelî kısım

İdealin aşılması ve azınlıklar. Komünistlerde telkin usulleri. Nasyonal - Sosyalistlerde telkin usulleri. Türkiye’de milliyetçiliğin bugünkü durumu. Türkiye’de halkçılığın bugünkü durumu. Türkiye’de ahlâkın bugünkü durumu ve soysuzlaşmalar.

Ailede millî ve içtimai terbiye. Okullarda millî terbiye ve köy enstitüleri. Millî terbiyede öğretmenlerin ve müdürlerin rolleri. İçtimai muhitin genç neslin terbiyesi üzerine tesiri. Beden terbiyesi ve iş terbiyesi. Halkevlerinin halkçılık ve millî terbiyede rolü.

4.2.1. 11. Ailede Çocuk Terbiyesi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1942,s.173

İlk kez 1942 'de basılan bu kitap, bugüne kadar üç kez basılmıştır.1947 ikinci, 1976 yılında üçüncü baskısı yapılmıştır. Kitapta, çocuk eğitimi ile ilgili olarak ailenin yapacağı işler ve eğitim ilkeleri açıklanmıştır. Yazar önsözde kısaca zeka testlerinin eklendiğini ve gerekliliğini, dil ve terimlerle ilgili olarak da özellikle dil konusunda Ziya Gökalp gibi düşündüğünü açıklamıştır. Eserin konuları şunlardır: Genel olarak çocuk terbiyesinin önemi. Terbiyede neler yapılabilir? Aile

terbiyesinin önemi. Çocuğun bir günlük hayatı nasıl olmalı. Oyuncak bolluğu ve kırma, dökme hevesi. Çocuğun sağlık durumu. İlk yaşlarda yapılan hatalar. Çocuğun terbiyesiyle ana mı, baba mı daha çok meşgul olmalı. Zeka testleri. Çocuğun terbiyesinde ailenin göz önünde bulunduracağı başlıca terbiye yolları. Oyunlar, oyuncaklar ve ana okulları. Çocuğun iradesini nasıl terbiye etmeli? İtaat. Emirler, yasaklar ve inat meseleleri. Korku. Kızgınlık. Yalancılık. Yalancılığa karşı alınması gereken tedbirler. Çocuklara ceza vermeli mi? Çocuklara mükafat vermeli mi? Haysiyet, övünme, kibir. Sıkılganlık. Para ve çocuk. Çocuk ve okul, okul ve aile. Ailenin okulla ilişkisi. Gencin terbiyesi, gençlik yaşının özellikleri, cinsi terbiye alınması gereken tedbirler. Genç kızların cinsi terbiyesi. Milli ve sosyal terbiye. Gençlerin ahlaklı, karakterli olması.

4.2.1. 12. Deneysel Pedagoji. Ankara: Örnek Matbaası, 1951.

Daha önce Pedagoji kitabında değinildiği gibi kitap öğretmen okullarında ders kitabı olarak okutulmak üzere yazılmıştır. 7-8'inci baskısında "Pedagoji" adlı kitabının konuları ile aynı olduğundan ve hiçbir değişiklik içermediğinden konuların içeriğine yer verilmemiştir. Bu baskıda sadece kitabın adının değiştirildiğini söyleyebiliriz.

4.2.1.13. BURGER E. İş Pedagojisi. Çev. H.Fikret KANAD. Ankara: Mili Eğitim Basımevi, 1944. 228 s.

Eduard Burger'in 1914 yılında yayınlanan "İş Pedagojisi" adlı eserinin çevirisidir. 1946 yılında da ikinci basımını, 1963 yılında da üçüncü basımını yapmıştır. Yazarın önsözde belirttiğine göre , kitap tarih, tenkit ve kılavuzluk kısımlarını kapsıyor. Kanad üçüncü basımın önsözünde "...19.yüzyıldan beri bütün Avrupa'yı ve Amerika'yı kaplıyan iş okulları dalgası köy enstitüleri sayesinde bizde tam randıman alınacağı bir zamanda sudan sebeplerle bu canım müesseselerin körleştirilmesi ağlanacak hallerdendir..." demiş iş ve aktiflik prensibinin önemini belirtmiştir. Eserin konuları şunlardır:

Müellifin (yazarın) önsözü. Çevirenin önsözü. Üçüncü baskının önsözü

1. Giriş. Pedagojiye ait reform hareketinin devrimizin 'kültür cereyanlarıyla münasebeti Almanya da okul teşkilatına bir kuş bakışı. Pedagojide natüralizm.

Deneyimsel pedagoji. Ferdi pedagoji ve şahsiyet pedagojisi. Güzel sanatlar pedagojisi. Ahlak pedagojisi. Cinsi pedagoji. Sosyal pedagoji ve irade pedagojisi. Tek okul sistemi. Öğretim ve eğitimin demokratlaştırılması. İş okulu ve iş pedagojisi.

2. Pedagoji prensibi olmak itibariyle iş. A. Dar manada iş. İş okulunun tarifi. İş prensibinin muvakkat tarifi. 1. İş prensibinin tarihi. a) Hümanizm pedagojisinde iş prensibi. b) Realizm pedagojisinde iş prensibi .Bakon. Comenius. Reyher. Locke. Rousseau. Francke. Fenelon. Semler. c) Rasyonalizm pedagojisinde iş prensibi. Basedow. Campe. Salzman. Blasche Kindermann. Vierthaler. d) İdealizm pedagojisinde iş prensibi Fichte. Herder. Goethe. e) Pestalozzi ve taraftarlarında iş prensibi .Pestalozzi. Fröbel. Biedermann. Cehwab. Finlandiya da iş okulları. İsveç'te iş okulları ve Abrahamson. Danimarkada iş okulları ve C. Kaas. Spencer. Dewey. Booker Washington. f) Herbart ve taraftarlarında iş prensibi. Herbart . Herbartçılar .g) Bugünün pedagojisel seçmeciliğinde iş prensibi. Clauson . Kaas . Papst. Wetekamp. Haufe. Dr. H. Lietz. Kerschensteiner. Saidel. Leipzig Öğretmenler Birliği. Gaudig. Blonsky. Lay. Kerp. Sainig. Avusturyada iş okulları. İş prensibi tarihinin hülasası. 2. Bugüne kadar yapılan teşebbüslerin ve tecrübelerin tenkidi ve buna dayanan iş pedagojisinin talepleri. a) Sıhhi istikamet Tarihi. İş sıhhati sağlayan bir vasıta . İrkin sıhhati ve iş. İşte gayrisıhhi noktalar. İş, cimnastik ve oyun. Spor ve iş . İş ve ruh .

b) Didaktik istikamet .Tarihi bakış . İşin tasarımıyla münasebeti . Öğretimin esas vazifesi duysal sezgiler vermektir . İtme ve görme duyuları . Dokunma ve hareket duyusu . Sezginin alfabesi . Çocuk bahçesi metodu . İş ve muhakeme arasında münasebet . Algı, hatırlama, tefrik etme ve hafıza mümaresesi . İş olayının çözümlenmesi . İş yeğin sezgi öğretimidir . Formal ve materyal öğretim ve eğitim. c) Hodegetik (ahlaki) istikamet Tarihi bakış . İşin ilgi ile münasebeti . İşin irade ve ahlakla münasebeti . İradenin mahiyeti ve hususiyeti . Hareketlerin mihanikleşmesi . İş ve karakter teşkili . İş ve sıhhat pedagojisi . d) Natüralist istikamet .Tarihi bakış . Eğitimde ve öğretimde tabiilik prensibi. e) İndividüalistik istikamet .Kendi kendine faaliyet ferdi eğitiminde vasıta . Tarihi bakış . Hareket temayülünün önemi . Hareket temayülünün refleks ve irade hareketleriyle münasebeti . Duyusal duyarlık . Tasarım tipi . (Hafıza tipi . Partik tipler ve iş okulu . Pedagojide çocuk merkezidir . Pasif metodun iyi tarafı . Estetik eğitim ve iş f) Sosyal istikamet. Tarihi bakış . Ev endüstrisinde iş. Çocuğun işiyle müessesenin

yaşatılması . Ev zanaatiyle müstakbel kazanç imkânlarının çoğaltılması. Produksiyon okulu. Umumi pratik istikamet. Hayatta el faaliyetinin faydası. Özgül pratik istikamet. İş okulu cereyanında mübalağalar. Meslek eğitiminin önemi. Meslek eğitimi bir eğitim meselesidir. Vatandaşlık eğitimi. Tarihi bakış. Sosyal cemaat hayatına ruhça giriş ve sosyal şuur. Öğrencinin kendi kendini idaresi. Okul bir iş beraberliği cemaatidir. Eğitim gayesi olmak itibariyle vatandaş. En yüksek eğitim gayesi ideal insandır. g) İş prensibinin tatbikatı İş eğitimi bir okul meselesidir. Derslerle işin birleştirilmesi. İş öğretiminin tasnifi. İş öğretimi ve atölye işleri. El mahareti öğretimi. Kadın el işleri. Ziraat işleri. El işleriyle tarla işlerinin mukayesesi. Şehirlerde ve köylerde iş öğretimi. Kız ve erkek okullarında iş öğretimi. Muhtelif okul kategorilerinde iş öğretimi. Elişi öğretmeni. B. Geniş manada iş. 1. İş prensibinin kendiliğindenlik (Spontaneitat) prensibine doğru genişletilmesi İş prensibinin tarifi. İş kavramında müphemlik. İş olayının çözümlenmesi. Muhtelif bilimlerde iş kavramı. İktisadi mana da iş kavramı. Pedagojik manada iş kavramı. İşte ruhi faaliyet ve manevi işler. Aktiflik prensipi. Geniş manada iş. Kendiliğindenlik prensipi iş okulunun ana kanunudur. İş okulu ve öğrenme okulu. Produktif iş. Kendi kendine faaliyetle istiklale ulaşma. Şahsiyet ve ideal insan. 2. Geniş manada iş prensibinin tatbiki ve bundan çıkarılan umumi didaktik neticeler Kendiliğindenlik prensipi her çeşit okul için birleştirici bir prensiptir. İş okulunun umumi kanunu. Coğrafya dersi binleştirici bir derstir. Manevi hayatın teşekkül etmesinden safhalar. Alman materyallerin ruhta işlenmesi. a) Kavramaya yarıyan iş (görgüsel bulgu) Tetkik etme ve gözlem kavramları. Gerçeklik öğretimi ve mahallilik öğretimi. Yurt pedagojisi. Toplu öğretim. Ders olmak itibariyle yurt bilgisi. Metot olmak itibariyle yurt bilgisi. Gezintiler. Gezintilerin neveleri. Coğrafyaya ait gezintilerin hazırlık safhası. Gezintilerin tatbiki. Gezintilerden sonraki hazırlık safhası. Astronomik gözlemler. Meteorolojik gözlemler. Coğrafyaya ait deneyimler. Şekille ifadeler ve resim. Model. Kabartma. Stereoskop. Perspektifsel resimler. Resimli haritalar. Haritalar. Harita okuma. b) Manevi işlem (mantıki bulgu) Manevi veya zihni işleme kavramı. Müfredatın çokluğu. Öğretim planı. Öğretimin gidişi ve öğretim tarzı. Tümevarım usulü. Mukayese. Sistem teşkili. Coğrafyaya ait kanunlar. Nedensel kaideler Hıfzetme. İsticvap usulü. Öğrenci sualleri. Diyalog şekli. Hulasa. e) İfadeye yarayan iş (tekniksel bulgu) İfadeye yarayan işin mahiyeti. Kalıp alma. Coğrafyaya ait deneyimler ve kalıp alma Karışık elişi tekniği. Kağıttan şekli alma. Resim. Coğrafya öğretiminde

resim. Harita çizmekte usuller. Çözümsel görme. Çözümsel görme noksanının sebepleri. Coğrafi tersim. Boyutları ve istikametleri tayin. Coğrafi tersimde şema. Kroki. Ezberden resim. El becerikliliği ve resim. Manzaraların estetik çözümlenmesi. Dille ifade. Yazı ile ifade. Coğrafyaya ait incelemeler bize neler kazandırdı. İş okulu. Netice. İş okulunun zamanımızın pedagojik reform cereyanlarıyla münasebeti. Pedagojiye ait reform cereyanlarının devrimimizin kültürel cereyanlarıyla münasebeti. Natüralistik temayüd ve ziraat işleri. Beden eğitimi. Deneyimsel pedagoji. Sahsiyet ideali. Hürriyet pedagojisi. Güzel sanatlar pedagojisi. Ahlak pedagojisi. Din pedagojisi. Sosyal pedagoji. Tek okul sistemi. İş pedagojisinin birleştiricilik vasfı.

4.2.1.14. Kerschensteiner G. Karakter Kavramı ve Terbiyesi Çev.H.Fikret KANAD.Ankara: Mili Eğitim Basımevi,1953, 130 s.

Eser, ünlü Alman eğitimci Georg Kerschensteiner tarafından 1912 yılında yazılmıştır. Eserin çevirisi 1953 yılında basılmış; ek olarak 1977 yılında yayınlanan dördüncü baskısından başka baskısına rastlanmamıştır. Kuramsal açıklamalardan sonra, kitapta, en çok karakter eğitiminin niteliği, ailede karakter eğitimi ve kendi kendine eğitim üzerinde durulmaktadır.

Kitap şu üç kısma bölünmüştür: "1 -Karakteroloji İncelemeleri; 2 - Ahlâkî Karakter İstidadı; 3 -Ahlâkî Karakter Terbiyesi. (Ayrıca birinci kısım 3, ikinci kısım 6, üçüncü kısım da 4 bölüme ayrılmıştır ki konu hakkında daha açık bir fikir edinilmesi için bu bölüm başlıklarının da buraya yazılması uygun görülmüştür) :1- Karakter Kelimesinin Mânası;2-Eski Araştırmalarda Mizaç ve Ferdiyet Tipleri; 3 - Yeni Araştırmalarda Ferdiyet Tipleri; 4- Manevi Karakter İstidadının Dört Temel Unsuru; 5 -İrade Kuvveti; 6 -Muhakeme Açıklığı; 7- İnce Duygululuk; 8 - Derinden Duyma ve Kavrama (Cezbe); 9- Herbart'a Göre Karakter; 10 -Karakter Terbiyesinin Mahiyeti; 11 -Ailede Karakter Terbiyesi; 12 -Okulda Karakter Terbiyesi; 13 - Kendi Kendini Terbiye

Kanad, kitabın önsözünde, pedagoji ile eğitim psikolojisinin konularının ayrı olduğuna ve pedagojinin eğitim psikolojisinden daima faydalanması lâzım geldiğine, fakat bugünkü nispeten ilerlemiş durumunda bile eğitim psikolojisinin, bütün eğitim ve öğretim problemlerini çözmemize yarayacak bilimsel deneyimlerin süzgecinden geçmiş yeter miktar ve derecede açık bilgiler veremediğine, son zamanlarda bazı insanların

pedagojiyi inkâr ederek onun yerine eğitim psikolojisini koymağa çalışmalarının bir hata olduğuna inanmaktadır. Bu kanaatinde haklı olduğunu, ispat etmek için, son yıllarda çıkmış birkaç Almanca kitaptan bazı parçalar da aktarmaktadır.

Eserin konusu, üslûbu ve Türkçeye tercüme edilirken izlenen yol hakkında da Kanad şu açıklamayı yapmaktadır:

“ Ahlâkî karakter nedir? Gündelik hayatında iyi olan ve muhitine fayda sağlayan bir insan daima karakterli midir? Mürebbiler karakterli insan yetiştirmek için neler yapmalı ve ne şekilde hareket etmelidirler? vs. İşte dilimize çevirdiğimiz eserde bu meseleler etrafiyla gösterilmekte ve mürebbileri yürüdükleri yolda aydınlatmaktadır. Eseri anlamak kolay değildir; bunun için kuvvetli meslekî bilgilere ihtiyaç vardır. Çevirmede kelimeler ve cümlelere değil, fikirlere sadık kalmağa çalışılmıştır. Felsefî mahiyette olan ve etrafiyla izah edilmedikçe anlaşılması imkânsız bulunan birkaç nokta fikirlerin insicamına zarar vermemek şartıyla isteyerek tercüme edilmemiştir. Böyle ağıdalı bir eserin kusursuz olarak dilimize çevrilmesi hayli zordur. Bu zorluğu takdir eden okuyucularımın tek tük kusurlarımı müsamaha ile karşılayacaklarından eminim. Mamafih böyle klâsik bir eserin dilimize çevrilmesiyle meslektaşlarıma faydalı olabildimse bahtiyarım”.

4.2.1.15. Pedagojinin Tekâmülü ve Pedagoji İlimi. Ankara: Örnek Matbaası, 1955, 12 s.

Kanad'ın öğrencilerine ders notu olarak dağıttığı daha sonra kitap olarak bastırıldığı bu eseri pedagoji dersinin öğretmen okullarının müfredatından çıkarılmasına karşı verdiği mücadelenin kısa bir özetidir. Kitabın giriş kısmında Kanad, şu açıklamayı yapmaktadır.

“Avrupa üniversitelerinde ve öğretmen yetiştiren müesseselerde müstakil ve ehemmiyetli bir ilim sayılan pedagojinin Türkiye de ilim olarak tanınmamasını ve öğretmen okullarının kaldırılmasını ben bir türlü izah edemiyorum.

Bugünkü dersimizde pedagojinin tekamülü ve müstakil bir ilim olup olmadığını kısaca gözden geçireceğiz. Ben 25 yıldan beri okuttuğum pedagoji derslerinde bu konuya hiç temas etmemiştim Çünkü iki yüz yıldan beri Avrupa üniversitelerinde okutulan ve ilmi karakterinden asla şüphe edilmeyen bir ilmin, ilmi mahiyeti hakkında

fikir yürütmeği yersiz ve zaman bakımından lüzumsuz buluyordum.

Böyle hareket etmekle hata işlediğimi şimdi anlıyorum Zira Pedagoji şubesinin eski mezunlarından birkaç öğrenci, kısa bir müddet Amerika'ya giderek orada pratik sahadaki faaliyetleri gördükten ve üniversitelerde mesleki bilgilerim kuvvetlendirmek üzere çeşitli konular üzerinde derslere devam ettikten sonra Türkiye'ye dönünce ilk işleri pedagoji ilmini inkar etmek ve eğitsel psikolojinin pedagoji demek olduğunu iddia etmek oldu Bu eski mezunlar Maarif Vekaletinde Talim ve Terbiyede bulunmalarından faydalanarak bu iddialarını gerçekleştirmek maksadıyla öğretmen okullarımızın müfredatından bu dersi çıkarmak ve bunun yerine pedagojinin küçük bir bahsini teşkil eden eğitsel psikoloji dersini koymak gibi bir gayretkeşlikte ve affedilmez bir hatada bulunmuşlardır

Ben bu meseleyi bir sürü yazılar yazarak açıklamağa çalışmakla beraber bir kere de sizinle aynı meseleleri kısaca incelemeği faydalı buluyorum. Maksadım sizin de ileride bu nevi ilmi hatalara düşerek lüzumsuz vakit sarf etmemeniz içindir.”

Bu ifadeden Kanad'ın pedagoji derslerine ne kadar önem verdiği açıkça görülmektedir.

4.2.1.16. Terbiye Sosyolojisi. Ankara: Yeni Matbaa, 1958, s.168

Emekli olduktan sonra, yazdığı eserlerindedir. Kitabın başında, Roma rakamıyla otuz sekiz sayfalık bir kısım vardır. "Manevi Kalkınmamızın Şartları ve Öğretmen Okullarımız" başlığını taşıyor. Bu kısımda, eğitim sistemimiz, okullar ve öğretmen okulları ile ilgili görüşler vardır. Burada, öğretmen yetiştirmede üniversitenin ilgisizliğinden söz ediliyor. Eserin konuları şunlardır: Manevi kalkınmamızın şartları ve öğretmen okullarımız. Medeniyet ve kültür. Bilgi ve ahlak. Kasıtlı ve kasıtsız terbiye. Topyekûn kalkınma ve soysuzlaşma. .Kalkınmada göz önünde bulundurulacak noktalar. Okullarımızın bugünkü durumu. Okullarımızı ne şekilde ıslah edelim? Başta zihniyet değişmesi ve terbiye . Okullarda yapılacak ıslahattan önce yapılması gereken işler. Öğretmen okullarının perişanlığı ve kaliteli öğretmen meselesi. Programların gayri ilmi cephesi . Milletlerarası mütehassıs pedagog ve psikologların tavsiyeleri .Öğretmen okulu. programlarının ilme aykırılığının ilimi delilleri ve bunun memleket çapında zararları Lise öğretmenleri meselesi .Lise tahsili hastalığı . Kaliteli öğretmen yetiştirmede üniversitelerin ilgisizliği. Maarif Vekâleti Öğretmen Okulu Umum

Müdürlüğü kaliteli öğretmen yetiştirme işini çözecek biricik mercidir. Birinci bölüm Sosyal psikolojinin önemi Hayvanların ve insanların sosyal psikolojisinde benzerlik .Taklit, telkin ve hipnotizma. Yığın ve gurup psikolojisi .Sosyal psikoloji bakımından oyun . Okul sosyal bir teşekküldür. Öğretmen - Öğrenci münasebeti a. Öğrenci gözü ile öğretmen . b.Öğretmen gözü ile öğrenci. Sınıf iklimi ve öğretimle ilgisi (otokratik ve demokratik nizam) Sınıfın sosyoloji ve sosyal psikoloji yönünden incelenmesi. Kontakt ve sempati. Gurubun iç kontaktı ve derece farkları. Baskı sisteminin tesirleri. Aile terbiyesi. Okul terbiyesi. Sınıfın dış ve iç nizamı. Sınıfın bünyesi. Münasebet bağları. Sosyal distansların tespiti. Sosyometrik testler. Sınıfta bünye ve vaziyet değişmesi . Sınıf şefleri. Sınıfın çözülmesi. Sınıfların manevi havası Sınıfta manevi hava nasıl anlaşılır? Sınıf adetleri Nizamlar ve sınıfın ahlaki davranışları. Sınıfta birlikte çalışma ve ahlak davranışları. İkinci bölüm de Öğretim metotları .Takrir ve soruşturma metodu . İş Okullarında öğretim metodu (aktif metot) .Ferdî çalışmanın incelenmesi Gurup öğretimi, gurup çalışmalarının önemi. Küçük gurupların bünyesi. Gurup çalışmalarının şartları . İş disiplini . Sosyal olgunluk. Gurup çalışmalarına hazırlık. Öğretim konuşmaları metodu (aktif şekil) Öğretim konuşmalarında kurallar. Öğretim konuşmalarının sosyal teknik cephesi.

Doğan' a göre (2004).“Görüldüğü üzere Terbiye Sosyolojisi 'nin konuları okul-öğretmen-sınıf üçlüsünde yoğunlaşmaktadır. Eğitimin geniş olan toplumsal zemini, okul ve sınıf içi grupsal alana sıkıştırılmıştır. Kanad'ın eserini takdiminde dile getirdiği anlayış kitabın yöntemine yansımıştır. Onun bu yöntemi sınırlı bir eğitim anlayışına yol açmıştır. Ona göre, “pedagoji normatif bir bilimdir, belirli prensiplere ve kurallara göre çocukları terbiye etme ilmidir.” Görüldüğü gibi Kanad'ın Terbiye Sosyolojisi olarak kitaplaştırdığı çalışma tipik bir pedagojidir. O, çocuğun eğitimini, çocuğun yetişmekte olan birey olarak onun eğitim olgusundaki yerinden önce ele almaktadır. Bu ele alış biçimiyle Kanad'ın ellili yılların Amerikan sosyologlarının tarzıyla paralel bir anlayış içinde olduğu görülür. Bu çalışmasıyla Kanad için, Eğitim Sosyolojisinden çok bir pedagoji çalışması yapmıştır denilebilir.”

4.2.1.17. Kısaltılmış Pedagoji, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966. 234 s

Daha önce ele alındığı gibi, ilk olarak 1938 yılında Ankara’da “Pedagoji”adıyla, daha sonra 1951 yılında Ankara’da “Deneysel Pedagoji” adıyla basılan bu kitap yazarın son kitabıdır. Kendisi eseri için önsözünde şöyle demektedir:

“1953 yılından beri pedagoji ve pedagoji tarihi gibi ana derslerin ilköğretmen okullarının programlarından çıkarılması üzerine, önceden Öğretmen okullarında 15 yıl okutulan ve sekizinci baskısı yapılan iki ciltlik Pedagoji adlı eserimi kısaltarak bugünkü şekle sokmayı uygun buldum. Eserde öğretim metotları ile ilgili konulardan çok, okul çocuklarının eğitimini sağlayan problemler üzerinde durulmuştur. Böyle davranışımın nedeni, öğretim metodu dersinin programlarda bulunmasından ve metot hakkında çeşitli değerli eserler yayımlanmış olmasındandır. Okullarda öğrencilerin eğitimini kişisel görüşlere bırakmamak, öğretmenlere pedagoji biliminin sistemli araştırmalarından ve olumlu tavsiyelerinden bilgi vermek çok yerindedir. Bununla birlikte eserin sonunda öğretim ve eğitimin ana prensiplerinde, mesleğine candan bağlı ve ilerleme hevesi kuvvetli bulunan öğretmenler için, öğretim metotlarına dair en yeni fikirler de derli toplu bir şekilde gösterilmiştir. Eserde psikoloji ve sosyolojiye dayanan eğitim problemleri dünyaca tanınmış ünlü pedagoğların eserlerinden ve fikirlerinden gereği gibi yararlanarak yazılmıştır. 1953 yılında programlardan çıkarılmış bulunan pedagoji ve pedagoji tarihi derslerinin yeniden öğretmen okullarına alınması 1961 yılında Planlama Komisyonunda kararlaştırılmıştır. Bu kararın gerçekleşmesiyle öğretmenlerin eğitim problemlerinde daha bilinçli bir şekilde yetiştirilmelerinin mümkün olacağına kuvvetle inanmaktayım.” Eserin konuları şunlardır:

1.Umumi meseleler Pedagojinin mahiyeti ve bilimsel pedagoji. Pedagojinin önemi, teori ve pratiğin değeri.Eğitimin imkanı ve soyaçekim. Pedagojinin ilgili bulunduğu bilimler. Pedagojinin araştırma metotları. Eğitimin amacı.Öğretmenin kişiliği ve meslek ahlakı. Köy öğretmeni ve köyün canlandırılması.

2.Eğitsel ilişkiler Eğitsel ilişkilerin anlamı ve önemi.İradeciliğin ve aktifliğin eğitimde rolü.Eğitimde zihniyetçilerin düşünceleri.Eğitimde sevgi, saygı ve güven duygularının önemi.

3.Eğitim vasıtaları Eğitim vasıtalarının mahiyeti. Alıştırmaların önemi. Örnekler. özetim. Rekabet. Ceza ve cezanın olumlu ve olumsuz yönleri. Mükafat. Oyunlar. Jimnastik ve spor. İş Prensipleri ve İş Okulları.İş eğitiminin yolları

4.Eğitim kuvvetleri: aile, okul ve çevre Ailede eğitim ve aile, eğitiminin ana prensipleri.Ana okulları ve Montessori çocuk evleri. Okul - aile birlikleri. Öğretmenlerin aile eğitimini sevdirmede ve yaymada rolleri. Okullarda demokrasi ve karakter eğitimi.Tembelliğin sebepleri ve tedavi çareleri. Yalancılığın sebepleri ve tedavi çareleri.Yakın ve uzak çevrelerin eğitim yönünden önemi ve çevrenin düzeltilmesinin önemi.

5.Kendi kendini eğitmenin önemi ve olumlu tavsiyeler.

6.Öğretim yolu ile eğitim Her öğretmen aynı zamanda eğitken olmalıdır. Notların ve düzeltmelerin değeri ve okulların manevi havasını bozan faktörler.Öğretimin eğitsel şekle sokulmasının yolları.Öğretimde gerçek fikir eğitimi ve ahlaki kuvvetlendiren noktalara önem verilmesi.Öğretim yolu ile iradeyi kuvvetlendirme ve derslerde iş ve çeşitli etkinliklerde dikkat alıştırmalarının ve ahlaki motiflerin önemi.Öğretim yolu ile duyu eğitimi ve estetik eğitim.

7.Öğretim ve yönseme (temayül) eğitimi Yönsemelerin soylulaştırılmasının gereği.Gençlerde cinsel yönseme belirtileri ve cinsel eğitimin önemi.

8.Öğretim ve eğitimin genel prensiplerine toplu bir bakış Bütünlük prensibi. Aktüalite prensibi. Otorite prensibi. Hürriyet (özgürlük) prensibi. Aktiflik prensibi. Sosyalite prensibi. Bireylik prensibi.

4.2.2. Makaleleri

Başta da kaydedildiği gibi Kanad'ın eğitim konusunda yazdığı doksan altı makalesine ulaşılmıştır. Makalelerden on altı tanesi 1928 yılından önce basıldığı için Arap harfleri ile kalan seksen tanesi yeni Türk harfleriyle basılmıştır. Ulaşılan bütün makaleleri tek tek okunmuş ve on konu başlığı altında toplanmıştır. Bu konu başlıkları sırasıyla: Eğitim-öğretim, öğretmen, okul, öğretmen okulları, pedagoji, aile, toplum, çağdaş psikoloji akımları, eğitim filozofları ve Pestalozzi'dir.

4.2.2.1. Eğitim- Öğretim:

Bu başlık altında eğitim- öğretim ile ilgili olarak yayınlanmış on iki makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.1.1.“Ahlâki Karakter”,Terbiye Mecmuası, 5, 1918, s.183–187

Arap harfleri ile olarak yayınlanan bu makalesini Cavit Binbaşıoğlu, Türkçe'ye uyarlayarak Çağdaş Eğitim Dergisi'nde (Aralık 2000, 271. Sayısında, sayfa 19–22) yeniden yayımlamıştır. Kanad, bu makalesinde ahlaksal düşüncelerin çocuğa etkileri ve bu etki sonucunda çocukta nelerin değiştiğine, eğitimde ve okullarda neler yapılması gerektiğine değinmektedir. Ona göre;

“ Karakter sorununun, eğitimde çok önemli bir yeri vardır. Amerikalılar, İngilizler, Almanlar, Fransızlar ve diğer uluslar, yurttaşlarının karakterli insanlar olması için çok fazla zaman harcıyorlar. Bireyleri karakterli, yani iradesi sağlam ve kuvvetli olan uluslar, toplumsal bir kütle halinde kuvvet oluştururlar. Örgütü en iyi olan, örgütünde en parlak başarı ile çalışan uluslar, bireylerinin karakterlerini en sağlam ilkelere bağlayan uluslardır. Karakterli bir ulus ne hakkıyla ilerler, ne de örgüt kurabilir, Böyle bir ulusta görülen yapıtlar ve ilerleme, çok kez göz boyacılığı kabilinden, geçicidir. Karakter kavramı, çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Yaşamın çeşitli durumlarından, her günün çeşitli akım ve düşüncelerinden şaşırılmayıp, belirli bir yöne giden; düşünce ve davranışları birbirine uyan, amaçtan ayrılmayan insanlar, bize göre “bildiğinden şaşmayan insanlardır” ki, bunlara “karakterli” diyoruz. O halde karakter, kişisel iradelerin uygun olması; iradenin sürekli, belirli öğelerinin birbiriyle bağlantılı (uyumlu) bulunması durumudur...”

Karakterin eğitim ile olan ilişkisini ele almış, Ona göre karakterli bir millet ilerleyemez ve düzgün bir biçimde örgütlenemez. Ona göre karakter kişisel iradelerin duygu ve davranışlarıyla bir bütünlük oluşturmalıdır.

Milletlerin başarısının karakterli bireylere bağlı olduğunu, dolayısıyla toplumun karakterli bireyler yetiştirmesi gerektiğini savunmaktadır. Karakterli insanın düşünce ve davranışlarının birbirine uyması gerekir. Diğer taraftan ahlaksal düşüncelerin, ahlakın göstergeleri olduğunu, bunların insana egemen olması durumunda insanın kişiliğini de etkilediğini ve bu etki sonucunda

insanda içsel birlik sağlanır; böylece ahlaki karakterin oluştuğunu ileri sürmektedir.

Ahlaklı insan yetiştirmek için de baskıcı ve zorlamaya dayalı bir eğitim uygulaması içinde olunmaması gerektiğini aksine çocuğun nitelikleri ve yeteneklerinin göz önünde bulundurulmalı der.

Kanad'ın ahlak eğitiminde “öğrenciye görelilik” ilkesini benimsediği görülmektedir. Okullardaki ahlak eğitiminde öğrencilerin pasif olarak değil aktif olarak yer alması gerektiğini ve ahlak kurallarından sözel olarak anlatmak yerine bunların okulda uygulanmasının gerektiğini vurgular.

Bunu yanı sıra okullarda öğretimin eğitimsel bir değeri bulunması gerektiğini, bunun okul yönetimi ve disiplini açısından önemli olduğunu savunmakta böylece okulda disiplin ile öğretim arasında bir bağ bulunduğuna dikkat çekmektedir.

4.2.2.1.2. “Demokrasi Eğitimi”, Eğitim - Öğretim (Gazi Eğitim Enstitüsü tarafından çıkarılan dergi),3,Mayıs 1947, s. 149–152.

Demokrasinin tanımından hareketle okulda öğretmenler tarafından yapılabilecekleri anlattığı bu makalesinde;

“Demokrasi, devleti idare etmede halkın egemen olması, vasiye muhtaç olmayan bütün vatandaşların eşit haklara sahip olarak kendi kendini idare etmesi demektir. Demokrasinin gerçekleşmesi vatandaşların çeşitli sahalarda serbest olmasıyla mümkündür. Baskı ve esaret, demokrasi ile birleşemez. Bu bakımdan demokrasi, hürriyetler prensibidir: fikir hürriyeti, söz hürriyeti, vicdan hürriyeti, hareket, haberleşme ve toplanma hürriyeti hep bu prensibin içine girmektedir. Halkın gerçek egemenliği demokrasi veya hürriyet prensibi ile sağlandığı gibi millet camiası içinde fertlerin iç rahatlığı da bu prensiple sağlanır. Daha iyiye, daha doğruya ve daha güzele doğru prensibe sadık kalmakla gidilir. Milleti idare işlerinde kötülükler bu prensiple düzeltilebilir. Bütün bunlara eklenmesi gereken şu nokta da vardır: gerçek demokrasi, olgunlaşmış insanların omuzlarında yükselir. Ahlak ve karakter ancak hürriyet havası içinde gelişir ve kuvvetlenir. Okulda çocuklara bir taraftan demokrasi ruhu diğer

taraftan sağlam bir ahlak ve karakter aşlamak için birçok imkânlar vardır. Akla gelen başlıca tedbirleri şu şekilde özetleyebiliriz:

1) Sınıfların çeşitli işlerini sınıf öğrencileri tarafından seçilmiş mümessillere gördürmelidir. Mesela bir iki çocuk temizlik ve toz işleriyle ilgilenmeli, birkaçı sınıfı havalandırma, bir kaçını penceredeki çiçeklere bakma, bir kısmını da arkadaşlarının temizliğine dikkat etme vs. ile meşgul edilmelidir.

2) Sınıf işlerinden başka birde bütün okul hayatını ilgilendiren işler akla gelebilir. Okul eşyasını koruma ve temiz tutma, bahçedeki çiçekleri ve çimenleri koruma, ayakyollarının ve duvarların temizliğine dikkat etme, lüzumsuz yere elektrik ve su sarf etmeme, arkadaşlara kaba muameleden kaçınma ve kötü kelime kullanmama, kız arkadaşlara sataşmama v.s gibi meseleler hep okulun genel hayatını ilgilendiren problemlerdir. Bütün bu işlerin öğretmenler tarafından önlenmesi eski bir eğitim tarzıdır. Bugünkü eğitim anlayışımız öğrencilerin hayatlarını ilgilendiren her şeyin doğrudan doğruya kendileri tarafından düzenlenmesidir. Bunun mümkün olduğunu sayısız tecrübeler göstermektedir.

3) Çocukları umumi toplantılarda doğru dürüst konuşmağa ve herkesi ilgilendiren konular üzerinde tartışmalara alıştırmak için okulda türlü vesilelerle münazaralar tertip etmelidir. Tartışmalarda karşı tarafı ağır ve çirkin sözlerle tahkir etmemeli, ölçülü konuşmağa bilhassa dikkat etmelidir. Davada zayıf olduğumuzu anlayınca işi söz kalabalığına veya şahıslara hücum şekline dökmekten çekinmeli, en sıkışık durumlarda bile konudan ayrılmamağa, adiliğe düşmemeğe gayret etmelidir, demiştir.

Bu makalesinde de ahlak ve karakter eğitimine değinmekte; ahlaklı ve karakterli bireylerin özgür ortamlara bağlı olarak bu bireylerin demokrasiyi içlerine sindirerek yaşam biçimine dönüştürebileceklerini ifade etmektedir. Bunu gerçekleştirebilmesini de demokrasi eğitiminin okulda ve sınıfta kol çalışmaları ile diğer sosyal çalışmaları sınıf adına temsil edecek öğrencilerin yine öğrenciler tarafından seçilmesi,onların belli aralıklarla eleştirilmesinin sağlanması; öğretmenlerin,öğrencilerinin başarılı yönlerini ortaya çıkarması ile gerçekleştirebileceğini savunmakta bunlarla ilgili örnekler vermektedir.

Kanad’ın bugün de uygulanan ve geçerliliği olan sınıf yönetimi ile ilgili ilkeleri savunduğu; bugün okullarımızda demokrasi ve insan hakları eğitimi dersinin de bulunduğu göz önüne alınırsa onun günümüzde de önemini koruyan fikirlerinin olduğunu söylememizin gerçekliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

4.2.2.1.3. “Acı Bir Dönüş”, **Yeni Okul**, A, 4, Ocak 1951, s.25-26.

Gazi Eğitim Enstitüsünde burs usulünden yatılılığa dönüş münasebetiyle üst yazısıyla başlayan, bu yeni sistemin fayda ve zararlarını açıklayan makalesinde;

“Yüksek öğrenim hayatında bulunan yatılı gençlerin bir yıl önce burs alarak kendi kendilerini idare etmeleri beni sırf pedagojik yönden sevindirmişti. Bu tedbirin karakter ve şahsiyet eğitimi bakımından faydalarını düşünüyorum, hayatın çeşitli zorluklarını yenmeyi öğrenecek ve tecrübe edecek olan gençlerin daha iyi ve daha sağlam iradeli yetişeceklerine inanıyordum...Baskı ve başkasının idaresi altında yaşayan gençlerden medet umulmamalıdır.Yatılı okullar gençlere bol bol iyi niyet aşılar.İyi niyet,iyi insan olmak değildir.İyi niyetli ve fakat iradesi ve karakteri zayıf gençlerin Donkişot’tan farkları yoktur.” demiştir.

Yatılı okullara önce olumlu baktığını fakat buralarda edinilecek niteliklerin yeterli olmayacağını ihtiyacımız olan insan gücünün “kuzu yuvası” diye tanımladığı yatılı okullarda yetiştirilemeyeceğini söyleyerek makalesini bitirmiştir. Diğer bir deyişle yatılı okullardan yana olumlu bir tavır almamıştır.

Burada da yine “karakter” ve “şahsiyet” kavramlarını ele almakta; bu niteliklerin kazandırılabilmesi için çocuğun okul dışındaki hayatında vereceği çeşitli mücadelelerle kazanabileceğini; oysa yatılı okullarda ancak iyi niyetli insanlar yetiştirilebileceğini bununda karakterli ve şahsiyetli bireyler olmasına yetmeyeceğini savunmaktadır. Dolayısıyla çocukların baskı altında yetiştirilmesinin sakıncasını bir kez daha vurgulamaktadır.

4.2.2.1.4. “Öğretim ve Eğitimin Temel Prensipleri”, *Tedrisat Mecmuası*, 4, Ekim 1951, s. 10–15

Eğitim ve öğretimdeki prensipleri anlattığı makalesinde özetle şunları ifade etmiştir.

“ Öğretim ve eğitime ait başlıca prensipler şunlardır:

1 -Bütünlük prensibi: Bundan amaç öğretim ve eğitimde çocuğu daima bir bütün olarak ele almak, çocuğun kabiliyetlerini ve kusurlarını daima bütünlük içinde anlamağa ve ona göre tedbir almağa çalışmaktır. Tembel bir çocuk korkutma ile ayıplama ile sınıfta bırakma ile tedavi edilemez. Çocuğun tembel olmasının sebepleri ve şartları iyiden iyiye araştırılırsa hiç ihtimal verilmeyen bir sebep yüzünden çocuğun tembel olduğu anlaşılır ve basit bir çalışma ve gayretle çocuk ıslah edilebilir.

2 -Aktüalite veya çocuğa görelilik prensibi: Bundan amaç, herhangi bir yaşta ve zamanda öğrencinin aktüel olan maddi ve manevi yapısını göz önünde bulundurmak, eğitim ve öğretime ait tedbirleri buna göre ayarlamak demektir.

3 -Bireylik prensibi: Bundan amaç, yaradılışın ve çevrenin tesirleri gereği olan ve kendi bireysel kanunlarına göre olgunlaşan her insanın kendine ait bir hareket ve tepki göstermesidir.

4 -Otorite prensibi: Bundan amaç, çocuğun üstün bir kuvvete tabi olması,üstün bir kuvvete itaat etmesidir.

5 -Hürriyet prensibi: Bundan amaç çocukları beraber yaşadıkları insan topluluğu içinde disiplinli hürriyete alıştırmaktır.

6 - Aktiflik prensibi: Amaç, çocukları öğretimde ve bilgi kazanmada mümkün mertebe aktif yapmaktır. İş okulları ve iş prensibi, aktiflik prensibinin bir parçasıdır.

7- İçtimailik prensibi: Eğitim sahasında bu, içtimailik, sosyalite prensibi olarak ifade edilir. Çocukları tam bir sosyal hayat içinde yaşatmak, kendi hayatlarıyla ilgili, çeşitli vazifeler vermek suretiyle onlara sosyal ruh aşlamak ve sağlamakla bir karakter vermek

mümkün olur. Bilginin insanlara iyi ahlak ve sosyal şuur vermeğe kâfi gelmediğini tecrübeler göstermektedir...”

Ona göre çocuğun eksisi ve artıları ile birlikte değerlendirilmesi gerektiğini, aktüalite prensibinde çocuğa yaşına göre davranılmasını, ona büyük insan muamelesi yapılmamasını; çocuğa göreliliğin her yaşta görülen özelliklere, bireylik prensibinin ise çocuğun doğuştan getirdiği ilgi, yetenek ve davranışlarında görülen farklılıklar olduğunu, ve bireylik prensibinde de “öğrenciye görelilik” yaklaşımını savunmakta; hürriyet prensibi kapsamında çocuğun disipline alıştırılması ve özgürlüklerinin sınırlarının öğretilmesini, aktiflikte “öğrenci merkezli eğitimin” gerekliliğinden, içtimailik prensibi kapsamında da öğrencilerin seçme seçilmeyi, eleştirmeyi okulda doğru şart ve biçimde öğrenmeleri ile gerçekleştirebileceğini savunmaktadır.

Bu makalesinde Kanad’ı bundan önce söylediklerini teyid etmekle birlikte yukarıda ismi yer alan yaklaşımların eğitimle olan ilişkilerini de açıklamaktadır.

4.2.2.1.5. “İlmen Mesul” , **Yeni Okul**, 3, 34, Nisan 1954, s.8-9.

Bu makale “Bilgisizlik Kurbanı Pedagoji”, “Üniversitelerimizde Psikolojinin Sefaleti” , “Pedagoji Müstakil Bir İlim Değil Midir?”, başlıklarını taşıyan üç makalesi için Nevzat Ayasbeyoğlu’nun yazdığı yazısına bir yanıt oluşturmaktadır. Bundan sonra yazılarında kelimeleri ve cümleleri daha dikkatli, daha itinalı kullanmaya çalışacağını ifade etmiştir.

“ Milli Eğitim Bakanlığının teşkilatında Talim ve Terbiye Kurulu zararlı bir teşkilattır. üyelerin eğitim ve öğretim hakkındaki bilgileri ve tecrübeleri yeter derecede kuvvetli ve oturaklı olmazsa bir keşmekeşten kurtulamayacaktır. Misal mi istersiniz? Pek çok. Bu vesile ile birkaçını arz edeyim.

15 yıldan beri tatbik edilmekte olan okul kooperatifi tüzüğü niçin değiştirildi? ...

Köy Enstitüleri sağlam ve modem pedagoji prensipleri üzerine kurulmuştu. Başlangıçta yapılan hatalar 1947 de bir hayli düzeltilmişti. Bu düzeltmenin ne netice vereceği beklenmeden ...canım teşkilat büsbütün “kuşa” benzetildi...

50 – 60 ama çocuğu, Beden Terbiyesi Şubesinin büyük, binasına yerleştirme işi de böyle içler acısı meselelerden biridir. Beden Terbiyesi Şubesi her yıl geliştirilerek bütün Türkiye için Türkiye’ye sağlık ve canlılık kültürü aşılacak yerde, ismi var cismi yok bir hale sokulması çok hazindir. Dünyada hiçbir medeni millet, beden kültürü ve teşkilatı sahasında bizim kadar geri kalmamıştır. Hastalıklı bir hassasiyet, kapris ve gösteriş belası yüzünden bu şubenin iflasa mahkûm edilmesi affedilmez kusurlarımızdandır. Acaba bu yapılan sakat ve zararlı işlerden kim mesuldür? Muhterem Ayasbeyoğlu’na göre bunun hakkında kolay kolay hüküm verilemez. Hükümü, mevcut mevzuat ve tüzüklerden çıkarmak lazım. Ben ise bu işlerin sorumluluğunu Talim ve Terbiye Kurulunda görüyorum. Bunun için ben, evvelce üç yıl içinde çalıştığım bu dairenin maarifimiz için faydalı olmaktan ziyade zararlı bir teşkilat olduğuna inanıyor ve bu kurumun topyekûn kaldırılmasını lüzumlu görüyorum.”

Bu bağlamda yazılarını daha anlaşılır ve açık biçimde yazmaya özen göstereceğini ifade ettikten sonra bu üç makalesinde anlatmak istediklerini özetlemektedir. Buna göre Talim ve Terbiye Kurulu zararlı bir kurum olduğunu çünkü Köy Enstitülerinin pedagoji prensipleri üzerine kurulmuş olduğu halde sonradan Talim ve Terbiye Kurulu tarafından bozulduğunu; kooperatif tüzüğünün demokrasi eğitime olan olumlu etkisini yok ettiğini, beden terbiyesi etkinliklerinin 50–60 görme öğrenci için feda edilmesine göz yumduğunu bütün bunların sorumlusunun Talim ve Terbiye Kurulu olduğunu ve bu kurumun kaldırılması gerektiğini savunmaktadır.

Buradan Kanad’ın kişiliği ile ilgili olarak çıkarımlarda bulunabiliriz. Eleştiriye açık olduğunu ama fikirlerini açıklarken de sözünü esirgemediğini söyleyebiliriz.

4.2.2.1.6. “Normal Çocuk ve Çetin Çocuk”, **Eğitim Hareketleri**, sayı:27, Mart 1957, s.4-6.

Çocukların özelliklerini açıklayarak başladığı makalesinde yapılan hataları ve çözümleri de örnekleriyle açıklamıştır. Çocukların özelliklerini şu şekilde belirtmiştir.

“Normal çocuk, muayyen istidat ve kabiliyetlerle dünyaya gelen ve yetiştirilmesinde belli başlı bir engele, bir arızaya uğramadan gelişen çocuktur. Çetin çocuklar da normal olarak dünyaya gelirler. Fakat yetiştirilme ve terbiye tarzlarının

bozukluğu onların normal şekilde gelişmesine mani olur demek oluyor ki, anormal olmamak şartıyla bütün çocuklar doğuşlarında ne iyi ve ne de kötüdürler. İyilik ve kötülük a) Bazı istidat ve kabiliyetlerin bazı çocuklarda kuvvetli olması ve çabuk gelişmeye elverişli bulunmasından, b) Ailenin, yakın ve uzak muhitin iyi veya kötü tesirlerinden ve terbiye tarzından ileri gelir. Nitekim çetinleşmiş bir çocuk iyi ellerde zamanla normalleştiği halde, normal bir çocuk da kötü ellerde kolayca çetinleşebilir. Terbiyede şu nokta da mühimdir: Çocuk, (büyükler gibi) müstakil bir ferttir, aynı zamanda sosyal, kolektif bir varlıktır. Fen olarak çocuk serpilmeğe, gelişmeye müstakil olmağa, kendine hükmetmeğe ve kendi varlığının emniyette bulunmasına çalışır. Sosyal varlık olarak da takdirden, saygıdan, sevgiden, oyundan, dost ve arkadaştan hoşlanır. Eğer ailede iyi örnekler hakim olursa, çocuğa ne çok fazla ve ne de çok az yardım edilir veya şımartılırsa çocuk büyük ruhi çatışmalara maruz kalmadan kendi tabii tekamül seyrini takip eder ve hayati vazifelerini sosyal bir varlık olarak geliştirir ve ahenkleştirir. Biz bu nevi çocuklara sağlam, tabii veya normal çocuk deriz, eğer aile ve muhit çocuğun ruhuna uygun tesir yapmama, onun normal gelişmesini hatalı terbiye ile durmadan kösteklerse o zaman çocuk (yaşamağa ve serpilmeğe elverişli iklimi bulamayan nebatlar gibi) bozulmağa yüz tutar. Bu gibi çocuklara da çetin veya terbiyesi zor çocuk deriz.”

Normal ve çetin(zor) çocuk kavramlarının açıklamasını yaparak, bu farklılığın kısmen doğuştan geldiğini fakat asıl olanın ailenin verdiği eğitim olduğunu söylemektedir. Böylece çocuğun ailede aldığı eğitimin önemini vurgulamaktadır.

4.2.2.1.7. “Örnek Çocuklar Meselesi”, Eğitim Hareketleri, sayı:36, Aralık 1957, s. 4-10.

Örnek çocukların özellikleri, örnek çocuk heves edilecek bir şey midir? Sorularını açıkladığı bu makalesinde terbiyede yapılması gerekenleri açıklar. Ayrıca makalede üç tane örnek olay göstererek yanlış eğitim nedeniyle ne gibi olumsuzlukların meydana geldiğini anlatmaktadır. Ailelerin ve öğretmenlerin bu konuda etkili olduğunu bilerek veya bilmeyerek, çok hata yaptıklarını, bu hatalar yüzünden çocukta yerleşen alışkanlıklar ve kötü duyguların, bazen hayatın sonuna kadar devam edip gittiğini, belirtmektedir. Fakat çocukların kusursuz bir hale getirilmesine yönelik bu yaklaşımın doğru bir yaklaşım olmadığını; çocukları “örnek çocuk” olmaları

için zorlanmaması gerektiğini, bu tutumların onların psikolojik yapısını olumsuz etkilediğini belirtmektedir.

Kanad'ın sorunlara sağlıklı çözüm önerileri de sunmuştur tezimizi ispat eden makalelerinden biridir. Çünkü problemleri ve yapılması gerekenleri örnekleriyle açıklamıştır.

4.2.2.1. 8. “Okul Terbiyesinde Bir Yaprak”, Mesleki ve Teknik Öğretim, 7, 79, Eylül 1959, s. 5-6.

Son yıllarda okullar hakkında bir sürü dedikodu işitildiğini, genç neslin terbiyesinin çok bozulduğunu; ahlaki değerlere ehemmiyet verenlerin sayısının günden güne azaldığını, herkesin maddi menfaat ve para arkasından koştuğunu ve bunun için gençler arasında haylazlıklara, yalancılıklara hilekârlıklara ve soygunculuklara v.s, şahit olduğumuzu söyler, bunun sebebini şu şekilde açıklamıştır:

“ Bütün bu kötülükler okullarımızın bozukluğundan, öğretmenlerin istenilen şekilde çalışmamasından ileri geliyor. Son zamanlarda okullar tıka basa dolunca kötülükler büsbütün çoğalmakta ve öğretmen buhranı da işleri içinden çıkılmaz bir duruma sürüklemektedir Eğer Türkiye'nin medeni ve kültürlü bir millet olmasını istiyorsak, eğer Türkiye'nin gerçek manasıyla kalkınmasını, arzu ediyorsak okullarımızı süratle ıslah etmekten, terbiye işlerimizi düzene koymaktan başka çare yoktur.” Sadece okullarla bu bahsedilen olumsuzlukların giderilemeyeceğini de şu şekilde açıklar.

“ Genç neslin terbiyesinde okulların oynadığı rol muhakkak ki büyüktür. Bu bakımdan okullarımızın kusursuz olmasına çalışmak, öğretim ve terbiye faaliyetlerinin mükemmel olmasını temin etmek fevkalade lüzumludur. Ancak fikirlerimiz tek taraflı olmamalı, gerçek kalkınmanın hiçbir zaman sadece okullar vasıtasıyla mümkün olacağını düşünölmelidir. Zira okul dışında öyle faktörler vardır ki, genç nesil daha ziyade bunların tesiri altında kalmakta, gençlerin şahsiyetleri ve ahlaki karakterleri bu faktörler sayesinde şekil ve renk almaktadır...Bu faktörler: aile, sokak, sinemalar, okunan kitaplar, yetişkinlerin hayat telakkileri, yaşayış tarzları ve kanunların tatbik şeklidir. Eğer okulun telkinleri ile okul dışı tesirler birbirine uymazsa, eğer okulda işitilenlerle hayatta yapılanlar arasında büyük zıtlıklar bulunursa o zaman genç neslin istenilen meziyetleri kazanması son derece güçleşir.”

Kanad, bu makalesinde okullarda öğretimin ağırlıklı olarak ön planda tutulduğunu eğitimsel boyutunun arka plana itildiğini, öğretmenlerin ve iyi okul müdürlerinin sayesinde okulların düzeleceğini, okul yönetiminde görev dağılımının önemi ve gerekliliğini vurgulamaktadır. Kanad, düzenli bir okulun eğitim için yeterli olamayacağını buna başka unsurların da eklenmesi gerektiğini belirtmektedir.

4.2.2.1.9. “İş Okulunda Öğretim Metodu”, Terbiye, İstanbul, (7), 1961,s. 6-8.

Takrir (anlatma) metodunun veya pasif metodun dışında bir de iş okulu veya aktif metot prensibinin bulunduğunu ve metotların özelliklerini anlattığı bu makalesinde özellikle şunu vurgulamaktadır. Yanlışığa meydan vermemek için iş okulu ile aktif okulun içerikleri üzerinde durmanın gerekliliğinden bahsetmiş, son zamanlarda aktif metot modasının alıp yürüdüğünü, yaptığı çalışmalardan birçok öğretmenin aktif metot hakkında geniş fikirleri olmadığına şahit olduğunu belirtmiş, bu iki prensibin özetini ise şu şekilde ifade etmiştir:

“İş prensibi ile aktiflik prensibi merkezleri müşterek olan ve birbirini tamamlayan iki dairedir. İş okullarında el işleri, atölye ve laboratuvar işleri ön planda yer alır, Çocuğa öğretilen şeyleri yaptırmak ve yaptırarak öğretmek iş okullarında esastır. Aktiflik prensibi bunu biraz daha genişleterek, fikir, duygu meselelerinde de çocukların aktif olmasını lüzumunu göstermektedir. Öğretimde çocuğun kendi kendine herhangi bir konuyu işlemesi, bir eseri okuması ve bundan özlü bir hülasa çıkarması veyahut laboratuvarında öğretmenin müdahalesi olmadan deneme yapması, kendi başına çeşitli gözlemlerde bulunması, güzel şeyler görmesi, gördüklerini ve yaşadıklarını yazı ile veya sözle ifade etmesi, okulda disipline ait birçok vazifelerin doğrudan doğruya öğrenciler tarafından uygulanması v.s, başlıca misallerdir. Yabancı memleketlerde başarı ile uygulanan metotların bizim realitelerimize ne derece uygun olacağını düşünmek bir taraftan öğretmenlerin, diğer taraftan da Talim ve Terbiye'nin vazifesidir.”

İş okullarındaki öğrenme –öğretme yöntemlerini eleştirdiği bu makalesinde iki prensipten bahsetmektedir. Bu prensipleri iş prensibi ve aktiflik prensibi olarak adlandıran Kanad, bunların birbirlerini tamamlayan uygulamalara dayandığını; birincinin yaparak öğrenme, ikincisinin de bu öğrenmeler sırasında kendisinin bağımsız

olarak yapabileceklerini diğerk bir deyişle duygu ve düşüncelerini öğrenmenin içine ekleyebilecek biçimde sürdürülmesi gerektiğini söylüyor. Ancak bu şekilde iş okullarından verim alınabileceğini ancak öğretmenlerin bu konuda çok bilgilerinin olmadığını ifade etmektedir.

Bugün etkinlik temelli öğrenme ile yapılandırmacı yaklaşımın o zamanki adıyla aktif metot olduğunu söylemek herhalde yanlış olmaz.

4.2.2.1.10. “Eğitsel Öğretim”, *Eğitim*, 1, 4, Haziran 1963, s. 81-84.

Okullarımızda öğretmenlerin büyük bir kısmının hala çocuklara belli konuları öğretmekle yetindiklerini, bir öğretmenin başarısının, müfredat programında yazılı konuları belletmekle ölçüldüğünü, bunun yapılması gereken vazifenin ancak küçük bir kısmı olduğunu, çok daha önemli olan tarafın, öğretimin eğitsel bir şekle sokulması gerektiğini, okullarda yapılması gerekenleri anlattığı makalesinin son paragrafında şunları söyler.

“1) Dersler, kuru ve soyut kitap bilgisiyle yetinmemeli, fırsat düştükçe, her dersin hayatla, realitelerle, iyi insan olmamızla ve karakterimizle ilgili cihazları çocuklara canlı bir şekilde anlatılmalıdır.

2) Eğer her öğretmen kendi derslerinde, fırsatlardan faydalanarak, ilim adamlarının ve doktorların insanlığı ilerletmek için ne büyük zahmetlere ve fedakarlıklara katlandıklarını anlatacak olursa, o zaman çocukların ruhlarında ahlaki ve manevi değerlere karşı bir bağlılık, aşağılık ve süfli değerlere karşı da bir antipati yaratmak ihtimali çoğaltılmış olur. Başka türlü okullarımızı birer eğitim yuvası haline sokmak, maalesef, mümkün olamayacaktır.

Ağırlıklı olarak öğretmenleri ele aldığı bu makalesinde yine sadece bilgi aktarmanın yetmeyeceğini, öğretmenlerin aynı zamanda ahlaki ve doğru manevi değerleri de önem vererek derslerini işlemeleri, davranışlarını ve seçecekleri öğretim stratejileri ile metotları buna göre belirlemeleri gerektiğini savunmakta; bunu nasıl yapacaklarına ilişkin örnekler vermektedir. Burada ele aldığı davranışlar daha önce 1935 yılında “Genç Muallimlere Tavsiyeler” adlı makalesinde daha geniş bir biçimde işlenmiş olduğu görülmektedir.

Kanad'ın aktif metot ve eğitsel öğretim diye isimlendirdiği kavramların bugün yapılandırmacı yaklaşım veya yapılandırmacı eğitim adıyla açıklanan özelliklerle benzeştiğini söyleyebiliriz.

4.2.2.1.11. “Millî ve Sosyal Eğitim”, **Pedagoji**, 2, 8, Mayıs-Haziran 1974, s.32-34.

Ailede Çocuk Terbiyesi kitabında yer alan “Millî ve Sosyal Terbiye” bölümü ile “Milliyet İdeali ve Topyekûn Terbiye” kitabının “ Ailede Millî ve Sosyal Terbiye” bölümlerinde yer alan bu bu makalede ailenin eğitimdeki yerini anlatmış ve örneklendirmiş. Sosyal ve mili terbiyenin okul hayatında başladığının zannedilmemesi, bu meselede aileye düşen vazifelerin büyüklüğü, aile, sosyal ve milli ruhu kendi bünyesinde yaşatmayı başarabilirse çocukların terbiyesine son derece olumlu tesirler yapabileceğini, aksi takdirde çocuğun bozulup ve bir türlü kendini toplayamayacağını anlatır. Çocuklara ana dilini öğretmeden önce yabancı dil öğretilmesinin hatalı bir hareket olduğunu, onlara her şeyden önce anadilini öğretmeyi, bu dil ile düşünmeyi, konuşmayı ve hislerini ifade edebilmeyi öğretmemiz gerektiğini söyler. Bu konuda kendi ifadesi ile “Yabancı bir dil öğretmek ve hatta terbiye vermek üzere çocuklarını kimliği ve karakteri bilinmeyen şahısların eline teslim eden aileler merhamete layıktırlar. Çocuklara ilk vatan sevgisini aşıl原因an yuva ailedir... Millet, ölmez bir varlıktır. Fertler fanidir. Her Türk ölmez varlığı muhafaza etmek için ferd olan benliğini seve seve feda eder. Her Türk, meçhul Asker ve Mehmetçik ruhunu taşıdıkça milletin zeval bulmasına imkân ve ihtimal yoktur.”

Burada da görüldüğü gibi terbiyenin temelinde yine aile vardır.

4.2.2.1.12. “ Terbiyede Hürriyet Prensibi ” **Varlık**, 127, 15.10.1938, s.102-103.

Terbiyede hürriyet prensibinin kıymetinin büyüklüğünü, insanların hürriyetlerini kullanmayı öğrenmeden hayata atılırlarsa topluma mutlaka zarar vereceklerini ve insanların hürriyetlerinin en uygun tatbik sahasının okullar olduğunu anlattığı makalesidir.

Çocukları mümkün olan en kısa zamanda yapabilecekleri hayat görevleri içine atmamız gerektiğini ve hayat içinde çocukların serbest hareketlerine imkan verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Kanad'ın bu makalesi, makalesinin başına koyulan nottan da kaydedileceği üzere “Pedagoji” adlı kitabının ikinci cildinde bulunan bir bölümünden ibarettir. “fertlerin deruni intizamı ve manevi kıymetlerin sevilmesi ve bu kıymetlerin itiyatlar vasıtasıyla insanlara yerleşmesidir;...sonra onlara ahlaki ve insani kıymetleri sevdirmeli...” gibi benzeri ifadelerden konunun ele alınış biçiminden Goethe'nin oldukça etkisinde kaldığı anlaşılmaktadır.

4.2.2.2. Öğretmen:

Bu başlık altında öğretmen ile ilgili olarak yayınlanmış dokuz makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.2. 1. “Genç Muallimlere Tavsiyeler I-”, **Fikirler**, 123, 1 Mart 1935, s.2-3.

Öğretmenlere yanlış öğretmen davranışları örneklerinden bahsederek tavsiyelerde bulunduğu bu makalesinden özetle; Genç neslin karakterlerini oluşturma görevini üzerine almış olan öğretmenlerin en büyük gayesinin, öğrenci üzerinde etkili olmak olduğunu, karakterin, düzgün, düzenli mekteplerde teşekkül edebileceğini, düzenin mutlaka sert ve haşin bir idare istemediğini, yumuşak bir hava içinde de iyi bir düzen teşekkül edebileceğini, düzensizliğin karaktere zarar verdiğini, sınıfta ve okulda düzene ehemmiyet veren bir öğretmen, öncelikle düzen hakkında kati bir fikir sahibi olmalıdır der ve iyi bir düzeni şöyle özetler:

“ 1-Her muntazam ve derin manevi mesai muntazam bir hayat ve muntazam hareketler içinde olur. İntizamsızlık kendiliğinden umumileşir ve umumi bir inzibatsızlık meydana getirir. Karakterlerin mezarı olan inzibatsızlıktan, düşmandan çekinir gibi korkmalıyız. Kendimiz tarafından vazedilen kaidelere bizzat itaat etmeli ve talebenin hiç birine kanun mahiyetinde olan kaidelere istisnai muamele yapmamalıyız. Muayyen kaidelere riayet, iradeyi takviye eder, muayyen vaziyetlere karşı talebede itiyatlar uyanır. Bu gibi itiyatlar bir taraftan vicdanlılığın cevherini teşkil eder, diğer cihetten çocuklarda içtimai ve ahlaki hislerin canlanmasına vesile olur. İstisnai muameleye, her ne bahasına olursa olsun, meydan verilmemelidir. Filanın çocuğu, falanın çocuğu gibi

ayrılıklar mektep kapısından içeri giremez. Mebus çocuğu. general çocuğu, tüccar çocuğu, fakir çocuğu bunların hepsi Türk vatanının yarınki evlatlarıdır. Bu noktaya dikkat etmeyen mürebbiler, kendiliğinden adaletsizlik yapacakları için çocukların nazarında manevi iflasa mahkûm olacaklardır...”

Ona göre karakter düzenli, disiplinli okullarda oluşur. Öğretmenler öncelikle kendileri düzgün ve disiplini olacaklar ki örnek olabilsinler. Büyük karakterlerin hayatlarına bakıldığında onların okul hayatlarındaki en küçük bir işi bile muntazam ve düzgün yaptıklarının görülebileceğini vurgulamaktadır.

4.2.2.2.2. “Genç Muallimlere Tavsiyeler”, **Fikirler**, 124, 15 Mart 1935, s.2-4.

Bir önceki makalenin devam eden sayısındır. Öğretmenlerin yapması gerekenleri anlatmaya devam eder. Söylediklerinden çıkarılacak genel esasları şöyle özetler:

“ Muallim sabırlı olmalı ve her hususta nefesine hakim olmalıdır. Nefsine karşı aciz olanın başkalarına karşı hakim olması nasıl mümkün olur? Sakin vaziyetiyle kendini idare ettiğini ispat eden bir mürebbinin kararsız ve ham ruhlar üzerinde kati bir telkin tesiri yaptığı birçok tecrübelerle sabittir. Otoriteye zarar veren noktalardan biri de muallimin derse iyi hazırlanmamış olmasıdır. Hale ilk zamanları çocuklarda bu tesiri bırakmak çok hatalıdır. Bazı muallimler hazırlıklı olmadığı zamanlarda ya müzakere ile vakit geçirirler ve yahut ders mahiyetinde saçma sapan bir takım şeyler konuşurlar. Talebenin muallimini acz ile tavsif etmesi kadar acı bir şey tasavvur edilebilir mi? Muallim okuttuğu dersin tamamen ehli olmalıdır. Talebe genç ve yeni bir muallimin çürüklüğünü meydana çıkarmak için sırasında çok mahirane sualler sorar ve muallimi güç vaziyete sokarlar...”

Ona göre öğretmenlerin koyduğu kurallar az olmalı ve yasaklarda çok olmamalıdır. Fakat bu kural bir defa söylenmeli sonuna kadar uygulanmalıdır. Öğretmen öğrencisine karşı iradece hâkim olduğu kadar fikirce de hâkim olmalı, onun için öğrencilerin öğretmenlerine itaat edip onların gösterdikleri yolda yürümeleri için iradeli olmaları kaçınılmazdır.

1935 yılında kaleme aldığı bu yazısında Kanad, günümüzde de geçerli olan öğretmen davranışlarını ele almıştır. Düzgün bir yaşam içinde doğru standartları yaşam biçimi haline dönüştürmek, bunlardan ayrılmamak,

dürüstlük, nefsine hâkimiyet, konuya hâkimiyet, yasalara uymak, demokrat davranışlar sergilemeleri gereğine işaret etmektedir.

4.2.2.3. “Yarının Öğretmenleri Nasıl Yetiştirilmeli?”, Kurun (Vakit), 24–27 Mart 1935

Kurun gazetesinde dört gün arka arkaya yazdığı bu uzun yazısını daha sonra “Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye” adlı kitabına da almıştır. Makalesinde, öğretmeni ve öğretmen yetiştiren kurumların özelliklerini, yapılması gerekenleri ayrıntılı olarak anlatmıştır. Aşağıda kendisinin ifadeleriyle öğretmen ve öğretmen okullarının özellikleri şöyle ifade edilmiştir;

“...Türk muallimi bariz ve kati bir takım vasıflarla hayata atılmalıdır. Bu vasıfları şu noktalarda toplamak mümkündür:

- 1-Türk muallimi, temiz milliyetçi, demokrat ruhlu ve idealist olacak...Gıdasını milliyetçilikten alacak olan idealizm, genç muallimin ruhuna bir ışık gibi parlayacak.
- 2-Muallim, her nimeti içinde saklayan toprak gibi mütevazi ve temiz ahlaklı olmalıdır.
- 3-Muallim, el işlerinin her nevinde çok becerikli ve hayatta çok pratik bir insan olmalıdır.
- 4- Muallim, en basit ve iptidai sıhhat kaidelerini bilmeli ve sırasında bilgisini tatbik etmelidir.”

Muallimleri bu özelliklere sahip olarak yetişmelerinin gerekliliğini ifade eden yazar bu tip muallimlerin yetişmemesinin nedenini öğretmen yetiştirmeden yani öğretmen okullarının yetersizliğinden kaynaklandığını ifade eder. Muallim mekteplerinin iç ve dış teşkilatlarının nasıl olması gerektiğini de makalesinde özetle şöyle belirtir.

- 1- Muallim mektepleri şehirlerden uzak yerlerde, tabiatın kucağında yapılmalıdır.
- 2- Muallim mekteplerinin ziraata müsait geniş arazisi bulunmalıdır.
- 3- Muallim mekteplerinin muhtelif el işi atölyeleri bulunmalıdır.

4- Muallim mekteplerinin binaları pavyon halinde mazbut ve ihtiyaca elverişli olmalıdır.

5- Muallim mekteplerinin sağında ve solunda ve mektepten beş on kilometre uzaklıkta bakımsız Türk köylerinin bulunması çok faydalıdır.

6-Muallim mekteplerinin yanında ayrıca bir tatbikat mektebi bulunacaktır.

7-Muallim mekteplerinin tahsil müddeti, bir bütünlük teşkil etmek üzere, altı yıldan ibaret bulunacaktır...”

Bu yazısında önceki yazısına ek olarak öğretmenlerin milliyetçi olmaları, temel sağlık bilgilerini bilmeleri, becerikli ve pratik çözümler yaratabilmeleri de öğretmen özelliklerine eklemiştir.

Bunların sağlanması içinde öğretmen okullarının kurulacağı yerlerin nerede ve nasıl olması gerektiği üzerinde durmuştur. Bu yaklaşımı ile bir bakıma ileride kurulacak olan Köy Enstitülerinin bir taslağını hazırlamış olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Kanad’ın bu makalesi için bir proje bir taslak denilebilir. Bu makalesini zamanın Milli Eğitim Bakanı Saffet Arıkan’a da vermiştir. Bu yazılardan kısa bir zaman sonra 1937–1938 öğretim yılında İzmir Kızılçullu ve Eskişehir Mahmudiyede iki köy öğretmen okulu açılmıştır.

4.2.2.2.4. “Köy Okulu ve Köy Öğretmeni”, Varlık Dergisi, 1 Mart 1938, s.629-631.

İlk Öğretmen okulundan mezun olan genç öğretmenlerin önemli bir kısmının köylere gönderilmekte olduğunu, ileride şehirlerin gereksinimi az çok karşıladıktan sonra mezunların hemen hepsinin köylerde çalışacaklarını söyler, öğretmenlerin özellikleri, yapması gerekenleri anlatır ve genel hatlarıyla makaleyi yedi maddeyle özetleyerek bitirir.

“1- Öğretmen köy hayatından korkmadığını, köylünün sefil vaziyetinden tiksindiğini her haliyle ispat etmelidir. Onların oturdukları ve konuştukları yerlere gitmeli ve onları bol bol dinlemelidir. İlk zamanlar öğretmenin ukalalık taslamağa

başlaması ve köyü, köy hayatını eleştirmesi büyük bir hatadır. Köylünün anlattığı hikâyelerde takdir edilecek cihetler varsa, onları söylemekten çekinmemelidir.

2-Köylünün sevdiği adamlarla iyi geçinmeye çalışmalıdır. Köyde iş görmek için sırasında bu adamlardan yararlanılması muhtemeldir.

3-Öğretmen köy odasında köylülerle dertleşirken, köylüler içinde okumaya ve yazmaya hevesli olanlara muayyen zamanlarda ders vermeye hazır olduğunu söylemelidir. Köylü, öğretmenin, hiçbir çıkar gözetmeden iş görmesini takdir eder.

4-Köylü kızlarına ve kadınlarına yan gözle bakmamalı, içki içmemeli ve kumar oynamamalıdır. Köylü bu gibi meselelere karşı çok hassastır. Köylü kadınları ve kızları bütün köyün namus ve haysiyetini temsil eden insanlardır. Bunlara fena gözle bakan yabancılara köylü tahammül edemez.

5- İcap ettiği zaman köylünün yardımına koşmalıdır. Vergi memurunun bir talebi veyahut kooperatife ait bir iş hakkında aydınlatmalı ve icabında köylünün hakkını korumalıdır.

6-Köyde bir hastalık çıkınca hemen harekete geçmeli ve elinden geldiği kadar hastanın tedavisine çalışmalıdır. Hastalık bulaşıcı ve tehlikeli ise, bir yolunu bulup merkeze haber göndermeli ve merkezden sıhhat memurları ve doktor istemelidir.

7-Köylünün öğretmeni sevdiğine ve ona inandığına kani olduktan sonra,yavaş yavaş köyde yapacak müspet ve esaslı işlere geçmelidir.Ağaç dikmek...vs.”

Cumhuriyet ve İnkılâpların yerleştirilmesi köyün kalkındırılması, canlandırılması ve aydınlatılması için güçlü öğretmenlere ihtiyacımızın bulunduğunu söyler. Öğretmenlerin yapması gerekenleri anlatır ve der ki “Bütün köyü kendi okulu gören ve bu şekilde köyü yükseltmeye çalışan bir öğretmen, 3–5 yıl içinde köyün şeklinin ve renginin değişmesinde başarılı olur. Bir öğretmen için bundan daha zevkli ve bundan daha kutsal vazife ne olabilir.”

4.2.2.2.5. “Öğretmenin Kendi Kendini Olgunlaştırması”, Eğitim Hareketleri,26, 5, Şubat 1957, s.3-5.

Öğretmenlerin öğretmen okullarında pedagojiye, psikolojiye, öğretim metotlarına ve pedagoji tarihine ait bir sürü nazari ve amali bilgiler kazanarak meslek hayatına atıldıklarını, ama okullarda çocuklarla karşı karşıya kalınca irili ufaklı, kolay ve çetin bir sürü problemle karşılaştıklarında şaşırıldıklarını söylüyor. Bu durumda yapmaları gerekenleri ise şu şekilde ifade ediyor.

“ Fedakâr ve değerli meslektaşlarımın yapacakları ilk iş şunlardır:

1) Hayal kırıklığına uğrayarak ümitsizliğe düşmemek, 2) İdeal ateşini ruhumuzda söndürmemek, 3) Ruhumuzdaki ilerleme ve olgunlaşma hamlesiyle irade kuvvetimizi kaybetmemek, 4) Çocukları Ultraviyole ışınlarından mahrum etmemek, yani mesleğimizin yüceliğini ve memleket ölçüsündeki önemini düşürmemek, iyi kötü bütün çocuklara karşı aynı sevgi ve muhabbeti beslemek. 5) Başarısızlıklarımız karşısında daima kendimizi ve yaptıklarımızı kontrol etmek. 6) İdeallerle ve bu sevgi ateşiyle mesleğimizde başarı göstermemeğe imkân yoktur.”

Eğitim sosyal bir olaydır. Karşılıklı münasebet, etkileşim ve birlikte öğrenmek. Öğretmen, davranışlarını kendine göre değil de “çocuğa göre ilkesi” ne göre belirlerse daha mutlu, heyecanlı olarak mesleğini sürdürebilir.

4.2.2.2.6. “Okul Eğitiminde Öğretmenin Rolü”, Eğitim Hareketleri,29, 3, Mayıs 1957,s.3-5.

Okullarımızda öğretim ile eğitim işlerimizin ahenkli yürümediğini, günlerin ve haftaların önemli saatleri sınır içinde çocuklara ders vererek geçirildiğini, öğretmenlerin, ellerine sıkıştırılan müfredat programını bitirmek üzere var kuvvetiyle çalıştıklarını, bu arada eğitsel mahiyette bazı müdahaleler de olduğunu, fakat bunların çocukların iç olgunluğuna ve ahlaki alışkanlıklarına tesir edecek derecede kuvvetli olmaktan hayli uzak olduğunu anlatıyor. Terbiye meselelerinde başarılı çalışmak için öğretmenlerin benimsemesi gereken ana kaidelerden bir kısmını şöyle sıralıyor:

1) Öğretmen, öğretimde başarısının terbiye ile el ele yürümesine değer vermelidir. Öğretmen her şeyden önce bir terbiyeci olduğunu asla unutmamalıdır.

- 2) Öğretmen çocukların ahlaki ve sosyal kabiliyetlerinin gelişmesine bilhassa önem vermelidir.
- 3) Çocuğun kendi nefesine güvenini ve sosyal kabiliyetlerini tehlikeye düşürecek her türlü tedbir ve vasıtaları süratle değiştirmeli, daha iyi ve daha elverişli vasıtaları kullanmalıyız.
- 4) Terbiyesi çetin çocukların gözlerini korkutmakla ve ağır cezalarla ıslah edilebileceğini düşünmemelidir.
- 5) Başarılı öğretmen çocuklarla kolay temas edebilen onların kalbini kazanan ve kuvvetli sezisleriyle yerinde ve zamanında müdahalede bulunmayı bilendir. Sabırsız, hırslı, ukala, otorite meraklısı ve kuru bilgili öğretmenlerin okullardan ve meslekten uzaklaşması hem çocuklar ve hem de öğretmenler için faydalıdır.
- 6) Öğretmenin, çocukların itimadını kazanması ve onlar tarafından sevilmesi şarttır.
- 7) Öğretmenler çocukları bir bütün olarak ele almalı ve tedbirlerini bütünlük için de uygulamayağa alışmalıdır.”

Okulda ve sınıf yönetimindeki öğretmen davranışlarını önemini bir kez daha vurgulamaktadır. Özellikle çalışmayan öğrencilerin başarılarının arttırılması için sabırlı olmayı, önce hastalığın sebebinin araştırılması gerektiğini ve ona uygun çözümlerin uygulanmasının gerekliliğini vurgular.

4.2.2.2.7. “Çocuğun İsteddiği Öğretmen”, **Emekli Öğretmen**, sayı:27, Ağustos 1961, s.3-4.

P.Witty ve R.B.Aibauer'in yaptıkları araştırmalarının sonuçlarını aktarıp değerlendirmelerde bulunduğu bu makalesinde öğretmenlerin demokratik, güler yüzlü sevimli, çeşitli sahalarda ilgili, hareketleri dengeli, neşeli, iyi kalpli, sabırlı vb. nitelikleri taşıması halinde, o öğretmenin çocuğun istediği öğretmen olacağı, bununda eğitim ve öğretimde beklenen olumlu sonuçlar doğuracağını söylemektedir.

4.2.2.2. 8. “ Çocuk Öğretmenin Nasıl Olmasını İster ” **Bilgi**, 168–169, Eylül-Ekim1961, s.4-5.

“Çocuğun İsteddiği Öğretmen” adlı makalenin aynısıdır.

4.2.2.2. 9“ Köy Kalkınması ve Bizim Köy”, **Ulus**, 4 Nisan 1950, s.2

Mahmut Makal’ın yazdığı “Bizim Köy” adlı kitabını eleştirdiği bir yazısıdır. Bu kitabı her aydın Türk’e okumayı tavsiye ettiğini hele köy enstitüsü öğrencileriyle mezunların bu kitabı okumalarının adeta vazifeleri olduğunu söyler. Burada köy enstitüsü mezunu olan genç öğretmenin yaşadığı ve çalıştığı köyün sadece tablosunu çizmiş olması, buna karşın dört yıl içinde okulunda ve köyünde hiçbir yapıcılık hareketi göstermemesini ve eserin her sayfasında yokluktan ve sefaletten bahsedilmesine karşı eleştirilerini açıklamıştır.

Ona göre Köy Enstitüleri milletin fedakârlıkları ile oluşturulmuş okullardı ve buradan mezun olan öğretmenler köyün ve köylünün kalkınması ve aydınlanmasında başrolü oynamalıydı.

4.2.2.3. Okul:

Bu başlık altında okul ile ilgili olarak yayınlanmış on beş makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.3.1. “Mekteplerde İnzibat ve Ahlaki Seciyeyi Takviye”, **Tedrisat Mecmuası**, 10, 46–3 Temmuz 1919, s.152–157

“Okullarda Disiplin ve Ahlaki Karakteri Pekiştirme” **Çağdaş Eğitim**. Nisan 2003,297 (Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Cavit BİNBAŞIOĞLU).

Bir ulusun geleceğini okullarda, okulların öğretim yöntemi ve disiplininde görmek gerekir. Bir milletin doğru ya da eğri yola gittiğini de küçüklerin aldıkları okul eğitiminde görebiliriz diyen yazarın bu makalesinden özet olarak şunları ifade edebiliriz.

Ülkemizdeki eğitim yeniliklerinin ders programlarına daha fazla bilgi eklemek ve bilgili ya da bilgisiz öğretmenlerle çocukların beyinlerini daha fazla yormak olarak algılandığını, öğretmenlerin ise öğretim programlarına bağımlı olarak, kitaptan ezber edercesine okumak ve “terleyerek” öğrenciye kuru ve ruhsuz anlatım yaptığını belirtmiştir. Ona göre “ ders bir cisim değildir ki, biri taraftan diğerine verilebilsin. Öğretim bir eylem, bir etkinliktir. Öğretim ancak içsel bir nüfuz ve etki yapmakla

yararlı olur. Aktarılan sözcükler, kavramlar, kurallar ve cümleler bilgi olmayıp birer dil işaretidir. Bilgiler, içsel ve kişisel bir eylem, ruhun yaratıcı bir etkinliğidir”.

Okullar hangi özellikte insanlar yetiştirilmelidir? Okulların temel hedefi ne olmalıdır? gibi sorulara ahlaki karakter cevabını vermiştir. “Biz okullardan çıkacak kuşağın onur sahibi olmasını, adil, cesur, görev bilinci yüksek, namuslu olmasını kısaca ahlaki karakterli olmasını istiyoruz.” Ancak o günün okullarının bu niteliklerde öğrenci yetiştirmediğini, hatta iyi aile çocuklarının okullara gittikten sonra okulun kötü çevresinin etkisiyle birçok kötü alışkanlık edindiğini ifade eder.

“Ahlaki karakter” makalesinde ele aldıklarını teyid ederek, okulların adil, cesur, görev bilinci yüksek, namuslu bireyler yetiştirmesi gerektiğini vurgulamakta ve öğretimin, eğitimsel nitelik taşıması gerektiğini yinelemektedir.

4.2.2.3.2. “Mekteplerde İnzibat ve Ahlaki Seciyeyi Takviye”, *Tedrisat Mecmuası*, 10, 47–4 Ağustos 1919, s.218–228

“Okullarda Disiplin ve Ahlaki Karakteri Pekiştirme” **Çağdaş Eğitim**. Nisan 2003,298 (Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Cavit BİNBAŞIOĞLU).

Bir önceki makalenin devamı olan bu makalede, karakter eğitiminin başarıya ulaşması için öğretmen ve öğrenciler arasında güven (güven eğitimi) olması gerektiğini, çocuk, uyum göstereceği kimseye güvenirse, uyumun yürekte ve içten olacağını, güven oluşturmada ise tutarlılığın önemli bir yer tutacağını söyler. Ona göre;

“ Karakter ve kişilik ise, bencilliğin, bireyciliğin ve ahlaksızlığın tersine merkezileşmedir, uyumdur, içsel kuvvet ve bayağılıktan uzaklaşmadır. Çocuklar ve gençler için en önemli silah, kuvvetli irade ve karakterdir. Karakter ve kişiliğin oluşumu, ancak usa uygun bir disiplin ve başkalarına uyma ile zamanla elde edilebilir. Başkalarına uyma ya körü körüne zorla olur ya da isteyerek, içsel olur. Körü körüne yapılan uyumda uyumun niçin gerekli olduğu bilinmez. Askerlikte ve okullarımızın çoğunda uygulanan uyum bu türdendir. Bu tür uyumda dıştan bir uyum görünse de, içsel bir uyum duygusu yoktur, isteksizlik ve onurların kırılma hissi duyulmaz. Bu tür uyum sonucunda karakter ortaya çıkmaz.”

Güven oluşturmada ise tutarlılık önemli bir yer tutar. Karakter kelimesini ister ahlaki ister ahlak dışı olsun yalnız tutarlı hareketler için kullanmak gerekir. Ona göre herkes iyi veya kötü sahada olsun diğerlerinin hareketlerinin tutarlı olmasını ister.

Öğretmen ve öğrenci arasındaki güven birçok sınıftaki birçok kısıtlamanın ortadan kalkmasına ve korkuya dayalı disiplin yerine, sevgi ve saygıya dayalı bir disiplinin yerleşmesini sağlayacaktır. Öğrenme, problem çözme, yaratıcılık ve sorgulama gibi öğrenmeyi etkileyen faktörlerin sınıftaki güven kavramına atıfta bulunmuştur.

4.2.2.3. 3. “Okullarımızın Yeni Teşkilatı Hakkında I”, Muallimler Mecmuası, 1, 1, 22 Eylül 1922, s.11-17

Bir memleketteki en önemli yeniliklerden birinin okul teşkilatının düzenlenmesi olduğunu, okul teşkilatının yetiyecek neslin eğitime yeni bir istikamet vereceğini, bunun başarılı olup olmaması, mutlaka memleketin hayatında faydalı veyahut aksi tesirlerini göstereceğini anlatır. Yapılan çalışmalardaki aksaklıkları ise özetle şu şekilde anlatmaktadır:

“Oluşturulan yeni teşkilat, bugünün ve geleceğin ihtiyaçlarını tatmin etsin ve devamlı bir mahiyette bulunsun. Zira mektepleri sık sık değişikliklere maruz bırakmak, gelecek nesle birçok zararlar verir. Bir teşkilatla ilgili yapılacak çalışmalar tatbiki konmadan evvel genel fikirler alınır, tenkitler arz edilirse şüphesiz ki daha faydalı olur. Zira teşkilatla uğraşanların dikkatlerini çekmeyen noktalarında görülüp düzeltilmesi için ve teşkilatın mümkün mertebe az kusurlu olması için bunları yapılması gerekenler” olduğunu söylüyor.

O tarihlerde henüz bakanlıkların teşkil edilmekte olduğu bilinmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının görevlerinin de bu çerçevede içinde belirlenmeye çalışılmaktadır. Bunun dışında okulların yeniden örgütlenmesi konusunda yeni kararların alındığına ilişkin çalışmalar projelendirilmeden öteye geçmemiştir.

Kanad’ın Milli Eğitimde yapılması planlanan değişikliklerin açıklanmadığını, ayrıntıların kamunun bilgisine sunulmadığını söylediği bu makalesinde kendisi de okulların yeniden örgütlenmesi ile ilgili hangi durumu eleştirdiğini belirtmeden yapılacak değişikliklerin konu ile ilgili kişilerin görüşlerinin ele alınarak yapılmasını ve yeni örgütlenmede öğrencilerin ahlaki değerlerinin öncelikli göz önünde bulundurulmasını önermektedir.

Bu makalesinde de Kanad'ın yönetim ve organizasyon konusundaki doğru ve hala geçerli olan bir gerçeği vurguladığını söyleyebiliriz. Yönetmelik, program ve müfredat değişiklikleri içinde benzer şeyleri söylediğini görebiliriz.

4.2.2.3.4. “Okullarımızın Yeni Teşkilatı Hakkında II”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 1, 22 Ekim 1922,s.19–22.

Dört sayfalık bir önceki makalenin devamı olan bu yazıda da eleştiri ve önerilerini sıralamaktadır.

“...yapılan tenkitlerin bu gün için olması bile yarın için her halde faydası vardır. Benim yeni teşkilat etrafında dikkatimi çeken noktalar şunlardır:

“Hali hazırdaki vaziyetimiz esaslı teşkilata katiyen müsait değildir. Mütarekeden beri takip edilen hal-i hazırı idame politikası çok muvafık bir tedbirdir. Bilahare hangi ispattan dolayı bu fikirden nakil edildiğini bilmiyoruz. Öyle zannediyorum ki memleketin alakadar olanların ekserisi bu durumu uygun görmekte dirler. Zira bu yeni içtimai inkılâbı yakından araştırmak ve ona göre mektepleri yeni teşkilata tabi tutmak icap ederdi...”

Makale 15 Temmuz1921 tarihinde toplanan I.Maarif Kongresinden bir yıldan daha uzun zaman sonra yazıldığı görülmektedir. Bilindiği gibi çalışmalarını tamamlayamayan kongrenin asıl konuları ilk ve ortaöğretim programları ile köye öğretmen yetiştirme olduğu bilinmektedir.(Akyüz:321)

4.2.2.3.5. Terbiyenin Dâhili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler, **Düşünce**, İstanbul,1922 2–4,s.27

19.Asırda dikkat çeken ve yalnız kitaplarda değil, hayatta da az çok kendini gösteren görüşlerin (Hümanist'lerle, Herbart 'ın terbiye sistemi vb.) bulunduğunu, Yeni Hümanistler de eğitimin gayesinin, insani, ferdi olduğunu. Herbart'ın terbiyesinde ise önemli olan şeyin alaka olduğunu belirterek bu görüşlerin özelliklerini ve karşılaştırmalarını yapmıştır

4.2.2.3.6. “Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922 :3-5.

Herbart ve taraftarlarının, bütün çalışma ve gayretlerine ve Herbart’ın sistemini iyileştirmelerine rağmen ilkokullara hakim olamadıklarını, bu hakimiyeti Pestalozzi’nin gerçekleştirdiğini anlatır. Pestalozzi’den hayranlıkla bahseder. Onun için şu ifadeleri kullanır.

“...Gerek yazıları ile gerek çalışmaları ile çocukların terbiyesine büyük bir hararetle sarılan, beşeriyetin atisini ancak terbiye vasıtasıyla kurtarabileceğine iman eden ve bu gaye için istirahatına her şeyden feda edip bazen dilenci gibi bir vaziyet gelen bu müstesna ruhlu zat , Herbart’a nazaran çok daha amil ve içtimaidir. Pestalozzi zamanına göre tam manasıyla bir sosyalistti...”

4.2.2.3.7. “Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922: 6,s.67

Okullar, eski tip yönetim şekline göre devam ederse, çocuğun her yapacağı şey ayrıntısına kadar öğretmenler tarafından tayin ve tespit edilir ve çocuğun vazifesi yalnız söylenen şeyleri yapmadan ibaret gelirse o zaman bu şekilde yetiştirilen çocukların gelecekte müteşebbis, cesur, teşkilatçı, azimkâr olmalarına, onlarda sosyal duyguların hakkıyla gelişmesini beklemenin abesle iştilgal etmek olacağını anlatır.

4.2.2.3.8. “Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922 s:7,s,72

Burada fennin yüksek takdir edilmesini, yeni bir psikoloji akımından, bu akıma karşı çıkanların nedenlerinden ve John Dewey’in şimdikine nazaran çok ve teknik bir ders programı yapmasının hiçte hayret edilecek bir şey olmadığından bahseder.

4.2.2.3.9. “Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922, 8

Madde-i Felsefe-i tarihi cereyanına ilk defa meydana getiren(Karl Marks)’ın tamamıyla (teknolojik) bir tedris planı tavsiye ettiğini, burada, derslerin ve jimnastikle karıştırıldığını, Marks’ın bunu, yalnız beşerin çoğalmasa için bir usul olarak gizlemediğini, aynı zamanda böyle bir programın tatbikiyle mükemmelen gelişmiş insanların yetiştirilebilmesinin mümkün olacağını kabul ettiğini, John Dewey’in de kanaatinin az çok bu merkezde olduğunu. Dewey’in “...Bugünkü okulların çocuğu sakın ve uslu oturmaya, dinlemeye, söylenenleri kabul etmeğe mahkum ettiğini, Fakat yeni psikolojiye göre bu gibi şeyler çocuğun ruhuna ve eğilimlerine uygun değildir. Çocuğun daha ziyade toplu ve ortak bulunmaktan, araştırmaktan, yaratmaktan, faaliyette bulunmaktan zevk alıyor. Bundan başka çocuk, konuşmak ihtiyacı olduğu halde okulda susmaya mecbur kalıyor. Bunun için bugünkü ders yöntemlerini çocuğun doğasına aykırıdır. Doğal olan öğretim ve eğitimin ,ezberciliğe değil, faaliyete ihtiyacı olduğunu” sözünü aktarır.

Düşünce dergisinin beş sayısında devam eden bu uzun makalesinde Hümanistlerle Herbart’ın eğitim (terbiye) sistemlerini karşılaştırmış, Herbart’ın önerilerinin ilkokullarda tam anlamıyla uygulanamadığını bunu Pestalozzi tarafından gerçekleştirildiğini değinerek Pestalozzi’nin yaklaşımının Herbart’a göre çok daha uygulanabilir ve sosyal olduğunu savunmuştur.

Eski yönetim biçimi okullarda devam ederse çocuğun sadece söylenenleri yapan kişi olarak yetişeceğini, girişimci, atılgan, örgütçü ve gayretli olmalarına ve sosyal duygularının gelişemeyeceğine değinmiştir.

Diğer taraftan J.Dewey’in önerdiği ders programının o dönemde uygulananlara göre bilimsel teknik bilgi olduğunu Karl Marks’ın ise bütün bütün teknoloji öğrenmeyi ve bunu jimnastikle birlikte yapılması gerektiğini, böylece gelişimi mükemmel insanlar yetiştirilebileceğini ve benzeri yaklaşımlarına değinmekte ve önemli olanın öğretimin ve eğitimin ezbercilikten kurtarılıp uygulamalı yapılması yolundaki bu nazariyelerin dikkatle incelenerek kullanılması gerektiğini bildirmektedir.

4.2.2.3.10. “Tedrisâtı İbdidaiye Kanunu Hakkında”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 4,1922, s.64.

“Muallimler Cemiyeti Encümeni’nin Tedrisat-ı İptida-iye Kanunu hakkındaki teklifi üzerine altıncı, yedinci noktaların münakaşa edilmesi kanaatinde olduğunu ve düşüncelerini anlatıyor.

Vazifesini iyi yapan, vazifesini aksatmayan, okul müdürlerinin iyi niyetli yaklaşımlarına rağmen bunlara karşı lakayt kalan hatta vazifesine su-i istimal eden bir muallimi vazifesine bağlamak için mutlaka bir kuvve-i tebiyeye ihtiyaç olduğunu açıklıyor Kanunda mevzu bahis olan maddenin bu mülahazaya göre temellendirilmesini istiyor.

“Muallimler Cemiyeti Encümeni’nin teklif ettiği ilköğretime ilişkin kanunu ele aldığı bu makalesinde disiplin işlerine ilişkin olan altıncı ve yedinci maddelerin daha dikkatlice gözden geçirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

4.2.2.3.11. “Yeni Mektep”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 7, 23 Mart 1923, s.125–130.

Günümüz Türkçesine uyarlayan Cavit Binbaşıoğlu’dur.

Cumhuriyetin ilan edildiği 1923 yılında yazdığı bu makalesinde “yeni okul”un niteliğini, “ yeni okul ” görüşüne taraftar olanların, “okullar toplumsal gereksinimlere uygun olmalıdır.” fikrini, ”kendi kendine yönetim ilkesini”, “okul kamuoyu”, “sınıf kamuoyu” gibi kavramları ve bunların eğitim sorunlarının çözülmesinde ne gibi rolleri olduğunu, okulun “iyi bir yurttaş yetiştirmek” amacı ile “okulda demokratik eğitim” amacı arasında ne gibi ilişkilerin bulunduğunu anlatmıştır.

“Yeni Okul”, eski yöntem eğitime, özellikle kışla anlayışı ile yönetilen okullara karşı başarı ile savaşım veren eğitim kurumlarıdır. Son çeyrek yüzyıl içinde birçok taraftar kazanan bu kurumlar, en önemli eğitim kurumları olmaya adaydır. Yeni okul taraftarlarının egemen görüşü şudur: Okullar, toplumsal gereksinimlere uygun olmalıdır. Gençler toplumsal yaşama atılırken, kendi kendilerini yönetecek yeteneğe sahip olmalıdır. Eski okul sistemi, baskı ile yönetilen toplumlar için önerilebilir. Mutlakiyetle yönetilen toplumlarda, bireylerden körü körüne itaat

istenir. Bireyin, toplumsal yaşamda görevi, kendisine verilen ödevleri yapmak ve amirlerinin emirlerine daima uymaktır. Verilen emirler haksız; hatta toplum için zararlı da olabilir. Bunu düşünmek ve eleştirmek, emir altında yaşayanın görevi değildir. Eğer herkes toplum işlerine karışır, söz ayağa düşer ve toplumsal düzen bozulur. İşte, eski okul örgütünde egemen olan ruh budur. Öğretmen ve idareciler okul içinde her şeydir ve çocuklar da kendilerine verilen işleri görmeye memur birer makinedir. Çocuk, bir işte eğiticisine karşı haklı olsa bile, sonuçta mutlaka haksız olmakla suçlanır. Çünkü, eğiticiyi haksız, öğrenciyi haklı göstermek, eğitiminin onurunu kırar ve onun eğitsel gücünü azaltır. Aslında, çocukların görevi hak ve haksızlıkla savaşım değil, ödevleriyle uğraşmaktır. Çocuğun okulda pek çok ödevi vardır; fakat gereğinde savunacak hiçbir hakkı yoktur. Çocuğun son sınıfa gelinceye, hatta okulu bitireceği güne kadar mutlaka bir vasiye gereksinimi vardır... Eski okuldan yetişen gençlerin sağlam bir ahlaka sahip olamamaları ancak bu suretle açıklanabilir...”

Ona göre yeni okulun görevlerinden biri de iyi yurttaş yetiştirmektir. Yeni okulun öğretiminde çocuk derslerde kendi kendine etkin olmalı, öğretmen öğrencileri düşündürmeye yönlendirmeli, Tabiat Bilgisi gibi dersler doğanın kucağında, bahçede öğretilmelidir. Ayrıca alışlarına çok fazla önem verilmesi gerektiğini, John Dewey’in “ortak ödev” önerisinden yararlanılmasını ifade eder.

Bugün bu “ortak ödev” kavramının “grupla çalışma” ve “proje ve performans” görevlerinin bir başka adla ifadesidir diyebiliriz. Çünkü burada amaç öğrencilerde inceleme ve araştırma merakını uyandırmak, yardımlaşma, birlikte düşünme ve hareket etmektir

4.2.2.3.12. “Yeni Kadrolar Hakkında Mecmuamızın Mütalaası”, Muallimler Mecmuası, 6, Şubat 1923, s.l 14-119.

Sene içinde İstanbul’a yeni bir kadro gönderilişini, milli eğitimin bunu zorunlu olarak uygulamaya çalıştığını, bunun da çocukların eğitimini olumsuz etkilediğini, sebep olanların yarın vicdan azabı hissedeceklerini, Dar’ul malumat ve dar’ul mualliminde, Galatasaray Sultanisinden başka talya mekteplerinde otuz coğrafya ve tarih hocasının olduğunu, altısının açıkta bırakıldığını, ikisinin başka yere gönderildiğini, Kanad’ın bu makalesinin yayınlandığı tarihlerde öğretmen olarak

çalıştığı görülmektedir. O tarihlerde güncel bir konu olan ve İstanbul'a yapılan öğretmen atamalarını eleştirmektedir.

4.2.2.3.13. “Sanayi-i Nefise Hakkında Tatbikat Dersi”, **Muallimler Mecmuası**, 2, 18–19, Mart 1924, s.389–399.

Bakü'de bulunduğu sırada yayımlanan on sayfalık bu makale Arap harfleri ile yazılmıştır. Özetle; okullarımızda güzel sanatlar eğitimine şimdikinden çok daha fazla ehemmiyet vermek mecburiyetinin gerektiğini, Türklerin en ziyade geri kaldığı sahalardan birisinin de güzel sanatlara olan alakaları olduğunu, eskiden, hattatlıkta ve tezhip işlerinde iftihar edecek sanatkârlarımızın yetiştiğini, fakat ressamlıkta, heykeltıraşlıkta ve müzikte maalesef geri kaldığımızı söyler. Bunun çözümünün okul programlarına güzel sanatlar eğitimi derlerinin koyulmasıyla gerçekleşebileceğini anlatmaktadır.

4.2.2.3.14. “Odenwald Mektebi”, **Terbiye**, 5, 23, Mart 1930, s.17–36.

1927'de Almanya'da ziyaret ettiği Odenwald Okulu ile ilgili izlenimleri ve görüşlerini anlattığı gezi yazısıdır. 14 Mart 1927 yılından itibaren on gün okulda kalmıştır. Okuldaki öğretim anlayışını ve eleştirilerini aktardığı bu yazısından aşağıdaki bölüm alınmıştır. Okulda gördüğü bir olayı şöyle anlatmaktadır:

"Bir öğrenci, okulun beslediği hayvanların (tavuk, inek, domuz, at gibi) gübrelüğünde yük arabasını gübre ile dolduruyordu. Öğretmen, diğerlerinin de yardım etmesi için küçük bir imada bulundu. Bir kız öğrenci yardım etmeye başladı. Okul müfettişi olsaydım, şu öğretmenin aleyhine uzunca bir rapor yazardım. İşçi gibi bu zavallıları çalıştırmakta ne anlam vardı? Burası okul değil, bir amele yatağı mıydı? Bununla birlikte öğrenciler neşeli ve birbirleri ile şakalaşarak görevlerini yapıyorlardı.

Öğrencilerin sosyal durumlarını öğrendiğimde hayret ettim. Birinin babası otomobil fabrikası sahibiydi. Bir diğer kızın babası zengin bir tüccardı.

Demek ki bunlar, toplumun işini kendi işleri olduğu için seviyorlardı. Ortada zavallı denmeğe layık birisi varsa o da işi seven ve neşe ile iş yapan bu saygıdeğer nesil değil bizzat bendim, benim zihniyetimdi ve beni bu zihniyetle yetiştiren çevremdi...”

Okulda esen samimiyet ve arkadaşlık rüzgârını özellikle vurgulamaktadır.

15. “Okullarımıza Ahlâk Dersi Konmalı mıdır?” ,**Yeni Okul**, Mart 1950, 1,s.3–5.

Meşrutiyetten sonra okullarda ahlak bilgileri dersinin okutulduğunu, kendisinin de bir aralık liselerde, birkaç yıl, bu dersi okuttuğunu ve bunun lüzumu veya lüzumsuzluğu hakkında bir hayli görgü kazandığını anlatır. Cumhuriyet devrinde bu dersin okullardan kalktığıнын bunun sebebini sorguladığı görülür.

“ Cumhuriyet devrinde ahlak derslerinin kaldırılması bir tesadüf eseri midir? Yoksa mantıki ve sistemli bir düşünce neticesi midir? Başka bir tabirle, ahlak derslerinin okul programlarından çıkarılması geriye doğru atılmış bir adım mıdır? Yoksa eğitimde ileri görüşümüzün bir ifadesi midir?” diye sorarak başladığı makalesini şu şekilde bitiriyor. “Ahlak eğitimini ailelerde ve okulda yaratmağa, alışkanlık haline sokmağa çalışalım. Ve bütün kudretimizi bu sahada toplayalım. Bunu yapmadan okullarımıza ahlak dersi sokmak, işi tersinden tutmak ve geriye doğru adım atmaktır.”

4.2.2.4. Öğretmen Okulları:

Bu başlık altında öğretmen okulları ile ilgili olarak yayınlanmış sekiz makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.3.1. “Öğretmen Okullarında Pedagoji Ve Pedagoji Tarihi Derslerinin Kaldırılması Doğru Mudur?”, *Bilgi*, Ocak 1953, 69

Eğitim psikolojisi pedagoji midir? Bu noktanın belirtilmesi, sonradan düzeltilmesi hayli zahmetli olacak bir yanlışlığın yerleşmesine mani olmak bakımından son derece lüzumludur. Cümleleriyle giriş yaptığı terbiye kavramını açıklayarak devam ettiği makalesinde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 1952–1953 yılında tatbik edilmek üzere köy enstitüleriyle birleştirilen öğretmen okullarına gönderilen yeni programlarda pedagoji derslerinin kaldırıldığı ve pedagoji tarihi dersinin de ihtiyari dersler arasına konduğunu, Pedagoji dersinin yerine eğitim psikolojisi dersinin getirildiğini, eğitim psikolojisi ve pedagoji kıyaslamaları yaptığı yazısıdır.

4.2.2.3.2. V. Milli Eğitim Şurası (5-14 Şubat 1953), 1991, s.595-608.

Beşinci Milli Eğitim Şurası 5–14 Şubat 1953 tarihlerinde Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri başkanlığında 326 üyenin katılımıyla Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünde toplanmış ve 10 gün süren toplantıların temel gündemi ilkokul kanun tasarısının incelenmesi, ilkokul programları olmuştur. Şûranın gündem Başlıkları şunlardır:

- 1- İlköğretim Kanunu Tasarısının incelenmesi ve mecburi ilköğretimin planlanması
- 2- İlkokullara Öğretmen Yetiştirilmesi, Öğretmen Okulları ile Köy Enstitüleri Yeni Öğretim Programı ve Meslekte Olgunlaşma Konularının incelenmesi...gibi 8 temel başlıktan oluşuyordu. Sıra İlkokullara Öğretmen Yetiştirilmesi, Öğretmen Okulları ile Köy Enstitüleri, Yeni Öğretim Programı ve Meslekte Olgunlaşma Konuların İncelenmesi Komisyon Raporunun Görüşülmesine gelmişti. Raporun okunmasından sonra özellikle Köy Enstitülerinin programlarının ve işleyişinin üzerinde tartışmalar olmuş, Gazi Eğitim Enstitüsü öğretmeni Dr. Halil Fikret Kanad Amerikan usulü eğitimin altyapı olmadan getirildiğini, öğretmen okullarında bazı derslerin çıkarıldığını, bu tür uygulamaların doğru olamayacağını belirterek;

“...meslek derslerinde ilmin kabul edemeyeceği bazı değişiklikler yapıldı ve bunda Amerikan zihniyetinin hâkim olduğu hayretle görüldü. Programlara “eğitim psikolojisi” diye bir ders ilave edilmiş, buna mukabil her öğretmen okulunun temel derslerinden sayılan pedagoji, pedagoji tarihi ve özel öğretim dersleri programlardan çıkarılmış. Sebep? Çünkü Amerika’da bu derslere itibar yokmuş. Arkadaşlar, Avrupa’da hala baş üstünde tutulan bir dersin Amerika’da olmaması, asırlık çınarlar gibi Türkiye’de geleneğini yapmış ilimlerin kovulması için bir sebep midir? Bizim bütün işimiz, rakkas gibi bir sağa bir sola sallanmak mı olacak? Bizim kendi geleneğimiz ve kendi hüviyetimiz yok mudur? Ve biz kendi hüviyetimiz içinde her türlü yenilikleri hazmedecek kudrete ulaşamaz mıyız? Eğer biz kendimize ve kendi hüviyetimize güvenmiyorsak korkarım ki 1999 yılına kadar taklitçilikten kurtulamayacağız...”sözleriyle görüş bildirmiştir.

4.2.2.3. 3. “Öğretmen Okulları Programlan İçin”, Eğitim Hareketleri, 14, Şubat 1956, s.16.

Öğretmen okullarının programlarını eleştirdiği bu yazısında bu programları kaleme alanların özelliklerinin Amerika taklitçisi olmalarıdır der ve gerekçesini şöyle açıklar;

“ Bu hareketin çeşitli delilleri yanında başlıca noktalardan biri okutulmakta olan psikoloji dersidir. Bugün bütün Avrupa’da ve Amerika’nın bile birçok üniversitelerinde ancak tarihi bir kıymeti olan davranış psikolojisine hiç iltifat edilmediği halde bizim körü körüne bu cereyanı kabul etmemiz ve Amerika’nın bazı okullarında okunan bir psikoloji kitabını olduğu gibi tercüme ederek öğretmen okullarımızda okutmamız, Amerika’yı yanlış anlamamız ve Amerika’yı yanlış takip etme örneklerinden biridir. Bu türlü taklitçiliğin ve hayranlığının misallerinden bir diğeri de pedagoji ve pedagoji tarihi gibi, bütün Avrupa’da öğretmenlik mesleğinin ana derslerini programdan çıkarmamız ve bunun yerine, psikolojinin bir dalı sayılan, pedagojik psikolojiyi programlarımıza almamızdır. Hele Amerika da pedagoji diye bir ilim yoktur, sadece pedagojik psikoloji vardır ve bu da esasen pedagojiden başka bir şey değildir, denmesi Amerika taklitçiliğinin korkunç örneklerinden biridir.”

4.2.2.3.4. “İstikbalin Öğretmen Okulları Hakkında Milletlerarası Mütahassısların Raporundan Bir Yaprak”, Eğitim Hareketleri, 16,Nisan 1956, s.8-13.

Türkiye’de öğretmen okullarının tarihi ve öğretmen okulu programlarında yapılan çalışmalardan bahsettiği bu makalede 1950 yılında yapılan komisyon çalışmalarındaki hataları belirtmiştir. Karşılaştırmalarla fikrini ispata çalışmıştır.

Karşılaştırılmasını faydalı bulduğu noktaları şöyle sıralamaktadır.

1. 1947 meslek dersleri programı: 1- Umumi psikoloji, 2 -Çocukluk ve gençlik psikolojisi,3 -Pedagoji,4 - Pedagoji Tarihi, 5- Umumi öğretim metodu,6 -Hususi öğretim metodu,7 -Sosyoloji, 8 - Maarif teşkilatı ve idare,

2.1951 meslek dersleri programı :1 -Psikolojiye giriş (davranış esasına dayanır), 2 - Eğitim psikolojisi,3- Öğretim metodu, 4 - Eğitim sosyolojisi,5 - Teskilat ve idare,6- Seminer çalışmaları,

3.Milletarası mütehasısların tesbit ettikleri program: 1-Pedagoji adı altında a-Umumi pedagoji,b -Pedagoji tarihi,c-Felsefeye giriş, d -Mukayeseli eğitim,

Sonuçlarını aşağıdaki gibi açıklamıştır.

“1, 1947 programı, milletlerarası mütehasıslar programının, ana hatlarına uygundur. Aradaki fark pedagoji grubu altındaki iki dersle Psikoloji adı altındaki derslerden birçoğunu öğretmen okullarımızın programlarında bulunmamasıdır. Sebepleri şunlardır; a -Milletlerarası mütehasıslar umumi tahsil işini düzene koymuş milletleri göz önünde bulundurmuşlar ve ilkokul öğretmenleri de dahil olmak üzere her çeşit okulda öğretmen olacaklar için olgunluk diploması üzerine kurulmuş çok semesterli bir yüksek öğretmen okulu tasavvur etmişlerdir. b -Pedagoji gurubuna giren dersler arasında felsefeye giriş dersi ile mukayeseli terbiye derslerinin bizim programlara alınmaması öğretmen okullarımızda tahsil seviyesinin ve meslek sınıflarının az oluşundandır e - Psikoloji derslerinin çoğunun bizde okunmaması bir taraftan öğretmen okullarımızın tahsil müddetinin azlığından ve diğer taraftan üniversitelerimizde ve umumiyetle Türkiye’de psikoloji kültürüne ehemmiyet yeni verilmemesindedir...”

4.2.2.3.5. “İlköğretmen Okullarının Meslek Dersleri Hakkında Bir Cevap”, **Köy ve Eğitim**, 3, 27, Mayıs 1956,s.11–15.

Mithat Enç’e ve ilkönce sizi rahatsız eden bir noktayı, programlardan pedagoji ve pedagoji tarihi dersleri kaldırıldıktan sonra bomba gibi infilak etmemin sebebini açıklayayım diyerek başladığı makalesinde, eğitim psikolojisi ve pedagoji karşılaştırmalarını açıklamalı olarak belirtmiştir. Sonuçta şunları söylemiştir.

“...İnsanın iç olgunluğunu da içine alan pedagoji olayının muhteviyatı, a-İnsanın his ve irade hayatını, b -Fikir hayatını, c-Yaratıcılıkla ve şekil vermekle alakalı muhayyile hayatını da ihtiva edecektir. Görüyorsunuz ki, fikir, his, irade v.s, terbiyesinin pedagoji eserlerinde bulunması zaruri imiş ve yine görüyorsunuz ki, fikir, his irade v.s, gibi kuvvetlerin meleke psikolojisiyle hiçbir alakası yokmuş. Bu suretle sizin yukarıdaki ulu orta iddialarınızın da yersiz olduğu ve hiçbir ilmi esasa dayanmadığı şüpheye mahal kalmayacak şekilde anlaşılmiş oluyor.”

4.2.2.3.6. “Yüksek Öğretmen Okuluna Hasret (I)” , Eğitim Hareketleri, 18-19, 2, Haziran Temmuz, 1956, s.22-23

1948 yılında Maarif Şurasında Yüksek Öğretmen Okullarına yeni bir şekil verilmesi tartışmalarından başlayarak alınan kararların unutulmasından şikâyet ettiği bu makalesinde özetle; Yüksek Öğretmen Okulunu eski şeklinde mi yoksa zamanın icaplarına ve memleketimizin ihtiyaçlarına bakarak yeni bir şekilde mi ihya etmelidir? diye soruyor ve bu meseleyi esaslı araştırmalara tabi tutmak gerektiğini, İngiltere’de Londra üniversitesinde ilim ve fen tahsil eden bir kimsenin liselerde asla öğretmen olamayacağını, lise öğretmeni olabilmek için yüksek tahsilden sonra mutlaka iki sömestr müstakil bir pedagoji enstitüsünün okunmasının gerekliliğini ifade ediyor.

4.2.2.3.7. “Yüksek Öğretmen Okuluna Hasret (II)” , Eğitim Hareketleri, 20-21, Ağustos -Eylül 1956, s.11-12.

Bir önceki makalenin devamı olan bu makalede yapılması gerekenleri ifade etmiştir.

Öğretmen yetiştirme meselesinde, Milletlerarası seçkin mütehassısların raporundan aldığımız fikirler bizim hasretini çektiğimiz “Yüksek Öğretmen Okulu” hakkında daha geniş bir açıdan bakmamız gerektiğini göstermektedir diyor ve bu planın mecburi tahsil problemini tamamlamış olan milletler için olduğunu söylüyor. Bizim en az 15 – 20 yıl daha böyle bir yolu takip edemeyecek durumda olduğumuzu, bunun için İlk Öğretmen Okullarımızı uzun müddet bugünkü haliyle muhafaza etmek zorunda bulunduğumuzu, çünkü bir yandan nüfusumuzun çoğalması yüzünden çocuk sayısının artması, diğer yandan okul çağında bulunan yüz binlerce çocuğun ilkokullara yerleştirilememesi ve sonra da her derecedeki okul sınıflarındaki öğrenci sayısının normalin çok üstünde bulunması kalite meselesine, maalesef, uzun müddet seyirci kalmamızı zaruri kıldığını söylüyor.

Şimdilik yapabileceğimiz en önemli işin değerli ve kaliteli öğretmen yetiştirmek, bunun için de İlk öğretmen Okullarımızın teşkilatının ve bilhassa meslek derslerini düzeltmek, 2 -3 yıldan beri büyük bir gaflet neticesi olarak tatbik edilmekte olan hatalı

ve ilme tamamıyla aykırı meslek derslerini süratle ıslah etmek olduğunu anlatıyor. Kendi ifadesiyle;

“ Yüksek Öğretmen Okulunu En İyi Nasıl Kurabiliriz?

Bunun için şimdilik iki yol akla gelir:

- 1) Üniversite tahsili içinde lise öğretmenlerimizi yetiştirmek,
- 2) Üniversiteyi tamamladıktan sonra az bir yıllık müstakil bir yüksek okul kurmak suretiyle öğretmeni yetiştirmek.”

4.2.2.3.8. “Yarının Öğretmen Okulları”, **Mesleki ve Teknik Öğretim**, Kasım. Aralık 1958, 69-70, s. 3-11.21,325

1949 yılında Württemberg- Baden Maarif Vekilinin tavsiyesi ve Amerika işgal mıntakası kumandanlığının tasvibi üzerine Amerikalı 16 profesör ile Almanya, Hollanda, Fransa ve İsviçre’den gelen birçok profesörlerin iştirakiyle iki buçuk aylık müşterek çalışmaların raporunu aktardığı dokuz sayfalık bu yazıdan makalenin sonunda her düzeyde öğretmen yetiştirme konusundaki önerilerini yirmi bir madde ile özetlemiştir.

4.2.2.5. Pedagoji:

Bu başlık altında pedagoji ile ilgili olarak yayınlanmış on bir makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.5.1. “Pedagojinin Ehemmiyeti ve Eğitim psikolojisi İle Münasebeti”, **Yeni Okul**, 23, Şubat 1953,s.2-6

Başlıktan da anlaşıldığı gibi pedagoji ve eğitim psikolojisinin anlamlarını ve arasındaki farkları anlattığı makalesinde konuyu şöyle özetlemektedir:

“Pedagoji, eğitim ve öğretim ilmidir; çocukların bütün istidat ve kabiliyetlerini muayyen bir gayeye doğru bütün olarak geliştirmek ve olgunlaştırmak ilmidir. Pedagojinin yardımcı ilimleri çoktur; başlıcaları ahlak ve psikolojidir. Ahlak, eğitim gayesini tespit eder ve psikoloji de gayeye ulaşacak yolları gösterir. Bu iki ilmin yardımı ile pedagoji çocuğu bütün olarak ele alır ve o suretle yetiştirmeye çalışır. Aksi

takdirde çocuklar bir taraflı yetişirler ki bunun kendine mahsus büyük mahzurları ve hatta tehlikeleri vardır.

Eğitim psikolojisi

- a) Çocuğu zeka, istidat ve türlü gelişme bakımından çeşitli usullerle araştırmağa,
- b) Fikir terbiyesine ait çeşitli meseleleri incelemeye,
- c) Bilgi ve zeka yoklamalarında test sistemine ve ölçmeye ehemmiyet veriyor.

Buna mukabil pedagojide şu konulara rastlıyoruz:

- 1-Eğitime ait umumi problemler ve gelişmeye ait umumi bilgiler,
- 2-Beden eğitimine ait umumi meseleler,
- 3-Fikir eğitimine ait umumi meseleler,
- 4-İrade ve ahlaki karaktere ait çeşitli metotlarda ve kaidelerde hâkim olan temel prensipler.

Görülüyor ki eğitim psikolojisinin sahası dar, pedagojinin sahası ise çocuğu bütün olarak ele alacak şekilde çok geniştir.

4.2.2.5.2.“Bilgisizlik Kurbanı Pedagoji”, **Yeni Okul**, 3, 29, Kasım 1953,s.3-7.

Pedagojinin müstakil bir ilim olduğunu ve eğitsel psikolojinin ise pedagojinin yardımcı bir dalı olduğunu ispat etmeye çalıştığı bir makaledir. Makalesini bu fikir üzerine temellendirmiş ve 1950 yılından sonra Avrupa’da yayınlanan tanınmış pedagoji ve psikoloji profesörlerinin yeni eserlerinden derlediklerini ispat amaçlı olarak makalesine almıştır. Kendisinin ifadeleriyle;

“Yirminci yüzyılın başında Pestalozzi devrinden gelen bir hızla ilerlemeğe başlayan eğitim ve öğretim meseleleri son yirmi beş yıl içinde hızını büsbütün ‘arttırmıştır... Biliriz ki pedagoji ilmi bugüne kadar bütün gayretini normlar ve prensipler koyarak, öğretim ve eğitim meselelerini şuurlu, gayeli ve maksatlı bir şekilde organize etmeğe çalışmıştır, fakat bu kadarı kafi değildir. Mürebbi, yetişmekte olan genç nesil üzerinde durmadan tesir yapan ve

mürebbinin kolayca gözünden kaçan bir sürü yabancı amilleri de hesaba katmak zorundadır. İşte bu amiller, terbiyenin mürebbiye ihtiyaç hissettirmeyen şuarsuz ve maksatsız kısmını teşkil eder... Görülüyor ki pedagojik psikoloji sadece pedagojiden kopan ve muayyen mevzular üzerinde araştırmalar yapan bir daldır. Eğer bu ilim dalı araştırmalarından faydalı ve müspet neticeler çıkarırsa bunları pedagoji ilmi ele alarak sentezleştirir ve normlaştırır. Başka türlü düşünmeğe de bilmem ki imkan var mıdır? Bu ilmi gerçeklikler karşısında pedagojik psikoloji yanında ayrıca bir pedagoji ilminin mevcut olmadığını iddia etmek ve bu fikir üzerinde direnmek, bence, ilim zihniyetine karşı fazla laubali davranmaktır.”

4.2.2.5.3. “Üniversitelerimizde Psikolojinin Sefaleti” , Yeni Okul, 3, 30, Aralık 1953,s. 4–7.

Ülkedeki eğitim sorunlarını ve bu sorunların başında da öğretmen yetiştirme meselesi olduğunu ifade eden Kanad, bu makalesinde Türkiye’deki öğretmen yetiştirme kurumları, ilk öğretmen okulları, yüksek öğretmen okulları ve üniversiteleri, programlarının tarihsel gelişimlerini ve bunlarla ilgili tespitlerini kısa ve öz olarak açıklamıştır. Makalesine şöyle başlamıştır;

“Cumhuriyet devrinde okullarımız durmadan çoğalıyor. Öğretmenlerimizin sayısı o nispette artıyor. Okul sınıflarında çocuk sayısı da alabildiğine kabarıyor. Buna rağmen her taraftan şu şikâyet iştiliyor. Çocuklarımızı hayata elverişli bir şekilde yetiştiremiyoruz, onlara istenilen tarzda iyi terbiye ve karakter veremiyoruz... Mamafih ön planda bulunması icab eden davalarımızın başında her zaman iyi ve kaliteli öğretmen yetiştirme gelir.”

4.2.2.5.4. “Pedagoji Müstakil Bir İlim Değil Midir?”, Yeni Okul, 3, 31, Ocak 1954,s. 4–6.

Bu makalesinde de öğretmen okulu programlarından pedagoji dersinin kaldırılmasını ve pedagojinin ilim olduğunu çeşitli üniversitelerdeki durumları örnek göstererek açıklamaya çalışıyor.

“ Biliriz ki öğretmenlik mesleğinin en lüzumlu ilimlerinden biri pedagojidir. Türkiye’de buna zaman zaman fenni terbiye, terbiye ilmi, ilm-i , terbiye-i-etfal adları takılmıştır. Biz, düne kadar, pedagojiyi müstakil bir ilim olarak tanıyorduk. Hâlbuki Milli Eğitim Vekâletinde uzun yıllardan beri ilmen mesul mevkide bulunanlarla

sonradan bunların arasına katılan yeni elemanlar bugün yepyeni bir fikir ortaya atarak bize pedagoji diye bir ilmin mevcut olmadığını bildirmektedirler. Yalnız bildirmekle kalmıyor, tatbikata geçerek iki yıldan beri öğretmen okullarının programlarından pedagoji dersini büsbütün kapı dışarı ediyor. Bunun yerine eğitsel psikoloji dersini koyuyor. Bir pedagoğ, yardımcı ilimleri, yani psikoloji, ahlak, estetik, felsefe. v.s, gibi ilimleri ne derece iyi benimserse ilerde mesleğinde o derece derin ve salâhiyetli bir şahsiyet olur. Demek oluyor ki pedagoji, terbiye ve öğretim hakkında normlar ve kaideler vazetmeden önce, yani çocuğun yetiştirilmesinde nelerin yapılması ve nelerin yapılmaması gerektiği hakkında fikir ve kanaatlerini belli etmeden önce realitede nelerin mevcut, olduğunu ve metodlu ne gibi neticeler alındığını bilmek ve gerekirse kendi de kontrol etmek zorundadır.”

4.2.2.5.5.“Pedagojide Transfer Meselesi” , **Yeni Okul**, 3, 33, Mart 1954, s.5-7.

Ömer Mart’ın yeni çıkan “Eğitim Psikolojisi” adlı eserinde ‘transfer’ bahsi münasebetiyle Dr. Halil Fikret Kanad’ı tenkit etmiştir. Kanad’ın cevap niteliğindeki yazısıdır. Yazar yazısının içeriğini şöyle açıklamıştır.

“Transfer yazısı, 1951 yılında Basel şehrinde İsveç Psikologu David Katz tarafından bütün kuzey Avrupa memleketlerinin meşhur ve sahalarında temayüz etmiş psikologların yardımı ile meydana getirilen ‘Handbuch der Psychologie’ eserinden alınmıştır. Eserde pedagojik psikoloji bahsini ve bu arada transfer kısmını yazan İsveçli Psikolog Richard Lindahl’dır. Bizim yazımız bu kısımdan iktibas edilmiştir.”

6.“Terbiye İşlerimizde İlme Aykırı Hareketler ve Amerika Hayranlığı”, **Köy ve Eğitim**, 24, Şubat 1956, s.6-10.

Köy ve Eğitim dergisinin 22 . Sayısında Bay Mitat Enç’in “Terbiyede Amerikanizm Vehmi” başlığını taşıyan yazısına karşılık oluşturduğu makalesinde yine öğretmen okullarındaki programları eleştirmiştir. Amerikan hayranlığı ve taklitçiliğine karşı olduğunu ifade eder.

Baştan sona kadar, Amerika’dan memleketimize getirildiği söylenen yeniliklerden bahsetmekte, yenilik diye ortaya atılan bazı noktaların yanlışlığı ve sakatlığı üzerinde durmaktadır. Yenilik diye öne sürülen meselelerin çoğu Türkiye’de 30 yıldan beri bilinmekte, telif ve tercüme eserlerde ve pedagoji tarihlerinde bütün bu

yeniliklerin açıklanmış olduğunu, bize yeni olarak görünenin “Rehberlik ve Ruh Sağlığı” meselesi olduğunu söyler.

Rehberliğin, mahiyet itibariyle eğitim ve öğretime ait problemleri, hulasa edilmiş tavsiyeler şeklinde öğretmenlere bildirmek ve tanıtmaktan ibarettir, der

Öğretmen Okullarımızda okutulan Psikoloji dersine, o içler acısı “Eğitim Sosyolojisi” dersine ne diyelim? Sorularına açıklamalar getirdikten sonra makalesini şu şekilde tamamlar.

“İşte Bay Mithat Enç, öğretmenlerimize eskiden beri malum olan meseleleri yenilik diye göstereceğine yukarıdaki meseleler üzerinde dursa her halde daha faydalı iş görmüş ve kendisi de lüzumsuz vehimlerden kurtulmuş olur sanırım.”

4.2.2.5.7. “Ruh Sağlığı ve Şifa Pedagojisi”, **Köy ve Eğitim**, 3, 25, Mart 1956, s.6-9.

Bazı kavramların tam bilinmediğinden şikâyet eden yazar Mithat Enç’in eserini eleştirir ve bu kavramlara açıklamalar getirir.

“Son yıllarda öğretmenlik mesleği ile doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgili bazı ilmi kavramlarda büyük vuzuhsuzluklara ve karışıklıklara şahit olmaktayız, Bugün meslektaşlar arasında mesela ruh sağlığını psikiyatriden veya şifa pedagojisinden ayıramayanlar bulunduğu gibi anormallere ait çeşitli kavramların, hastalıkların ve konuların da hangi ilme veya ilim dalına ait olduğu bilinmemektedir. Bunun gibi eğitim psikolojisini pedagojiden, hayvan psikolojisinin temelleri üzerine kurulan davranış psikolojisini deneysel psikolojiden veya umumi antropoloji psikolojisinden ayıramayanlara da rastlanmaktadır... Ruh Sağlığı Nasıl Doğdu Gayesi Nedir? Ruh sağlığı (Mental Hygiene), ruhi sağlığın muvazenede bulundurulması, kuvvetlendirilmesi ve muhafaza edilmesi maksadıyla alınan tedbirlerin bütünüdür...Şifa Pedagojisi (Heilpaedagogik) Şifa pedagojisi ferdi ve sosyal faktörlerin tesiriyle bedeni ve ruhi tekâmülleri devamlı olarak kösteklemek (gehemmt) çocukların terbiyesi, öğretimi ve bakımı ile meşgul olan ilim dalıdır. Bu faktörler, duyu organlarının azlığı veya zayıflığı, sinir sisteminin gelişme noksanlığı, nevropatik ve psikopatik beden yapısı ve arızaları, beden hastalıklarının sebep olduğu gelişme geriliği, sakatlıklar, lisan bozuklukları ve muhitin zararlı tesirleri (terbiyesi zor çocuklar) dır.”

4.2.2.5.8. “Ruh Sağlığı Meselesi”, Köy ve Eğitim, 3, 28, Haziran 1956, s.5-7.

Mitat Enç'e: Köy ve Eğitim Dergisinin 26. sayısındaki yazınıza cevaptır, diyerek başladığı yazısına, “Tavsiyeniz üzerine öğrencilerime not olarak bastırduğım broşürü bir kere daha gözden geçirdim. Bu yazımda açıklamaya muhtaç iki nokta üzerinde değişiklik yaptım” der ve konu üzerinde açıklamalarına devam ederek şunları söyler;

“Siz hala eserinizin ruh sağlığı olduğuna inanıyor musunuz? Eserinizin adı ile muhtevası arasında hiçbir münasebet bulunmadığını ve bunun % 85 bir anormallikler koleksiyonu, daha doğrusu, gelişi güzel ve keyfi olarak tertip edilmiş bir anormallikler lügatçesi olduğuna kani değil misiniz? Her halde psihatriden, psikopatolojiden, şifa pedagojisinden biraz da tıbbi psikolojiden, psikanalizden, Adler'in ve Jung'un teorilerinden, şahsiyet ve tiplere temas etmekle psikolojiden ve hatta intibak üzerinde durmakla, çocuk ve okul disiplinine temas etmekle pedagojiden bahseden bir esere ruh sağlığı demek için insanın çok cesur olması lazım gelmez mi? Sonra herkesçe bilinen bir hakikattir ki, ruh sağlığı, mahiyet itibariyle, sağlık bilgisine benzemektedir. Aradaki fark birinin ruhi, diğerinin de maddi ve uzvi bakımdan meseleleri mütalaa etmesidir.”,

4.2.2.5.9. “Psikoloji Ve Pedagoji Davası”, Eğitim Hareketleri, 23. Kasım 1956 s.7-11

Muhtelif dergilerde öğretmen meslek dersleri programını tenkid eden yazılar yazdığını, fakat meslektaşlarından aldığı mektuplarda davranış psikolojisi hakkında daha etraflı izahat vermesi ve kendilerini aydınlatmalarını istemeleri üzerine yazdığını ifade ettiği makalesidir.

“Birkaç yıldan beri öğretmen okullarında okutulan psikoloji dersleriyle liselerimizde okutulan psikoloji derslerini büyük bir üzüntü ile takip etmekteyim. Bunların birinde umumi ve normal insan psikolojisi okutulurken diğerinde Amerika'dan memleketimize yanlış olarak sokulan ve yaşama kabiliyetini çoktan kaybetmiş bulunan davranış psikolojisi okutulmaktadır.” diyerek eleştirilerini ve mukayeselerini sıralamaktadır.

4.2.2.5.10. “Pedagoji'de Teori ve Pratik”, Eğitim Hareketleri, 2, 1956, s.6-9.

Pedagojideki teori ve pratik problemlerini örneklendirerek açıkladığı makalesidir. Her ilmin bir teorik, bir de pratik kısmı olduğunu. Pedagojinin de öğretime ve terbiyeye ait bir sürü nazari ve ameli meselelerinin mevcut bulunduğunu, bunlardan hangisinin daha önemli olduğunu düşünmenin yersizliğini, bütün pedagojik faaliyetlerde her ikisinin bir arada mütalaa edilmesi, birbirini tamamlamasının şart olduğunu ifade eder. Teorik bilgilerden önemli olanlarını şöyle sıralamıştır.

“1) Bilginin değeri, çocuğun ihtiyaçlarını kandırmasıyla olur.

2) Problemleri ortaya atmak öğretmene ait olabilir; fakat onları işlemek, muhakeme etmek ve çeşitli vasıtalarla ifade etmek ve çözmek çocukların kendi işi olmalıdır.

3) Öğretmenlik vazifesi çocuğu gözetlemek ve ona kılavuzluk etmektir.

4) Disiplin, çocukların içinden gelen hareket temayülünden doğmalıdır.

5) Çocukları, birbirine bağlayan sempati başları, karşılıklı yardımdan, birlikte çalışmadan ve müşterek oyunlardan doğar... vs.”

4.2.2.5.11. “Psikoloji Tahsili” , Mesleki ve Teknik Öğretim, Mayıs 1959, 75, s.1, 11-12.

Bu makalesinde eğitim ve öğretimde psikoloji tahsilinin gerekliliğini anlatır. Çocuğun psikolojik olarak anlaşılmasının psikolojik tahsilin gayesi olduğunu ifade eder. Çocukların ve gençlerin her hareketinin bir sebebe dayandığını belirtir.

Öğretmene psikoloji bilgisinin “Çocuğu anlamak, onun hususiyetlerine uygun şekilde öğretim yapmak ve ona iyi terbiye vermek için, yardımcı bir ilim” olduğunu, Öğretmen adayının psikoloji öğrenmesinin gerekliliğini şöyle açıklamaktadır. “ Aday psikolojinin alanına giren konularda pratik olarak kullanıp değerlendireceği, sonuçları ve bilgileri öğreneceği biçimde olmalıdır” der.

Bunu yanı sıra öğretmenlerin psikoloji eğitimi sonrasında öğrencilerine bir psikolog gibi davranmamaları gerektiğini, olumsuzlukları okul psikologları ile paylaşmaları gerektiğini belirtir.

4.2.2.6. Aile:

Bu başlık altında aile ile ilgili olarak yayınlanmış on iki makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.6.1. “Ev Terbiyesi”, Çığır, Ankara, Şubat1935, 33, s.42-43.

Aile terbiyesinde yapılması gerekenleri anlattığı makalelerinin birincisinde büyükanne ve büyükbabaların tesirlerinden örnekler vermektedir.

Ev terbiyesinin incelenecek noktalarından birinin de, çocukların ana ve babadan başka, büyük ana ve babaların tesiri altında kalması ve bunların, istemeyerek, çocukların maddi ve manevi terbiyelerine zarar vermelerini anlatır.

Kendi nesillerinin, torunları vasıtası ile idame edildiğini gören ve torunlarına karşı sonsuz bir sevgi ile bağlanan büyük ana ve babalar, bu sevgilerini, çok vakit lüzumsuz yere israf etmekte ve gelecek nesle birçok zarar vermektedirler, diyen yazar yemekten yarım saat önce annesinden çikolata isteyen çocuğun yaşadıklarını örneklendirerek konuyu açıklık getirir.

4.2.2.6.2. “Ev Terbiyesi” Çığır, Ankara, Şubat1935, 34, s.54.

Bir önceki makalenin devamı olan bu yazısında çikolata isteyen çocuğun ailesinde yaşantıları ve çocuktaki tesirlerini şu şekilde açıklar.

“1-Çocuklar yüz buldukları tarafa sığınarak ve yalvararak arzularını yerine getirmeğe çalışırlar. Bunun neticesi dalkavukluktur ve iki yüzlülüktür.

2- Çocuklar her arzu ettiklerini elde etmek alışkanlığını kazanırlar Bu da onların iradesizliğini meydana getirir. Seciyenin bel kemiğini teşkil eden iradesizlik, çok fena bir ruh hastalığıdır.

3 -Eski oyuncağından çabuk bıkan ve daima yeni oyuncaklarda gözü olan çocuk, ileride maymun iştihali ve bedbin olur. İradesizlik ile birleşen maymun iştihallik, çocuğu, ileride her fenalığa sürükleye bilecek bir kuvvettir.

4-Yasak olan bir işi, gizlice yapmağa alışan bir çocuğun ileride düpedüz yalancı olması pek ala mümkündür.”

Ev hayatındaki sert tartışmaların, kavgaların, çocuğa karşı ana babanın iradesizlikleri ve terbiyedeki önemini açıklamış burada da bir yanlış bir de olması gereken davranış örnekleri de vermiştir.

4.2.2.6.3. “Ev Terbiyesi”, **Çığır**, Ankara, Şubat1936, sayı:35, s.76–77.

Ev terbiyesinde yapılması gerekenleri açıklayan makalesinde özetle şunları ifade etmektedir. Ev terbiyesi hakkında bilgilerimizin azlığının ana ve babaları bir çok hatalı hareketlere sürüklediğini anlatır. Sorunları ve çözümlerini şu şekilde özetler:

“Yeni Türk neslinin iç ve dış hayatını temelinden sarsan bozukluklar neden ileri gelir? Bunu iki cümlede toplamak mümkündür:

- 1) Birincisi seciyenin temelini teşkil eden itiyatların biz büyüklerde olmaması,
- 2) İkincisi çocuk terbiyesi hakkında aydın bir fikrimiz bulunmamasıdır.

Çocuk bakımı ve çocuk terbiyesi kendine mahsus bir sanattır. Bu sanatın inceliklerini ve hususiyetlerini kavramak için bu işlere alaka beslemek ve bu ilgi ile okumak ve malumat toplamak lazımdır. Eğer malumatımız, münasip teşkilatlarla ameli bir şekilde birleşirse o zaman bilgilerimiz daha büyük bir güven altına alınmış olur...”

4.2.2.6.4. “Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ”**Kalem**, 3, 15.05.1938, s.81-84.

Ana ve babanın küçük çocuk terbiyesinde göz önünde bulunduracakları birçok önemli noktaların bulunduğunu ve bunların açıkladığı yazısıdır. Yapılması gerekenleri özetle; Öncelikle ana ve babanın iradeli olmaları ve terbiye işlerinde çabucak kızmamaları ve köpürmemelerinin şart olduğunu, çocuğa ceza ile

korkutmanın da hiçbir manasının olmadığını, irade terbiyesinde önemli olan bir noktasının da çocukları şımarık yapmamak olduğunu anlatmaktadır.

4.2.2.6. 5. “Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ” **Kalem**, 4, 15.06.1938, s.143-147.

Bu makalede; çocuğun irade terbiyesinde gözünü korkutmamak, doktor ve ilaç, yemek yeme meselesi ve inat meselesi konularını ve çözümlerini anlatmaktadır.

4.2.2.6.6. “ Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ve Ceza İşİ” **Kalem** , 5, 15.07.1938, s.188-190.

Çocuklara bazı kıymetleri aşılacak, bazı davranışları kazandırmak için onlara çeşitli şekillerde tesir yapmak zorunda olduğumuzdan bahseder. Terbiye tesirleri arasında cezaya da önemli bir yer ayırmanın gerekliliğinden ve cezanın da bir terbiye aracı olduğunu ve her terbiye vasıtası gibi cezanın da bir takım esaslara dayanması gerektiğini ve cezada önemli olanın adil olmanın esas olduğunu örneklerle açıkladığı makalesidir.

4.2.2.6. 7. “ Çocuğun Ev Terbiyesinden Çocuklarımıza Ceza Verelim mi ve Nasıl Verelim? ” **Kalem**, 6, 15.08.1938, s.228-232

Evde çocuklara verilecek cezaların adilane olmasından başka ılımlı ve ölçülü olmanın çok önemli olduğunu, terbiyede sevgi ve saygı hislerinin önemli rol oynadığını ve cezaların hangi durumlarda ve nasıl uygulanması gerektiğini örnekleriyle açıkladığı makalesidir.

4.2.2.6. 8. “ Çocuğun İrade Terbiyesinden İş ve Saadet ” **Kalem**, 7, 01.12.1938, s. 6-8.

İrade terbiyesinde iş ve sadet meselesinin ev terbiyesinin direği sayıldığını ve her ana babanın ilgili olması gerektiğini çünkü çocuklarının başarılı ve hayattaki muvaffakiyetleri için çok gerekli olduğunu açıkladığı yazısıdır.

4.2.2.6. 9. “ Türk Terbiyesi I İslam dan Evvel (Milli Terbiye) ” **Oluş**, 13, 29.Mart 1939, s.194-196.

Her ilmin bir tarihi olduğu gibi terbiye ilmininde geniş bir tarihi vardır. Bugünkü vaziyetimizin manasını kavramak ve yarının ihtiyaçlarına uygun mektep teşkilatları kurmak ve terbiye kaideleri tespit etmek için maziyi bilmek mecburiyeti vardır diyerek başlayan yazısında milletlerin tarihinde devirlerin bulunduğunu terbiyesinde bu devirlere benzediğini anlatır.

İnsanları bir arada tutan başlıca unsurların dil, kültür ve ülkü birliği olduğunu, bir milletin en doğal terbiye amacının milli terbiye olduğunu vurgular. Son olarak, büyük yaratılıştaki olan ve birçok yüksek kabiliyetleri üstünde toplamış bulunan Türk milleti acaba çocuklarını nasıl yetiştirir? Genç Türk nesline o güzel karakter meziyetlerini nasıl aşıladı? Bu yalnız bizim için değil, terbiyeye ehemmiyet veren her millet için araştırılacak ve üzerinde durulacak enteresan bir mevzudur diyerek makalenin devamının olduğunu belirtir.

4.2.2.6. 10. “ Türk Terbiyesi II İslamdan Evvel (Milli Terbiye) ” **Oluş**, 19, 19. Mart.1939, s.179-181.

Türklerin karakterini ve sosyal özelliklerini özetle şu şekilde ifade eder.

“Türk, son derece dürüst ve her zaman sözünün eridir. Türk dayanışmayı sever. Dayanışma hissi, Türkün adeta ırsi bir kabiliyetidir. Türk kuvvetli ve cesur bir millettir. Türk son derece mütevazıdır. Türk son derece halkçıdır, demokrattır. Türk ırkında töreye uyma duygusu en mükâmil dereceyi bulmuştur.”

Türklerin terbiyesinin özellikle aileye ve sosyal çevreye dayandığını buna da münteşir terbiye dendiğini ifade eder ve çocukların nasıl terbiye edildiklerini açıklar.

4.2.2.6.11. “Türk Terbiyesi III İslam’dan Sonra (Milli Terbiye) ” **Oluş**, 11, 12. Mart.1939, s.164–166.

Türklerin İslamiyet’e geçmelerinden sonra dinin tesirlerini ruhlarını sarmaya ve Türk milletinde millet sevgisi yerine ümmet sevgisinin yer almaya başladığını, İslam

dininin Türk ahlakına, aile hayatına ve sosyal bünyesine uygun olmadığını söyleyerek terbiyedeki olumsuzlukları anlatır.

Atatürk'ün sayesinde Türk milletinin tekrar aydınlığa, selamete ve istiklale kavuştuğunu ifade eder. Türk nesline milli terbiyenin unsurlarını aşılmalı ve Türkün karakterini ve güzel vasıflarını genç nesle tekrar kazandırılması gerektiğini vurgular.

4.2.2.6.12. “Ailede Yanlış Eğitim”, **Ülkü**, 9, 16 Kasım1945, 100, s.10–11

Ailede çocuk eğitiminin zannedildiği kadar kolay olmadığını, bunun kendine mahsus birtakım prensipleri ve kaideleri bulunduğunu, bunlara dikkat edilmezse geleceğini emniyet altına almak istediğimiz çocukları, farkına varmadan soysuzlaştıracağımızı söyler.

Aile eğitiminin kötü bir tarafının da herkesin dilediği şekilde çocuğuna tesir etmeye çalışması olduğunu, çocuk eğitimi işinde herkes birçok şeyler bildiğine inandığını ve herkes bildiğini uygulamakla meşgul olduğunu, birisi dayağın cennetten çıktığına inanır, diğeri alabildiğine yumuşak davranmak taraftarıdır. Biri çocuğun ağzını açmasına müsaade etmez, öbürü durmadan yaramazlık yapmasına kayıtsız kalır. Biri çocuğun her istediğini yerine getirir, öteki yalnız kendi istediğini yaptırır. Biri çocuğunu nazlı ve şımarık büyütür, öbürü sert ve haşin. Ne yapmalı? Bu derde nasıl çare bulmalı? Bu karışıklığın önüne nasıl geçmeli? Sorularını sorarak cevaplarını şöyle özetler;

“İlk önce okumak lazım. Eğer küçük çocukların bakımı ve eğitimi üzerine yazılmış eserler varsa bıkmadan, usanmadan bunlarla uğraşmak lazım. Bildiklerimizi okumakla öğrenir. Çocuk ruhunu bilen adamların fikirlerinden faydalanırsak hiç olmazsa zararlı yollarda yürümekten çekiniriz. Sonra eğitim işinde bütün aile üyelerinin birleşmesi şarttır. Birlik eğitimin temelidir. Eğer babanın yaptığını ana veya büyük ana bozarsa çocukta iyi alışkanlıklar husule gelmesi şöyle dursun, kötü birtakım huylar meydana gelir...”

Ayrıca aşırı sevginin zararlarını da makalesinde anlatan yazar sonunu şu şekilde bitirir. “Ünlü pedagog Jan Jak Ruso'nun “Kuvvetli bir vücudun itaatli ve zayıf bir vücudun amir” olduğu sözünü düşünerek çocuğu sağlam iradeli ve karakterli yapmaya

çalışmalı, vücudun geçici heveslerle dolu olan emirlerine karşı genci dayanıklı ve kuvvetli yapmalıyız.”

4.2.2.7. Toplum:

Bu başlık altında toplum ile ilgili olarak yayınlanmış on üç makalesi ele alınmıştır.

Kanad eğitimi bir bütün olarak görmektedir. Yani aile, okul ve toplumsal çevre. Eğitimde başarının sağlanabilmesi için bu üçünün birlikte hareket etmeleri gerektiğini, devletin, yerel yöneticilerin, basın, sinemanın, tiyatronun vs. sosyal çevre unsurlarının ahenkli olup birbirlerini tamamlamalarının gerekliliğini anlatmıştır.

4.2.2.7.1. “İçtimaiyat”, *Fikirler*, İzmir, 1, 2, 15 Temmuz 1927, s.5-6

İnkılâpçıların başarılı olabilmeleri için yapması gerekenleri (öğretmen ve okul açısından) anlattığı yazısıdır. Taraftarlarından yeterli derecede yardım görmeyen inkılâpçıların, maksatlarına hem çok geç ve hem de çok güç ulaşabileceklerini söyler. Öğretmenleri mesleklerini sevmesi ve meslekte ilerleyebilmek için çok okumaları gerektiğini vurgulamaktadır. Yeni eserlerden istifade ederek ilerlemesi ve yeni nesli en uygun şekilde hayata hazırlaması olduğunu ifade eder. Eğitimimizin en büyük kusurlarından birisinin, bütçesinin kendisine yakışan durumda olmadığını yani az olduğunu fakat bu duruma rağmen yapılan işlerin yine de çok şayan-ı takdir olduğunu söyler.

4.2.2.7.2. “İçtimai Ahlâk ve Terbiyemize Dair” , *Hayat*, 83, 28 Haziran 1928

Sanayi devriminin toplumların sosyal yapısında meydana getirdiği değişikliklerin etkisiyle toplumsallaşma sürecinde önemli değişimler olduğunu; bunun da okullarımıza yansıdığını belirttikten sonra, bu değişmelerin getireceği olumsuz etkilerin öncelikle devletin koyacağı yasaların etkisini ele almıştır. Bunun yanı sıra okullarda eğitime (terbiyeye) önem verilmemesi durumunda yapılacaklardan olumlu sonuçlar beklenmemesi gerektiğini söyleyerek bu konudaki görüşlerini ayrıntılı bir biçimde yazmış ve bu arda Alman iş okullarını örnek olarak göstermiştir.

**4.2.2.7.3. “İçtimai Ahlâk ve Terbiyemize Dair” , Hayat, 90,16
Ağustos1928**

Özetle; kendimize inandığımızda milli mücadeledeki ruhu yakaladığımızda daha başarılı olacağımızı, onun için birbirimize güvenmemiz gerektiğini anlatır.

4.2.2.7.4. “İçtimai Ahlâk ve Terbiyemize Dair”, Hayat, 95, 20 Eylül 1928

Bir milletin toplumsal gelişmesini, sadece gençlerden ve onları yetiştiren okullardan beklemenin hata olacağını, okul ve toplumun birbirini tamamlayan iki unsur olduğunu, dolayısıyla birlikte ele alınıp beraber düzenlenmesi gerektiğini vurgulamıştır.

4.2.2.7.5. “Şehir İdareleri ve İçtimai Terbiyemiz”, Hayat, 97,1928,s.365–367

Şehirciliğin bir meslek olduğunu ifade eden Kanad, şehir idare etmenin bir sanat olduğunu söyler. Memleketin medeni sosyal gelişmesine yardım ettiğini belirtir. Şehirciliği, temizlik işleri, yol, cadde yapma veya birkaç gösterişe dönük çalışma olarak algılayanların aldandıklarını söyler. O zamanki Ankara’daki semt ve sokaklardan bahseder ve eleştirilerini sıralar. Etlik, Çankaya, Hacı Bayram, Ulus gibi. Şehirlerin gençler için büyük bir okul olduğunu, şehir kültürünün özelliklerinden, şehirde yapılan yanlış davranışlardan ve Avrupa şehirleri ile kıyaslamalardan oluşan makalesinde belediye reislerini seçerken ihtiyatlı davranılmasını, zeki, faal ve iyi adamların şehirlerin başına geçirilmesinin gerektiğini anlatır.

Belediye başkanlarının üzerine düşen görevlerden söz eder. “ En büyük okul kenttir. Belediye başkanı da bir kentin başöğretmeni gibidir. O, kentin her bir noktasını bir okul gibi çalıştırabilmelidir.”der.

4.2.2.7.6. “Nereye Gidiyoruz?” Fikirler, 5,104, 15 Şubat 1934,s.1-4

Okullarımızın mahiyet itibariyle, on sekizinci ve on dokuzuncu asrın anlayışı içinde çırpındığını, okulların birer öğrenme ve öğretme müesseseleri olmaktan kurtulamadığından bahseder. Gençlikle ilgili olarak;

Türk gençlerinin diğer gelişmiş milletlerin gençlerinden daha fazla ruh sağlamlığına muhtaç olduğunu, çünkü orta zamanı yeni terk eden ve büyük inkılâplarla birden bire yeni zamanın içine giren Türkiye gençliğinin asırları senelere sıkıştırarak şekilde çalışmaya ve tarihin kötü huylarını yepyeni bir şekle sokmaya mecbur olduğunu, o günkü genç neslin okullarda gördüğü terbiyenin, cesaret ve ümit vermekten çok uzak bulunduğunu anlatır. Ailelerin ve öğretmenlerin terbiyede yapmaları gerekenleri sıralar. Son olarak öğretmenlerin karakterli neslin teşkilinde nasıl olmaları gerektiğini belirtir. Öğretmenle ilgili olarak şunları söyler;

“Vazifemizi seviyorsak, memlekette; hayırlı ve faydalı bir neslin yetişmesini istersek bizzat seciyeli olmağa çalışmalıyız. Seciye, hazır eşya gibi pazardan satın alınamaz. Onu elde etmek için uzun ve devamlı ruh mücadelelerine ihtiyacımız vardır. İrademizde ve karakterimizde bazı noksanlar varsa bunları düzeltmek elimizdedir. Hareketlerimizi kontrol etmek birinci şarttır. Kendimizi devamlı kontrol altında bulundurmak şartı ile seciyemizde gördüğümüz noksan tarafları zamanla düzeltebiliriz. Demek oluyor ki, “ Manevi teşkilatçı” olması icap eden bir muallimin her şeyden evvel kendini terbiye etmesi icap eder. En iyi mürebbi talebesine mükemmel numune olan ve talebesini sözü ile ve hareketleri ile tesiri altında bırakandır.”

Bu makalede de Onun için önemli olan karakter kavramını görmekteyiz. Aile okul ve öğretmen üçlüsünün eğitimdeki rolünü yani eğitimdeki sacayağının birlikte hareket etmesi gerektiğini savunur. Öğretmenin rol model olmasının önemini tekrar eder.

4.2.2.7.7. “Şeniyetler ve Hakikatler”, **Fikirler**, 108, 1 Mayıs 1934, s.1-2.

Müessese, cemaat, cemiyet kavramlarını açıkladığı cemiyet ruhundan bahsettiği bir yazısıdır. Yapılması gerekenleri şöyle ifade eder:

“Gazinin Gençliğe hitabesindeki ruhu ve ülküyü bu esen hava ile yaşatmak imkânsızdır. Gazi, hitabesiyle, tayfunlara ve korkunç kasırgalara mukavemet eden çelik ruhlu insanların yetişmesini istiyor. Hâlbuki biz idealsizlik dolayısı ile alelade rüzgârlara mukavemet edemeyerek dalından, son bahar yaprakları gibi kopacak ve sağa sola perişan bir vaziyette kaçışacak insanların çoğalmak üzere olduğunu görüyoruz.

Yeni hamlelere ihtiyacımız var. Hamlenin biri içtimai muhite, diğeri ailelere ve biri mekteplere ve mekteplilere teveccüh etmelidir Bunların her birinde çözümeğe yüz tutan ağları bağlamak lazımdır. Bu bağ yalnız ve yalnız fazilet ve karakteri her vakit büyütecek olan büyük ve ilahi ülkülerdir. Halkı refaha ve milleti ebediliğe götüren her ülkünün içinde fazilet ve karakteri kuvvetlendirecek ve çelikleştirecek unsurlar doludur!”

4.2.2.7.8. “Güzel ve Rahat Köy Yaşamına Doğru”, **Karınca**, 4, Eylül 1934, s. 10–12.

Bir arkadaşının Felemenk’i anlatmasını örnek vererek Türk köylüsü için neler yapılması gerektiğini anlatıyor. Yapılacak iş; köylüyü idare etmek, köylüye yol göstermektir diyor ve şu örneği vererek yapılması gerekenleri açıklıyor;

“ İstanbul civarındaki Polonez köylüleri lehlidir. Bunlar Türkiye’ye yüz yıldan evvel muhacir olarak geldiler. Ve oraya yerleştiler. Bugün Polonez köyü Türkiye’nin en ileri ve güzel köylerinden biridir. Orada herkes güzel ve rahat yaşamaktadır. Bizim az zamanda öyle olmamıza imkân yok mudur? Bizim kuvvetimiz mi eksik? Kafamız mı çürük? Kollarımız mı işlemiyor? Hayır! Bizde bunların hepsi fazlası ile var. Düne kadar köylüye ehemmiyet vermeyen bir Osmanlı devleti vardı. Onun için geri kalmıştık. Şimdi köylüyü başı üstünde tutan bir Cumhuriyetimiz vardır. Onun için de var kuvvetimizle ileri gitmeğe çalışmalı ve alışmalıyız. Polonez köylüleri o güzel bahçeleri, o kuvvetli ağaçları, o hoş meyveleri, o köy evceğizlerini hep sevgi ve anlayış ile yaptılar. Demek oluyor ki işin can alacak noktası köylüde bu gibi işlere karşı sevgi ve alaka uyandırmaktır.

Bunu kim uyandıracak? Kooperatif ortakları arasında bu sevgiyi duyanların ve köy muallimlerinin Türk köyünü rahatlaştırma ve güzelleştirme işinde pek büyük rolleri olacaktır. Çalışkan, temiz kalpli ve kuvvetli köylülerimize bu duygular aşılırsa on sene içinde mutlaka yepyeni, çok kuvvetli ve çok daha şenlik bir yurda kavuşmuş olacağız.”

4.2.2.7.9.“Kalkınma Terbiyesi”, Fikirler, 1 Şubat 1936, s.4-5.

Ulusal eğitim ve yapılması gerekenleri anlattığı makalesinin son bölümünü tamamen aktarmak istiyorum.

“ Büyük yaratılışta olan ulusların ilk işi, ulusu içten kemiren hastalıkları en etkili araçlarla tedavi etmektir. Türk ulusu, dünya ulusları içinde en yetenekli olanlardandır. Türk tarihinde her zaman bu gibi gerilemeler görülmüştür. Fakat her seferinde bir büyük Türk hakanı, Türk Ulusunu yozlaşma ve felaketten kurtarmıştır. Türkleri uçurumdan kurtaran Bozkurt ve Göktürk destanları birer tarihsel gerçektir.

İşte, Türk ulusunu bugünkü uçurumdan kurtaran ve karanlıklardan ışığa ileten de “Atatürk” olmuştur. Atatürk, Türk ulusunu yokluğa sürükleyen motiflerden en önemlisinin, Türklüğün kendi benliğini unutması olduğunu görmüştür: Türk, İslam dinini kabul ettikten sonra toplumsal ve ulusal benliğinden uzaklaşmıştır.

Türk, yabancı dilleri kendi dili içine karıştırdığı için halktan uzaklaşmış ve ulusal birliğini kaybetmiştir. Türk, kendi özgün yaşamından yeni kültür yapıtları yaratacak yerde, yalnız dinsel yapıtlar bırakmakla yetinmiş; bu suretle Türk’ün kültür yaşamı hem parçalanmış hem de ıskalanmıştır. Türk, Müslüman olduktan sonra İslam tarihine önem vermiş ve kendi tarihi varlığını unutmuştur. Türk ulusuna bir aile ve toplum ruhu veren dedelerin temiz yaşamı ve güzel anneler, birer birer kafalardan silinmiş ve ülkü birliği yok olmuştur.

İşte şimdi, tekrar doğru yolda yürüyoruz. Doğru yol, ulusal yoldur. Ulusal yolda yürüyerek tekrar dil, kültür ve ülkü birliğine kavuşacağız

Unutmamalıyız ki Türk ulusu, kendi tarihinin büyüklüklerini hep bu yolda yürümekle kazanmıştır. Türk, Buda, İsa ya da Muhammed dinine bağlı olduğu zaman değil salt Türklük ülküsünü taşıdığı zaman harikalar yaratmıştır.

Demek oluyor ki bizim gerçek kalkınma eğitimimiz “ulusal eğitim”dir. Türk’e, tekrar ulusal gururunu kazandıracak, genç Türk neslini basitliklerden kurtaracak onda bir iç temizliği yaratacak en doğru ve doğal eğitim “ ulusal eğitim”dir.

Ulusal eğitimde şu noktaların gözden uzak tutulmaması gereklidir;

Ulusal eğitim, genç nesle kuru bilgiler yerine, yaşamla doğrudan ilgisi olan (yaşamsal) bilgiler vermelidir. Bilgilerimiz gerçek yaşamla ilgili olduğu oranda özgün ve önemlidir, çevremize yararlıdır. Sonra iç temizliği ülküsünü taşıyan ulusal eğitim, karakterin bütün iyi niteliklerini genç nesle aşılmalıdır

Her Türk genci doğrulukla iftihar etmelidir. Eğrilik, korkaklıktır, ve Türk'e yakışmayan bir harekettir. Türk, disiplini ve itaati sever. Dünyaya kanun ve nizam, sevgisini Türkler aşlamıştır, Töreye saygı sayesinde Türkler büyük devletler kurmuş ve devlet örgütlerinde hak ve adaleti güçlendirmişlerdir. Türk, son derece dayanışmacıdır. Dayanışma, bir toplumun en büyük kuvvet ve kudret kaynağıdır. “arka” ile “daş”tan oluşan ‘arkadaş’ sözcüğü biçiminin başka dillerde bulunmaması, Türk’ün toplumsal yardımlaşmaya verdiği büyük önemi gösteren bir örnektir.

Türk’ün irsi niteliklerinden biri de alçak gönüllülük ve demokratlıktır, Halkçılığın ve cumhuriyetin babası Türklerdir. Bozulmamış bir Türk’te soy sop ile övünmek geleneği yoktur. Türk, ancak işi ile, demokratlığı ile iftihar eder ve gurur duyar. İşte ulusal eğitimimizin ana hatları bunlardır. Bu nitelikleri genç Türk nesline aşılayacak olan öğretmenlerimiz, dört yüz seneden beri bakımsız kalan Türk neslini de tekrar canlandıracak; onu, kültür ve uygarlık alanında tekrar eski üstün düzeyine ulaştıracaktır.”

Ona göre “kalkınma terbiyemizin” ulusal eğitim olduğunu söyler, o “ulusal eğitim” de doğruluk, disiplin ve itaat, yasaya uyma, dayanışma, tevazu ve alçakgönüllülük, halkçılık ve cumhuriyetçilik, öğrenciye kuru bilgiler yerine hayatla ilgili bilgiler verilmesini savunur.

4.2.2.7.10. “Ankara Köylerinde Kültür Hareketleri”, Kültür Bakanlığı Dergisi, 1937, s. 145-152.

Eğitmenler kursları ve köylerdeki tesirleri üzerine yazdığı bu makalesinde Ankara'nın 79 köyünün istatistikî verileri ışığında yapılanlar ve yapılması gerekenleri ifade etmiştir.

Eskişehir civarında açılan eğitimler kursunun, köylerde feyizli tesirini göstermeğe başladığını, eskisi gibi çalışılacak olursa 35.000 Türk köyünün

kültürleşmesinin ve yükselmesinin en az 150 yılda mümkün olabileceğini, oysaki her yıl genişletilecek olan çavuş kursları ile öğretmen okulları mezunları ile bu zamanı 15–20 yıla sığdırmanın mümkün olacağını söylemiştir. Türk köyünün kalkınmasının yalnız Türkiye'nin büyük bir devlet olmasına yardım etmeyeceğini aynı zamanda Cumhuriyet ilkelerinin kökleşmesine ve Cumhuriyetimizin ebedileşmesine de hizmet edeceğini, bu bakımdan da çavuş kurslarının orijinal olduğunu ve sonsuz bir kıymeti bulunduğunu anlatmıştır.

4.2.2.7.11. “Millet Sevgisi”, **Doğu**, Ekim 1943, 12, s.11–12

Milli birliğin çekirdeğini millet sevgisi olduğunu ifade eden Kanad, yapılması gerekenleri; Milletlerin kuvvetli olmalarının başlıca sırrının çalışmak ve millet uzuvları arasında birlik kurmak olduğunu, bugünkü cemiyetlerin genellikle iki büyük düşmanı bulunduğunu, bunlardan birinin milleti içinden zayıflatan düşmanlar; caniler, hırsızlar yalancılar, tufeyliler, vazife ve mesuliyet hissi taşımayanlar, rüşvet alanlar ve verenler ila... bir kelime ile ahlakça düşkün olanlar, milletin içine nifak tohumları serpenleri, diğer düşmanların da yabancı milletler olduğunu söyler. Tehlikenin büyüğünün iç düşmanlardan geldiğini çünkü ; iç cephedeki bozukluğun milletin umumi bünyesini zayıflattığını ve birlik kurulmasına engel olduğunu vurgulamıştır.

Ona göre; “Eğer körüyle, topalıyla, .zenginiyle, fakiriyle işçi ve memuruyla köylüsü ve şehirlisiyle Türk milleti bütün olarak ele alınır ve bütün olarak sevilirse o zaman telakkilerimizde milli menfaatleri her şeyin üstünde tutar ve hareketlerimizi buna göre ayarlarız. O zaman ahlaksızlarla sınıf düşmanlığı, köylü veya şehirli ayrılığı yaratan unsurlarla, millet bütünlüğü içinde imtiyazlı mevki kazanmak isteyenlerle mücadelemiz kolaylaşır ve o zaman kavgalarımız bizim, davalarımız bizim, milletin toptan kalkınmasına müteveccih her telakki ve teşebbüs bizim olur... Aydınların, devlet adamlarının ve terbiyecilerin vazifesi millet uzviyeti içinde köprü kuran ahlaklı unsurları çoğaltmak ve sınıf düşmanlığı yaratmağa çalışanlarla mücadele etmektir...”

4.2.2.7.12. “Kültür Seferberliği ve Gençlik”, **Ülkücü Öğretmen**, İstanbul, 20,s.115, Aralık 1968, s.18-19

Yüksek Öğrenim yapmak istedikleri halde hiç bir üniversiteye veya fakülteye giremeyen on binlerce gencin sorunları ve çözüm önerileri üzerine yazılan bu makalede somut öneriler sunulmaktadır. Sekiz maddesini bu makalede diğer iki maddeyi ise bir sonraki yazısında belirtmektedir.

4.2.2.7.13. “Kültür Seferberliği ve Gençlik”, **Ülkücü Öğretmen**, İstanbul, 20, 116, Ocak 1969, s.17-20.

Bir önceki makalenin devamı olan bu sayıda; Kültür seferberliği için vergi kanunu çıkartılmasının gerekliliğini bunun sayesinde kısa zamanda medeni milletlerin seviyesine çıkabileceğimizi bunun için her vatandaşın üzerine düşen fedakârlığı seve seve yapacağını da vurgulamaktadır.

4.2.2.8. Çağdaş Psikoloji Akımları:

Kanad, öğretmen adaylarının çağdaş psikoloji akımları ve eğitim filozoflarının tanınması ve eserlerinin okunması gerektiğini ısrarla vurgulamıştır. Onun, “Öğretmenlerimizin yürümekte olduğu yolların kimler tarafından ve ne suretle aydınlatıldığını bilmeleri son derece faydalıdır. Biz ancak bu sayede mesleğimizin önemini ve değerini bütün açıklığıyla kavrar, mesleğimize bağlanır, yeni araştırmalara ve incelemelere karşı heves duyarız; ancak bu sayede okullarda uyguladıklarımızın ruhunu ve manasını daha iyi anlar ve yeni prensipleri daha bilinçli ve güvenli bir şekilde uygulamaya çalışırız.” Sözünden bunu açıkça görmekteyiz.

Bu başlık altında Çağdaş Psikoloji Akımları ile ilgili olarak yayınlanmış altı makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.8.1. “Felsefe Tarihi”, **Hayat**, 5, Mayıs 1929, 128,s.478_479.

Orhan Sadettin Beyin iki ciltlik Felsefe Tarihi kitabını tanıttığı ve eleştirilerini ifade ettiği yazısıdır. Makalesinde, kitapla ilgili olarak bazı anlaşılmayan durumları sayfa sonlarında izahat vererek okuyucuları bilgilendirmenin faydalı olacağını, bütün bunlara rağmen pek büyük gayretlerle meydana gelen bu eserde bu tür hataların çok az

olduğunu, felsefe ile alakadar olan herkesin bu eserden birer tane edinmelerini tavsiye etmeyi görev saydığını söylüyor.

**4.2.2.8.2. “Psikoanalizin Tarihi Gelişimi ve Eğitim İle İlişkileri (Froydizm)”,
Eğitim Hareketleri, 17, 192–193, Mart-Nisan 1971, s.4–11**

Yeni psikoloji akımları üzerine yazdığı eleştirilerinden birincisi olan bu yazısı yedi sayfadan ibarettir. Tarihsel bir anlatım söz konusudur. Freud’un tahlilleri içinde geçen ikrah hissi, baskı fikri, rüyalar, intikal(transfer) kavramlarını açıklar.

Psikanalizin, hekimlikten doğduğunu ve psikiyatri ile uğraşanların buluşları olduğunu, sonradan bunların fikirleri ve tecrübelerinin psikologları ilgilendirdiğini,

Analizcilerin davranışlarla uğraşmakla beraber metotları davranış psikolojisine tamamıyla karşı olduğunu anlatıyor. Freud’un sözlerini aktarıyor.

“Ciddi Bir psikanalist olmak için ilkönce uzmanın kendisinin tahlil edilmesi lazımdır. Zira ancak baskı altındaki komplekslerden kurtulmuş olan bir insan başkalarının kompleksleriyle meşgul olabilir. Aksi takdirde tahlil işinde kendi kompleksleri zaman zaman patlak verir ve intikal hastadan doktora olacak yerde, doktordan hastaya doğru olur. Bu takdirde şahsi olmayan bir meslek durumu özel ve şahsi bir durum tanır ki bu, başlı başına bir tehlikedir.”

4.2.2.8.3. “Çağdaş Psikoloji Akımları: Adler (1870-1937)”, Eğitim Hareketleri, 18, 204-205, Mart- Nisan 1972, s.6-9.

Yeni psikoloji akımları üzerine yazdığı eleştirilerinden ikincisi olan bu yazıda Adler’i ve özelliklerini anlatır.

“Önemi ve yaygınlığı bakımından psikanalizle ölçülemeyecek kadar geniş olmakla beraber yine de diğer psikoloji akımları arasında önemli bir yer alan bireysel psikolojinin kurucusu Adler’dir. Adler on yıl kadar Freud’un öğrencisi olarak beraber çalışmış ve 1911 de ondan ayrılmıştır. Ayrılığın nedeni, bazı noktalarda Freud’un teorilerinden ayrı düşüncede olmasıdır. Adler, kendi teorisine, vücuttaki organ bozukluklarının ve zayıflığının, psikolojik sonuçlarını aramakla başlamıştır. Çocuktaki

aşağılık duygusu sebep ve sonuçlarını anlatırken Aksak Timur'u örnek gösterir. Nevroz bir hastalıktır der ve her hastalık gibi tedavi edilebileceğini söyler.

Adler'in, insanları hayat tarzından anlamak mümkündür veya hayat tarzı insana her şeyi gösterir prensibinin fazla abartılı olduğunu söyler. Rüyalar konusunda Freud'dan ayrıldığını açıklar. Adlerin ferdi psikolojisinin zamanında kuvvetli etkiler yaptığını belirtir. Aşağıdaki paragrafta yazarın sonuç cümleleri yer almaktadır.

“Fikirleri, psikanalizin karşılaştığı kuvvetli itirazlarla karşılanmamıştır Ferdi psikoloji psikanalizin yerini tutacak bir cereyan değildir, belki bu, daha çok, derinlik psikolojisini tamamlayan yeni bir cereyan, ayrı bir görüştür ve içinde öğretmenleri ve terbiyecileri düşündüren bir sürü faydalı bilgi vardır.”

4.2.2.8.4. “Çağdaş Psikoloji Akımları: Behaviorizm”, **Eğitim Hareketleri**, 18, 210–211, Kasım-Aralık 1972, s.6–12.

Yeni psikoloji akımları üzerine yazdığı eleştirilerinden üçüncüsü olan yedi sayfalık bu yazıda Watson, Thorndike, Pillsbury gibi psikologlardan, yaptıklarından ve ifade, dış davranışlar, içe bakış metodu gibi kavramların özelliklerinden bahsetmiştir.

Çağdaş psikoloji akımları arasında bir, iki tanesine ruhsuz psikoloji denildiğini, bunlardan birisinin fizyoloji uzmanı Pavlov' un refleksolojisi, diğerinin de Amerika'lı psikolog Watson'un behaviorizmi olduğunu, Rusların nevroloji uzmanı Bechterevin objektif psikolojisini de buraya sokmanın mümkün olabileceğini söyler.

Watson'un uzun süre hayvan psikolojisiyle uğraştığını ve bir aralık çocuk psikolojisi üzerinde de ilginç araştırmalar yaptığını anlatır.

4.2.2.8.5. “Çağdaş Psikoloji Akımları: Geştalt Psikolojisi (I)”, **Eğitim Hareketleri**, 212-213, 19, Ocak Şubat 1973, s.7-12;

Yeni psikoloji akımları üzerine yazdığı eleştirilerinden dördüncüsü olan altı sayfalık bu yazıda Geştalt Psikolojisini , idrak üzerine çalışmalarını ve özelliklerini anlatır. Yirminci yüzyılın ilk on yılından sonra Almanya'da Wertheimer, Kurt Koffka ve Köhler tarafından kurulan bir psikoloji akımı olduğunu, Gestalt'ın Almanca, bir şeyin dış görünüşü, yani şekli demek, İngilizcedeki karşılığının ise pattern olduğunu, bu yeni

akımın özellikle atomistik psikolojiye karşı çıktığını, Atomistik psikolojinin de ruhsal hayatın, ruh unsurlarından, parçalarından teşkil ve terkip edildiğini savunan bir akım olduğunu, bu akımın taraftarlarının, tabiat bilimlerini, özellikle fizik ve kimyayı kendilerine örnek gösterdiklerini söyler. Gestalt'cıların, ruhsal olayların daha çok bütünlüğüne, umumi şekline önem verdiklerini, parçalarına değil açıklamalarını getirir.

4.2.2.8.6. “Çağdaş Psikoloji Akımları: Geştalt Psikolojisi (II)”, *Eğitim Hareketleri*, 19, 218-219, Ağustos- Eylül 1973, s.23-32.

Geştaltçılara göre bütünlük halinde kavrama faktörlerinin başlıca kanunlarını anlattığı on sayfalık bu makalesinde sonuç olarak;

Okul çalışmalarında Gestalt psikolojisine ait fikirlerle uygunluk teşkil edecek muayyen birtakım prensipler olduğunu ve bunları da şu şekilde açıklar;

“1 -Öğrenilecek materyalin manası ve kavranılacak münasebetler ne derece iyi belirtilirse o derece kolay alaka uyandırır. Manası olamayan materyal güç öğrenilir. Bunun için bir bahsin muayyen bir kısmının manasını belirten umumi görüşler (özetler) faydalıdır.

2 -Öğretimin gayesi çocukların kabiliyetine elverişli bir tarzda olmalıdır. Bu, Gestalt psikolojisinin bir prensipidir..

3 - Vazifeler ve problemler gerek miktar bakımından, gerekse zorluk bakımından ölçülü olmalıdır,

4- Küçüklere ve buluş öncesi çocuklara uzak mesafeli gayeler uygun değildir: Çünkü çocukların istikbale ait görüşleri henüz yoktur. Veyahut çok kısadır.

5- Rekabet gibi vasıtaları büyük ihtiyatla kullanılmalıdır. Sınıf odasında ilerlemeyi, terakkiyi gösteren diyagramlar ve tablolar, geri kalan çocuklar için kati olarak yersizdir. Zira bu gibi usuller çocukların şevkini kırar. Çocukları sınıfta guruplara ayırmak iyidir. Çocukların kendi kendine rekabet etmeleri tavsiye edilir.

6 -Mevcut ilgiler attitud ve motifter (okul dışında geliştiği görülenler de dahil) geniş ölçüde kullanılmalıdır.

7 -Takdir ve mükâfat (maharetle kullanmak şartıyla) etkili vasıtalaradır. Bu, etki kanununun gereğidir.

8 - Cezanın kıymeti ölçülüdür. Cezalar öğrencilerin ruh yapısına göre uygulanmak ve arkadaşları yanında haysiyet kırıcı şekilde olmamalıdır. Çocuklara karşı daima yumuşak bir tavırla ceza vermek mutlak bir zorunluluktur, Biz cezalarda çocuğun şahsına değil, onu kötü hareketlerine kızdığımızı belirtmeliyiz.

9 -Motif teşkilinde öğretmenin kesin önemi vardır. Onun tesiri ve imkânları o kadar çeşitlidir ki bunu burada söz konusu etmek mümkün değildir.

4.2.2.9. Eğitim Filozofları:

Bu başlık altında Eğitim Filozofları ile ilgili olarak yayınlanmış beş makalesi ele alınmıştır.

4.2.2.9.1. “Büyük Eğitim Filozofları: Sokrat- Eflatun- Aristo (Filozof ve Pedagog Olarak)”, *Eğitim Hareketleri*, 17, 194–195, 1971, s.5–12.

Büyük kişilikler hakkında fikir yürütmeden önce bunların içinde çalkandıkları ve çarpıştıkları hayattan ve Yunanistan’ın genel durumundan bahsederek yazısına başlar. Yedi sayfalık bu yazısında, pedagog olması bakımından Sokrat’ı tanıtır, fikirlerinden ele alabileceğimiz hususları açıklar.“...Burada bizi iki mesele ilgilendirir.

1 - Sokrat hakikati bulmayı nasıl öğretilirdi? 2 -Önce ne gibi hakikatler mühimdi?

Bir fikre ulaşmak için gidilen yola metot denir. Sokrat metodu: Yerde sorularla öğrencinin doğru cevap bulması usuldür. Sokrat bu metodu tesadüfen seçmiş değildir. Zira bu metot yalnız bir öğrenme aracı değil, belki hakikati bulmak için gidilmesi gereken en iyi bir yoldur...”

Sokrat’ın fikirlerini hiçbir yerde yazmadığını, Onun fikirlerini başkalarının yazılarından, özellikle Eflatun’un eserlerinden öğreniyoruz, diyerek yazısına son verir.

4.2.2.9.2. “Büyük Filozoflar ve Pedagoglar: Eflatun -Hayatı, Felsefesi ve Pedagoji Görüşleri (I)”, **Eğitim Hareketleri**, 17, 196–197, Temmuz Ağustos 1971, s.12–19.

Sekiz sayfalık bir yazısıdır. Eflatunu överek yazısına başlar. Kısa özgeçmişini verir. Eflatunun yalnız bir insanın ahlaklılığını değil, aynı zamanda sosyal ve siyasi teşekkülleri de incelemek istediğini, Ona göre insanların hayatında üç önemli mesele bulunduğunu ve tanımlanmasının zorluğunu söyler. Bunların da:

Adalet veya doğruluk, güzellik ve gerçeklik olduğunu anlatır. Makalesinin içindeki devlet hayatında psikolojinin önemi ve lüzumu başlığı altında da, her millet layık olduğu devlete nail olur, sözünün yerinde olduğunu, bunun için biz de daha iyi insanlar olmadıkça daha iyi bir devlete kavuşamayacağımızı, insanın tabiatının bilinmesinin gerekliliğini, Eflatun’un “**Devletin birinci görevi genel eğitim ve öğretimdir.**” sözünü ve psikanalizle ilgili başka ve faydalı bilgiler verdiğini de anlatır.

4.2.2.9.3. “Büyük Filozoflar ve Pedagoglar: Eflatun - Hayatı, Felsefesi ve Pedagoji Görüşleri)” (II) , **Eğitim Hareketleri**, 17, 198-199, Eylül-Ekim 1971, s.8-15.

Bir önceki yazının devamıdır. Felsefenin tanıtılmasıyla başlar. Siyasi problemlerin çözümü başlığını kullanarak Eflatunun ideal devletinin özelliklerini aktarır. Evlenme ve eğitim bölümünde de çocuk eğitiminin ve eğitim işlerinin devletin elinde bulunması gerektiğini, muhafazakâr terbiye vermenin en önemli noktasının, her yerde ihmal edilmekte olan gençliğin eldeki kanunlara ve anayasaya uygun şekilde eğitilmesi gerektiğini, her vatandaşın kendi doğduğu yerin anayasasına uygun terbiye görmesinin şart olduğunu, devletin, okullara ve eğitim işlerine bakmakla, halkı el zanaatlarından ve ticaretten ziraata doğru sürükleyebileceğini anlatır.

4.2.2.9.4. “Eğitim Filozofları: Aristo - Hayatı, Eserleri ve Eğitim Hakkındaki Fikirleri”, **Eğitim Hareketleri**, 17, 200-201, Kasım- Aralık 1971, s. 15-19.

Makalenin başlığındaki sıralamaya göre yazısını şekillendirmiştir. Aristo’nun eserlerini;

1) Başta mantık eserlerinden kategoriler: birinci ve ikinci çözümleme, cümle bahsi, sofistlere karşı koyma usulleri; 2) Tabiat bilimlerine ait etütler 3) Estetik etütleri: Retorik ve poetik; 4) Felsefe etütleri: Etik, politik, metafizik - psikoloji.

Bütün bu eserlerin o zaman için mükemmel ansiklopedik bilgiler olduğunu, Bir filozofun dediği gibi “Filozof birliğe doğru bir araştırma ise bu yüksek isme Aristo hak kazanmış ve 2000 yıl bu şerefi muhafaza etmiştir” sözünü aktarır.

Siyasete ait felsefe düşünceleri başlığının altında da Aristo'nun muhafazakâr bir filozof olduğundan bahseder, Eflatunun fikirleri ile karşılaştırmalar yaparak yazısını sonlandırır.

4.2.2.9.5. “Aristo'nun Felsefesi ve Eğitim Görüşleri”, Eğitim Hareketleri, 18, 208- 209, Eylül-Ekim 1972, s.5-10.

Aristo'nun kendi alanında bir sürü yeni bilim kelimeleri ve terimleri bulduğunu ve kullandığını (maksim, kategori, enerji, motif, aktüalite, gaye, form, vb) belirtir. Aristo'nun lise ve akademisinden örnekler verir.

53 yaşında açtığı okulun adının lise olduğunu, öğrencilerinin bir hayli çok olduğunu, o kadar ki intizamı korumak için öğrencilerin her şeyi kendilerinin yapmak zorunda kaldıklarını, bunun da bir nevi “öğrencilerin kendi kendilerini idare teşkilatı” olduğunu söyler.

Okulda disiplinin sert olmadığından, öğrencilerin Aristo ile beraber yemek yediklerinden ve dersleri geniş olan jimnastik alanında gezerek aldıklarından bahseder. Akademide ise her şeyden önce matematiğe, spekülative ve siyaset felsefesine önem verildiğini, hâlbuki lisede en başta tabiat bilimleri ve biyoloji bulunduğu açıklamalarını yapmıştır.

4.2.2.10. Pestalozzi:

Bu başlık altında Pestalozzi ile ilgili olarak yayınlanmış beş makalesi ele alınmıştır.1917 yılında Leipzig Üniversitesi'nde hazırlamış olduğu, Pestalozzi'nin Umumî Mektepçiliğe Karşı Vaziyeti (1809'a kadar) konulu doktora tezini, 1936 yılında Pestalozzi adında kitapta yayınlamıştır.(Kitaplarını tanıtırken bilgi verilmişti). Eser ,

Pestalozzi'nin çocukluğu ve mektep hayatı; gençliği; aşk devresi ve çiftçilik hayatı; muharrirliği; Pestalozzi ve Fransa inkılâbı; parlak zamanları ve vefatı bölümlerinden oluşmaktaydı. Bu bölümlerin daha sonra Karınca Kooperatif Postası ve Karınca adlı dergilerde makaleler olarak yayınladığı kısımlardır.

4.2.2.10.1. “Pestalozzi'nin Gençliği”, Karınca Kooperatif Postası, 25, 263, Kasım 1958,s. 13–15.

Bu makalesinde Pestalozzi'nin üniversitedeki faaliyetlerini anlatıyor.

Pestalozzi üniversitede öğrenci iken İsviçre’de “Vatanperverler Cemiyeti” adında bir cemiyetin oluştuğunu, görevinin, memleketteki ahlaki yolsuzluklarla mücadele etmek olduğunu, bu cemiyet üyelerinin çoğunun üniversite öğrencileri olduğunu, bunlar arasında Pestalozzi'nin de bulunduğunu anlatıyor. Bunların çeşitli yerlerde gizli olarak toplandıklarını ve memleket meselelerini konuştuklarını, bir seferinde yakalandıklarını, aralarında Pestalozzi'nin de bulunduğunu, mahkemede Pestalozzi'nin hakim önünde kendini cesaretle müdafaa ettiğini ve fenalıkla mücadele etmek hususundaki gayelerini söylemiştir.

Bu cemiyetin 1765 te Erinnerer isminde mecmua da çıkardıklarını, 1766 da bu mecmuada Pestalozzi'nin (Wünsche) Arzular isimli bir makalesinin çıktığını, bu yazının onun ilk makalelerinden birisi olduğunu anlatmıştır. Pestalozzinin Berlin’de de tutuklandığını, mahkemede kendini savunmasını ve serbest bırakılmasını, o dönemde ki hükümetin gençliği boğma ve tazyiklerinin devam ettiğini, bunun üzerine gençliğin köylere çekildiğini, bu zamanlarda, tabii ilimler merakının, bütün Avrupa’da kuvvetlendiğini, “Tabii İlimler Dostları” namıyla bir cemiyetin oluştuğunu, Pestalozzi'nin de bu cemiyete dâhil olduğunu, Pestalozzi'nin 1765 de Höngg’te yaşayan büyük babasının yanına gittiğini, gidiş gayesinin ise; “köyün hususiyetlerini anlamak, tarlalarda gezmek, köyde çalışmak ve bu suretle tabi olduğu cereyanın ideali olan zevkleri bizzat duymaktır.” diye aktarmıştır.

4.2.2.10.2. “Pestalozzi Muharrir”, Karınca, sayı: 265, Ocak 1959, s.15-18.

Pestalozzi nasıl yazardı? Sorusunu kendisinin dilinden aktarır.

Pestalozzi'nin bir şey hakkında yazı yazacağı zaman evvela, aklına gelen her şeyi düzensiz olarak topladığını, eğer artık aklına bir şey gelmezse karmakarışık olan şeyleri bir kere de kafasına sokup ve bunlar arasında en esaslı olan noktaları araştırdığını ondan sonra genelini değerlendirip kafasını ve kalbini ateşlediğini ve o şekilde yazdığını anlatır.Yazar makalesini Pestalozzi'nin “Lienhard und Gertrud” isimli eserinin bölümlerini anlatarak tamamlar.

4.2.2.10.3. “Pestalozzi ve Fransa İnkılâbı”, **Karınca**, 25, 267, Mart 1959, s.11-13.

Pestalozzi'nin ruhen içtimaiyatçı olduğunu, aynı zamanda siyasetle uğraşmaktan zevk aldığını, vatani meselelerle uğraşmasından, memleketin idaresinin değişmesinin gerektiğini söylemesinden ve eserlerinden anlıyoruz diyerek makalesine başlayan yazar,onun aynı zamanda ruhen ve fiilen demokrat olduğunu ifade ediyor.

1792 de Fransa inkılâbı başladığını, olaylar sırasında, tutucu insanlarda, filozoflara karşı kin uyandığını, çünkü onların inkılâbın müsebbibi olarak filozofları gördüklerini ve bu durumun Pestalozzi'yi kızdırdığını ve onun savunmasını aktarıyor.

Ayrıca inkılâp sırasında yazdığı (Evet ya da Hayır) eserinin içindeki önemli bulduğu üç noktayı, en derin eseri diye (Cinsi Beşerin Tekâmülünde Tabiatın Seyri Hakkında Mülâhazatım) takdim ettiği kitap hakkında açıklamalar, Pestalozzi ve Rousseau'dan ayrıldığı noktalar, Pestalozzi ve İsviçre İnkılâbı ve Stapfer Stanz'da açtığı darüleytam okulundan bahsederek yazısını tamamlıyor.

4.2.2.10.4. “Pestalozzi'nin Aşk ve Çiftçilik Hayatı”. **Karınca**, 25, 269, Mayıs 1959, s. 23–26.

Makalesinde, Pestalozzi'nin vatanseverler toplantısına katılan, hararetli tartışmalarda bulunan, iyi bir kız olduğunu düşündüğü Anna Schultless'e olan ilgisini, aşkını, ona yazdığı mektupları ve içeriğini anlatan duygusal bir yazıdır. Schultless ile mektuplaşmalarının devam ettiğini ve 19Ağustos 1767 tarihinde Pestalozzi'nin evlenme teklifine evet dediğini, Pestalozzi'nin hayallerini gerçekleştirmeye çalışırken müstakbel kayınpederinin Anna'yı Lyon tüccarlarından birine vermeyi kararlaştırdığını, daha sonra

Pestalozzi ve Anna'nın üzüntüsüne dayanamayan babanın evliliklerine izin verdiğini, evlendikten sonra bir çiftlik alıp ve işlemeye başladıklarını anlatmaktadır.

4.2.2.10.5. “Pestalozzi'nin Aşkı ve Çiftçilik Hayatı”, *Karınca Kooperatif Postası*, 29, Ağustos,1959, 272, s.15–18

Bir önceki yazının devamıdır. Marki ismindeki kâhyasının hileleri ve köylülere yaptığı fena muamele yüzünden işlerin, günden güne iflasa doğru sürüklendiğini, bataklık araziye kurutmak mecburiyetinin de Pestalozzi'yi fazla masrafa soktuğunu, işler kötü giderken bu sırada 19 Ağustos 1770 'te bir erkek çocukları olduğunu, 1774'te İsviçre Cemiyetinin içtimasına giderek aza oluşunu ve Pestalozzi'nin 9 Eylül 1775'te bir beyanname yayınlaması yazısının özünü teşkil ediyor. Makalesinde “Dünyada, Pestalozzi'den daha kuvvetli, insan ve fakara dostu bir adam görülmemiştir...” diyor.

4.3. Halil Fikret Kanad'ın Eğitime İlişkin Görüşleri

Kanad'ın eserlerindeki temel kavram terbiye, bugünkü deyiimiyle eğitimidir. Eğitimi, kurumlar açısından bir bütün olarak ele alır. Başka bir deyişle aile, okul, öğretmen, öğretmenin yetiştirilmesi, öğretmen okullarının yapısı ve sosyal çevre gibi unsurların birlikte sistemli olarak terbiye açısından düzenlenmesi gerektiğini ısrarla vurgulamaktadır. Eserlerinde bunlar açıkça görülmektedir. Burada da Kanad'ın eğitime ilişkin görüşleri açıklanırken, en çok üzerinde durduğu aile, okul, toplum, öğretmen nitelikleri, öğretmen okulları ve köy enstitüleri, konuları hakkındaki görüşleri ele alınmıştır.

Kanad'ın eğitime ilişkin görüşleri incelediğinde karşımıza çıkan en önemli kavramın “ahlaki karakter” olduğu görülmektedir. Onun ele aldığı karakter kavramının psikolojideki doğuştan olan karakter olmadığı, üzerinde durduğu noktanın aile, okul ve çevrede eğitim yoluyla kazanılan sosyal değerlere bağlı olan karakter olduğu görülür. Ahlaki karakterin göze çarpan en önemli özelliği ise kararlılık ve değişmezliktir. Ona göre karakter eğitiminin temel öğeleri fikir, irade ve duygu eğitimidir.

Kanad'a göre eğitim, geçmişte toplum tarafından meydana getirilmiş maddi ve manevi değerleri koruyarak, ona yeni değerler katarak, genç kuşaklara aktarmak ve onları bu değerlere göre yetiştirmektir.

Bu bağlamda ailenin, çocuğun yakın çevresinin, okulun, toplumun, toplumsal kurumların ve devletin koyduğu kuralların yarattığı sonuçların çocuğun ahlak ve karakter eğitiminde önemli etkisi bulunduğunu hemen bütün eserlerinde vurgulamaktadır.

Daha kolay incelenmesi amacıyla önce on başlık altında toplanılan makalelerine yazıldığı tarihlere göre sıralayarak bakıldığı zaman onun belli dönemlerde, belli konuları daha yoğun bir biçimde işlediği, aynı konuya ilişkin birden fazla makale yazdığı görülmektedir. Kanad'ın yurda döndükten sonra İstanbul' da Maarif Nezaretinde çalıştığı 1918 yılında yazdığı ilk makalesi Satı Beyin çıkardığı Terbiye adlı dergide “Ahlaki Seciye” (Ahlaki Karakter) adıyla yayınlanmıştır.(Binbaşıoğlu, 2009:510). Bu da bu konuya verdiği önemi kanıtlamaktadır. Bu makaleden başlayarak

1924 yılına kadar yazdıklarında ahlaki karakter, eğitim ortamlarının düzenlenmesi ve yeni okul modeli konusunda Düşünce Dergisinde yayınlanan makalelerindeki görüşleri adeta kurulmakta bulunan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim sistemi için düşünülmüş bir tür plan ve program niteliğindedir (Binbaşıoğlu, 2009:511).

1924–1934 yılları arasında ahlak ve karakter eğitimini de içine alan toplum ve toplumun eğitime olan etkisini; Talim ve Terbiye Kurulu Üyeliği ve Gazi Eğitim Enstitüsündeki öğretmenlik görevini sürdürdüğü 1935–1940 yılları arasında da yine ahlak ve karakter eğitimini öne çıkararak ailede eğitim, öğretmen özellikleri ve öğretmen yetiştirmeyi ele aldığı görülmektedir.

1952 yılında “Pedagoji” ve “Pedagoji Tarihi” derslerinin öğretmen okulları programlarından kaldırılması ile bu konu üzerinde yoğunlaşmış, kaldırılan derslerin öğretmen adayları için önemi ve gerekliliğini anlattığı yazılar yazmıştır. Bilindiği gibi 1927 yılında Gazi Orta Öğretmen Okulu içinde “Pedagoji Şubesi” ni kurmuş ve yirmi yıldan fazla başkanlığını yaptığı bu bölümde ve 1937–1953 yılları arasında öğretmen okullarında okutulan bu derslerin kaldırılmasına şiddetle karşı çıkmıştır. Yazılarında bu bilimin öneminden ve birikimleri sonucundaki deneyimlerine dayanarak da bu derslerin öğretmen adayları için ne kadar önemli olduğunu anlatmıştır. Çünkü ona göre pedagoji, genç nesillerin eğitim ve öğretimi hakkında öğretmenlere birçok faydalı bilgi veren ve pratik tavsiyelerde bulunan bir bilimdir. Dolayısıyla sadece öğretmeyi öğretmekle ilgilenmeyip eğitimi (terbiyeyi) de içine alan bir bilim dalıdır.

1956 yılından sonra öğretmenin eğitimdeki rolü, öğretmen okulları, okulda karakter eğitimi, psikoloji eğitimi, iş okullarında öğretim metodu ve eğitsel öğretim konuları üzerinde yeniden yoğunlaştığı görülmektedir.

1968–1969 yılları arasında üniversiteye giremeyen gençlerin sorunlarını anlattığı “Kültür Seferberliği ve Gençlik” başlığı altındaki yazıları ile 1971 yılından sonra eğitim filozoflarından Aristo, Sokrat, Eflatun ve çağdaş psikoloji akımlarından Geştalt Okulu, Behaviorizm ve psikoanaliz ile ilgili makalelerinin yayınladığını görmekteyiz.

Öte yandan Kanad, eğitimle ilgili güncel gelişmeler ve olaylar karşısında duyarlılığını sürdürmüş bir bakıma periyodikleşmiş çalışmalarının yanında güncel

konulardaki görüşlerini de sergilemiştir. İstanbul'a öğretmen ataması, burslu sistemden yatılılığa dönüş vb gibi yazıları buna örnek olarak gösterilebilir.

Dr. Halil Fikret Kanad'ın makalelerinde açıkladığı eğitim görüşlerinin hemen hemen tamamını 1942 yılında yayınladığı "Milliyet İdeali ve Topyekün Milli Terbiye" adlı eserinde topladığı görülmektedir. Bu kitabından sonra yayınladığı eselere bakıldığı zaman ise onun görüşlerinde sabit kaldığı ve kararlılığı hemen fark edilmektedir.

Kanad, çocuğun eğitimini şekillendiren güçlerin aile, okul, sosyal çevre ve sosyal kurumlar olduğunu; bunların, çocukta doğru ahlak ve karakteri oluşturabilecek biçimde organize edilmeleri gerektiğini sık sık vurgulamaktadır. Dolayısıyla hemen hemen bütün eğitimcilerin kabul ettiği gibi eğitimin, bir taraftan bir planlı ve amaçlı (formal) diğer taraftan ise, plansız ve amaçsız (informal) gerçekleştiğini söylemektedir. İnfomal eğitimde etkili olarak nitelendirdiği aile hayatı, kitap, sinema, tiyatro, okul arkadaşları, sosyal çevre vb. gibi etkenlerin çok çeşitli ve eğitimde çok önemli olduğunu tekrar belirtmektedir. Bu da onun toplumsal çevrenin eğitimdeki önemi konusundaki görüşlerini bize açıkça anlatmaktadır.

Diğer taraftan 1958 yılında yazdığı "Terbiye Sosyolojisi" adlı kitabının baş tarafında yer alan "Manevi Kalkınmamızın Şartları ve Öğretmen Okullarımız" bölümünde de "Bir milletin kuvvetli veya zayıf, mutlu veya mutsuz oluşu, fertlerin manevi değerlere, ahlaki karaktere ve gerçek kültüre verdikleri önemle belli olur." demektedir.

Ona göre, formal eğitim ile informal eğitim unsurları arasında bağıllık bulunursa o zaman okul eğitimi büyük değer kazanır. Aksi durumda iyi düzenlenmiş bile olsa okul eğitiminden istenilen fayda sağlanamaz. Eğer okulun yapmak istediğini aileler, ailenin yaptığını sokak, sinema ve çocuğun arkadaş çevresi bozarsa, çevrelerinde yıllarca kötü örnekler görürse, görevlerini iyi yapmayanların yapanlara göre itibar gördüklerine şahit olursa o zaman idealist ve iyi niyetli gençlerin ahlakça bozulmalarına şaşmamak gerektiğini vurgulamaktadır.

Buraya kadar Kanad'ın eğitime ilişkin görüşlerinin genel bir açıklamasını yaptıktan sonra onun eğitimde öne çıkardığı kurum ve öğretmenlere ilişkin görüşlerini de şöyle sıralayabiliriz.

4.3.1. Ailede Eğitime İlişkin Görüşleri:

İnsanlık tarihi boyunca pek çok değişiklikler yaşandığı halde, ailenin çocuk eğitiminde oynadığı rolün etkisi ve önemi konusunda hiçbir şeyin değişmediğini, aile eğitiminin, ahlaki karakter bakımından, bir milletin ebediyen yaşayabilmesi açısından önemini daima koruduğunu belirtmektedir. Hemen hemen bütün sosyologların kabul ettiği gibi ona göre de, aile bir milletin temelini oluşturur. Aile sistemi sağlam olan milletler, uzun süre rahat yaşarlar. Eğer aile toplumsal ve milli ruhu kendi yapısı içinde yaşatmayı başarabilirse, çocukların eğitimine de olumlu etkisi olur; çünkü milli ve toplumsal eğitim, öncelikle ailede başlamaktadır.

Diğer taraftan çocuğun ana dilini, vatan sevgisini, yardımlaşmayı, milli bilinci ailede kazanması gerektiğini; okulun ise bu kazanımları sağlamlaştırırken kalitesinin arttırılacağı yer olduğunu hem aile ile ilgili eserlerinde hem de okul ve öğretmeni konu alan eserlerinde sık sık vurgulamaktadır.

Öncede değinildiği gibi, gerek ailede eğitim üzerine yazdığı makalelerini topladığı “Ailede Çocuk Terbiyesi” adlı eserinde gerekse “Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye” adlı eserinde yer alan “Ailede Milli ve İctimai Terbiye” bölümünde de açıkladığı görüşleri onun ailede eğitime ne kadar önem verdiğini kanıtlamaktadır.

Diğer taraftan ailede çocuğun eğitimi ile uğraşanların her zaman bilgili ve meslekten yetişmiş kişiler olamayacağı için, çocukların aile içinde sevgi ve iyi niyetle eğitilmesi gerektiğini; dolayısıyla ailelerin gösteriş, para, şöhret, eğlence ve kumar içine düşmelerinin, yabancı milletlerin geleneklerini taklide yeltenmelerinin doğru olmayacağını, bunlara dikkat etmeyen ailelerin yetiştirecekleri çocuklarda toplumsal ve milli bilinçlerinin zedeleneceğini belirtmektedir.

Bu bağlamda ailede eğitimin genel esasları konusunda; anne babaların çocuk sevgisinde dengeli olmaları, yemek yeme, temizlik vb. davranışların çocuklara doğru biçimde kazandırılması, anne baba davranışlarındaki birliktelik, ailenin çocuklarına örnek olması, çocuklarını nazlı büyütmemeleri gibi önerilerde bulunmaktadır.

4.3.2. Okul ve Okulda Eğitime İlişkin Görüşleri:

Kanad, okulu hem bilgi veren hem de çocuğu eğitmeye çalışan aile ile toplum arasında yer alan kurum olarak niteler. Bir okulun eğitsel değerinin, sınıfların kuruluşuna, okulun genel karakterine ve havasına, öğretmenlerin kişiliğine ve yeterliliğine, öğretim ve eğitim metotlarının özelliğine bağlı olduğunu ifade etmektedir.

Okullarda eğitim işlerini ön planda tutmadığımız zaman manevi kalkınmamızın tam olarak gerçekleşemeyeceğini belirterek; okulların tek amacının çocuklara kuru bilgiler vermek olmadığını, öğrencilere ahlak ve karakter eğitimi de vermesi gerektiğini ısrarla vurgulamaktadır. Okullarda karakterli bireylerin yetiştirilebilmesinin, eğitim için elverişli ortamın sağlanmasına bağlı olduğuna işaret eder. Okulların verimli çalışmalarının şartları olarak; okul binalarının fiziksel durumunun, çocukların teneffüslerde oynayacakları alanların, deneme, araştırma yapmalarına imkan sağlayacak laboratuvarların, sınıftaki öğrenci sayısının, iyi yetişmiş öğretmenin ve karakterli ve şahsiyetli bir okul müdürünün bulunması olarak sıralamıştır. Burada Kanad'ın eğitim ortamlarının önemine dikkat çektiği görülmektedir

Okullarda eğitim ve öğretimde göz önünde bulundurulması gereken ilkelerden en önemlilerinin “çocuğa görelilik”, “ kendi kendini idare ”, “alıştırma”, hürriyet”, “toplumsallık”, “ iş” ve “aktiflik prensibi” olduğunu özellikle belirtir. Özellikle bilgilerin hayatla özdeşleştirilmesi gerektiğini bunu da ancak ilke ve prensiplerin içeriklerini tam olarak bilen ve uygulayan öğretmenlerle sağlanacağını söyler.

Oysa o dönemde okullarda eğitim ve öğretimin ayrı olarak algılandığını; eğitim işlerinin diğer bir deyişle irade, ahlak ve karakterin kuvvetlendirilmesinin ikinci plana itildiğini, derslerde öğrenilen bilgilerin çoğunun zamanla unutulacağını, “yaparak yaşayarak öğrenme” ve “ kolaydan zora” ilkelerine uygun olarak yapılacak çalışmalarla

bilginin daha kalıcı hale geleceğini, sağlam karakterli insanların bu yolla yetiştirilebileceğini söylemiştir.

Grupla öğretim ve proje gruplarıyla çalışmanın öğrenmeyi eğitsel hale getireceğini, bireysel ve sınıf olarak etkileşim, yardımlaşma, dayanışma, paylaşma gibi ahlaki değerlerin bu yolla kazanılacağını, bunun içinde öğretmenlerin aktif metodu iyice öğrenmeleri gerektiğini önemle vurgulamaktadır.

Kanad'ın "Milliyet İdeali ve Topyekün Milli Terbiye" adlı eserindeki "Okullarda Milli Terbiye ve Köy Enstitüleri" bölümündeki açıklamaları onun aynı zamanda okula bakışını özetlemektedir. Buna göre okullar, milli terbiyeyi güçlendirmek ve bireylerin toplumsallaşmasını sağlamak bakımından aileye göre üstün olduğu için okullarda;

Devlete ve millete olgun vatandaşlar yetiştirmeye,

Çocuğu, sistemli ve planlı olmaya alıştırmaya,

Çocuğa hak, adalet ve yasa düşüncesini aşlamaya,

Çocuğu çalışmaya ve görevlerini tam yapma alışkanlıkları kazandırmaya,

Çocukta toplumsal ruhun uyanmasına uygun eğitim ve öğretime yer ve önem verilmelidir.

Okulun bu amaçları yanında çocukları yetiştirirken öncelikle onları milli terbiye ve ruhla bütünleşen bir ideale göre yetiştirilmesinin gerekliliği üzerinde ısrarla durur.

Bu görüşleri doğrultusunda Türk Milli Eğitim sistemini sistemini kademelere göre incelerken **ilköğretim konusunda**, Cumhuriyetle birlikte ilkokulların sayılarının arttığını, eğitimin iyiye doğru gittiğini belirtmektedir. Tevhid-i Tedrisat Kanunundan sonra Türk Milli Eğitiminde yapılan en büyük yeniliğin ilkokul programlarının milli terbiyeye uygun olarak düzenlenmiş olduğuna işaret ederek, 1936 ilkokul programının bu açıdan önemine değinmektedir.

İlkokullarda başarısızlığın sebepleri arasında öğrenci sayısının çokluğunu, burada görev yapan öğretmenlerin sayıca yetersiz olduğunu belirtmektedir Kanad'a

göre ülkemizin elli bin öğretmene ihtiyacı olup mevcut öğretmen okullarıyla bu boşluk en az elli yılda doldurulabilecektir. Ayrıca Kanad ilkokul davasının yetiştirilecek, köye uyum sağlayabilen, idealist, becerikli, milliyetçi öğretmenler sayesinde çözülebileceğine inanmaktadır.

Ortaöğretimin ise o günkü haliyle istenilen düzeyde olmadığını; ilköğretimde yapılan düzenlemeler gibi ortaöğretimde de düzenlemeler yapıldığında bu eğitim kademesinde başarının yakalanabileceğini belirterek; o dönemde üç artı üç (ortaokul+lise) olarak sürdürülen orta öğretimin süresinin yedi yıla çıkarılmasını önermektedir.

Kanad, **yükseköğretimdeki** gençlerin milli ruhla yetiştirilmesine özellikle önem vermek gerektiğini, çünkü bu okullardan mezun olan öğrencilerin milletin seçkinleri olacağını, devletin çeşitli kademelerinde görev alacaklarını, memleketi ve halkı idare edeceklerini belirterek; yarının seçkinleri olacak bu gençlerin, ahlak ve karakterlerini, irade ve azimlerini millet sevgisi ve milliyet ülküsünden kuvvet alarak sağlamlaştırılması gerektiğini savunmuştur. Çünkü Kanad, devrimlerimizin ancak bu yolla sosyal ve idari hayata etkinlik kazandırabileceğini düşünmektedir.

Diğer taraftan **yabancı okulların** faydalı kurumlar olmadığına inanan, bu kurumların, ülkede bulunmamasını isteyen Kanad, bu okulların gençlerin yabancı hayranlıklarını artıracaklarını düşünmektedir. Bu nedenle hemen her yazısında ahlak, karakter, milli şuur ve milli eğitim kavramları üzerinde ısrarla durmaktadır.

Öğretmen Niteliklerine İlişkin Görüşleri:

Kanad'ın öğretmenlerin özellikleri ile ilgili görüşlerini “Genç Öğretmenlere Tavsiyeler”, “Yarının Öğretmenleri Nasıl Yetiştirilmeli?” “Köy Okulu ve Köy Öğretmeni” adlı makalelerinde açıkladığı ve bu makalelerini daha sonra “Milliyet İdeali ve Topyekûn Terbiye” ve “Kısaltılmış Pedagoji” adlı kitaplarında da tekrar tekrar yayınladığı görülmektedir.

Bu konudaki görüşlerini açıklarken öğretmenlerin öğreten, öğrencilerin öğrenen durumdan uzaklaşmalarının gerektiğini, öğrencilerin yeteneklerini geliştirmek, onları kendi yaptıklarını kontrol etmelerini sağlamak gibi işlere alıştırmalarını, öğretmenlerin

öğrencilerle beraber çalışmaları gerektiğini, karakter eğitiminin iş prensibine göre eğitim yapan okullarda yetiştirilecek öğretmenler sayesinde gerçekleşebileceğini belirtmiş; bunun da Köy Enstitülerinde başarıyla uygulandığını vurgulamıştır.

O, öğretmenin görevinin çocuklara sadece bilgi kazandırmak olmadığını, aynı zamanda çocukları eğitmek, onların karakterlerini kuvvetlendirmekle de sorumlu olduğunu yani öğretmenin sadece öğretici değil aynı zamanda eğitici olması gerektiğini vurgular. Öğretmenlerde bulunması gereken özellikleri ise; Milliyetçi ve halkçı, karakterli ve temiz, okuttukları dersin ehli, sabırlı ve soğukkanlı, neşeli, görev ve sorumluluk bilinci güçlü, mütevazı, fakir ve zengin çocukları arasında bir fark gözetmeyen, takip düşüncesi olan, kılık ve kıyafetinin sade ve temiz, çocuklara davranışlarında ve sınav notlarının verilmesinde adil ve öğrencilerin bireysel farklılıklarını fark edip onlara uygun plan ve program yapma becerisi olması gerektiği şeklinde sıralar.

Türkiye'nin iki tür öğretmene ihtiyacı olduğu fikrini benimsemiş olan Kanad köyde öğretmenlik yapacak bireylerin diğerlerine göre daha özgün nitelikler taşıması gerektiğini bildirmektedir. Çünkü köylerin kalkındırılması davasında en ağır yükün öğretmenlere düştüğünü ve köy öğretmenin yukarıda bahsedilen öğretmen özelliklerinden başka özelliklere de sahip olması gerektiğini vurgular. Öncelikle köye gidecek öğretmen, köyü iyi bilmeli, köyü sevmeli, köyün değerlerine ters düşmemeli, her konuda bilgili olmalı, bu bilgilerini köyün kalkınmasında kullanabilmelidir. Köy ve doğa aşığı, köylü ve halk dostu, köylüye ve halka etki etme konusunda becerikli, karakterli ve iradeli, ziraate, küçük zanaatlara, hayvan bakımına, çocuk bakımına, hasta bakımına ve ev de meydana gelebilecek küçük kazalarda uygulanacak ilk yardım bilgilerine sahip olması gerektiğini ifade eder. Bu nitelikleri kazanacak biçimde eğitim ve öğretimden geçirilmelidir. Bu konuya ne kadar çok önem verdiğini yayınladığı "Köy Okulu ve Köy Öğretmeni" adlı makalesinde de görmekteyiz.

4.3.2. Öğretmen Yetiştirmeye İlişkin Görüşleri:

Kanad, Türkiye Cumhuriyetinin nüfusunun yüzde sekseninin köylerde yaşadığını, dolayısıyla Türk köylerinin kalkınmasının en önemli işlerimizden birisi olduğunu, çünkü Türkiye'nin modern ve büyük bir devlet olabilmesinin buna bağlı bulunduğunu belirtir.

Köyün kalkındırılması için yapılacak işlerde kullanılacak araçların, kitle iletişim araçları, köylüyle ilişkide bulunan memurlar, halk fırkası mensupları ve öğretmenlerdir. Köye ve köylüye etki edebilecek en önemli kuvvetin köy öğretmenleri olduğunu vurgular. Yukarıda bu dava için çalışacak öğretmenlerin özelliklerinden bahsedilmiştir.

Öğretmen Okulları konusunda yazdığı “Yarının Öğretmenleri Nasıl Yetiştirilmeli?” adlı makalesinde öğretmen okullarının kuruluşu itibari ile ülkemizin ihtiyacı olan öğretmen tipini yetiştiremediğini bunun için yeni bir teşkilatın kurulması gerektiğini söylemektedir. Kanad’ın önerdiği öğretmen okulu teşkilatının iç ve dış özellikleri şunlardır:

Kentlerden uzak yerlerde, doğanın kucağında yapılmalıdır. Bu okulların tarım yapmaya uygun geniş toprakları olmalıdır. Bu topraklar bağ ve bahçe tarımına ve hayvancılığa uygun olmalıdır. Okulda çeşitli iş atölyeleri bulunmalıdır. Okul binaları sağlam, düzenli ve ihtiyaca uygun olarak inşa edilmelidir. Okul yöresinde öğretmen evleri de yapılmalı. Diğer okullarda olduğu gibi öğretmen okullarında da öğretmen öğrenci yaklaşmasına önem verilmelidir. Öğretmen okullarının çevresinde bakımsız köyler bulunmalı ki, o köylerin imar işlerinde öğretmen okulu önderlik yapmalıdır. Öğretmen okullarının eğitim süresi, bir bütünlük teşkil etmek üzere, altı yıldan ibaret bulunmalıdır. Öğretmen okullarının ders ve iş programlarının uygulanmasında bölgesel farklılıklarında göz önünde bulundurularak saptanması gereklidir.

Öğrenci seçilmesine ilişkin önerilerini de şöyle sıralamaktadır:

Okula ilkokulun ilk üç sınıfını bitirmiş köylü çocuklarından bedenen ve zekâ olarak en yetenekli çocuklar seçilmeli ve bunlar öğretmen okulunun uygulama sınıflarını oluşturmalıdır. İlkokulun son iki sınıfının öğretmen okullarına alınması Öğretmen Okulu öğrencilerinin meslek derslerinde uygulama yapmalarını sağlamak ve

daha küçük yaşta ki bu öğrencilerin okulun havasına alışmaları açısından önemli görmektedir.

Beş sınıflı ilkokul mezunlarının da en zeki, kuvvetli, en değerlileri sınavla seçilerek öğretmen okullarına alınmalıdır. Bu öğrenciler öğretmen okulunun esas öğrencileri olmalıdır. Ayrıca öğretmen okulunun beşinci sınıfına gelen ve bu şekilde ortaokul eğitimini bitirmiş durumda bulunan öğrenciler arasından seçilecek bilgisi ve zekâsı ile göze çarpan öğrenciler liselere yerleştirilmelidir.

Öğretmen okulundaki dersler; iş prensibine dayanacak, hayatla ilgili olan tüm bilgiler bol bol uygulanacak, nazari bilgiler az ve öz olacak. Derslerin ağırlık merkezini Türkçe, tarih, coğrafya, yurt bilgisi, ruhiyat ve terbiye olacak diğer dersler ikinci derece önemli derslerden sayılacak. Uygulamalı dersler arasında atölye ve el işleri, beden eğitimi, müzik dersleri başta olmak üzere, ilkbahar ve yaz aylarında okul dışındaki uğraşların başlıcaları ise, ziraatçılık, ormancılık, bağ ve bahçecilik ve duvar yapıcılığı olmalıdır.

Okulda ayrıca bir kooperatif bulunacak öğrenci kooperatifçiliğinin esaslarını okulda öğrenmiş ve benimsemiş olacaktır.

Okulun yönetiminde mutlaka iki müdür bulunmalıdır. Biri okulun idare işlerini, diğeri de eğitim, öğretim ve uygulamaları düzenlemelidir. Okulda özellikle şu iki noktayı da önemle vurgulamaktadır. Bunlardan birincisini öğrencinin, okullarda imkânlar ölçüsünde kendi işlerini kendilerinin görmeleri, ikincisini ise okulda kuvvetli bir disiplinin hâkim olması oluşturmaktadır. Çünkü Kanad pratik hayatla birleşen kati ve kuvvetli disiplinin kuvvetli karakterleri meydana getireceğine inanmaktadır.

4.3.3. Köy Enstitülerine İlişkin Görüşleri:

Kanad, öğretmen özellikleri ve öğretmen okulları modelini ele alan “Yarımın Öğretmenleri Nasıl Yetiştirilmeli?” adlı makalesinde, köy enstitülerinin kurulmasını icap ettiren sebepleri ana hatlarıyla gösterdiğini belirtmektedir. Ona göre binlerce Türk köyüne iyi eğitilmiş ve köye kolayca uyum sağlayabilecek becerikli, işinin uzmanı, milliyetçi ve idealist genç öğretmenler yetiştirilmelidir. Öğretmenler yetiştirilirken de; çağdaş pedagoji prensipleri göz önünde bulundurulmalı, milli ruh ve idealizme yer ve

önem verilmeli, aktiflik prensibine uygun eğitim yapılmalı, bu ilkeyle sosyal ve ahlaki karakteri gelişmiş genç öğretmenler yetiştirilmelidir.

Kanad' "Milliyet İdeali ve Topyekûn Terbiye" adlı eserinde Köy Enstitülerine ilişkin bazı endişelerini açıklarken, bu okulların temelini oluşturan iş prensibini de ayrıntılı olarak ele almaktadır.

Kanad, Köy Enstitülerini, karakterli, becerikli ve kültürlü öğretmen yetiştirmeyi amaçlayan bir okul olarak görmektedir. Tıpkı Avrupa'nın iş okulları veya aktif okulları gibi. O, bu okulda öğrencinin çeşitli işlerde çalışmasını, amaca ulaşmak için araç olarak görmektedir. İş okullarında bile işin, hiçbir zaman amaç olmadığını, sadece çocukların ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onların ahlaklı ve karakterli vatandaşlar olarak yetişmelerinde bir araç olacağına dikkat çekmektedir.

Köy Enstitülerini Türkiye'deki bilgisizliği giderecek en önemli kurumlar olarak gören Kanad, bu kurumlar konusundaki endişelerini ise yukarıda adı geçen eserinde, İstanbul'da yayınlanan Mehmet Tuğrul'un yazdığı " Köy Kalkınması ve Köy Enstitüleri" adlı makaleden de alıntılar yaparak şöyle açıklar:

Onun öngördüğü eğitim modelinde bütün bilgiler iş ilkesine dayanmalı, gerçek yaşamla ilgili olmalı, ilgi ve gereksinim ön planda yer almalıdır. Ancak, burada iş, bir öğretim yöntemi olarak kullanılmalıdır. Hiçbir zaman iş, bir amaç olmamalıdır. Özellikle maddi kazanç sağlayacak üretim bu okullarda kesinlikle amaç durumuna getirilmemelidir. Eğer böyle olursa, "aracın amaç olması" gibi aşırı bir anlayış kendini gösterir ki, bu bizim anlayışımıza ters düşer" demektedir.

Ona göre en büyük tehlike "Amacın ortadan kalkarak aracın amaç biçimine dönüşmesidir". Bu nedenle " Köy Enstitülerinin propagandası yapılırken, bu okulların bütün gereksinimlerinin öğrenciler tarafından yerine getirildiği, böylece, asıl amacın üretime dönüştüğü düşüncesine karşı çıkmıştır. O'na göre, doğrudan maddi kazanç sağlayacak işlerin öne çıkarılması zararlı ve Enstitülerin ruh ve yapısına ters düşecek bir yaklaşımdır. Bunlar hiçbir zaman egemen düşünceler olmamalıdır. Enstitülerde görev alanların, bu düşüncelere kendilerini kaptırmamaları gerekir. Aksi durumda, bu enstitülerin kendilerinden beklenen görevleri yerine getirmeden soysuzlaşıp sönmeye

mahkûm olacaklarını belirtir. Buna örnek olarak Pestalozzi'nin halkı çalıştırarak eğitmek için kurduğu çiftliği gösterir. Dolayısıyla, eğitimde üretimin amaç edinilmesinin mutlaka başarısızlıkla sonuçlanacağını, onun yerine kültür ve terbiyeye ağırlık verilmesi gerektiğini savunur.

Bu konuda şöyle der: “Köy Enstitülerinde her şey ikinci plana atılabilir, fakat yarınki köy öğretmenlerinin fikir istidatlarını, ideallerini, ahlak ve karakterlerini yaratıcılık ve teşebbüs kabiliyetlerini asla ikinci plana atamayız. Enstitülerin ağırlık merkezini daima müstakbel öğretmen namzetleri teşkil edecek ve her şey, tarlalar, ağaçlar, bağlar, bahçeler bunların etrafında birer ders ve terbiye vasıtası olarak kullanılacaklardır.”(Kanad,1942).

Kanad, köy enstitüsü öğrencilerinin buluş çağlarında okullara girdiklerini a bu durumun incelik ve öneminin büsbütün arttığını söyler. İnsanlarda ahlak ve karakterin bilinçli olarak bu zamanlarda oluştuğunu, genç yeteneklerin milli ve sosyal değerlere bilinçli olarak bağlılığının bu devirde başladığını, kültür değerlerinin benimsenmesinin de bu zamanda meydana çıktığını belirtir. Onun için çok önemli olan bu dönem gençlerin menfaat duygularını kamçılayacağını bunun da ilerleyen zamanlarda bir çok olumsuzluklara sebebiyet vereceğini anlatır.

Ona göre Köy Enstitülerinde aktivite ve iş prensibi en geniş şekli ile tatbik edilmeli ki tüm bu olumsuz düşünce ve uygulamalar ortadan kalksın. Türkiye'nin maddi ve manevi kalkınmasında büyük role talip olan Köy Enstitülerinin çürük temeller üzerinde çalışmaması ve ileride tamamen bozulmaması için önce işin anlatılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Kanad' a göre binlerce öğretmen yetiştiren köy enstitülerinin büyük bir kısmı olumlu çalıştığı halde diğer bir kısmın da iş prensibinde aşırılığa gidilmiş, iş kavramının içeriğinin bilinmemesi yüzünden işin pedagojik değeri arka plana itilmiştir. İş Okullarında aktiflik prensibinin yanlış anlaşıldığını, Aktiflik Prensibinin, İş Prensibini de içine alan geniş bir kavram olduğunu; İş prensibinde daha çok beden etkinliklerine, aktiflikte ise maddi- manevi her türlü serbest çalışmalara yer verilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Kanad ayrıca “İş Pedagojisi” adlı eserinin ön sözünde; Köy Enstitüleri Kanunu, Türkiye kültür tarihinde niceliği ve niteliği bir arada oluşturan en önemli kanunlardan biri olarak gördüğünü açıklamaktadır. Köy Enstitülerinin manevi kalkınmamız dışında ekonomik ve teknik alanlarda da etkilerinin görüleceğini söylemektedir.

Yine aynı eserinde “Köy Enstitülerinin herhangi bir siyasi parti davası olarak ele alınmamasını, terbiye ve eğitim işlerinin her zaman partiler üstü bir memleket davası olarak düşünülmesini savunmaktadır. Aksi halde halkevlerinde olduğu gibi çağdaş pedagoji prensiplerine uygun olarak kurulan eğitim kurumları parti zihniyetinin tekerlekleri altında ezilmeye ve sönmeye mahkûm kalacak bundan da memleket çok büyük zarar görecektir.

Kanad’ın Köy Enstitülerin temelini oluşturan fikirlerinin ilk zamanlarda Kızılcıllı Köy Öğretmen Okulunda uygulandığı görülmektedir.

Bilindiği üzere, 1930’lu yıllara kadar iş eğitimi konusunda öne çıkan düşünce adamları ve eğitimciler Rousseau, Pestallozi, , Kerschensteiner ve Dewey olmuştur.. Bu isimlerin dışında birçok eğitimci değişik dönemlerde iş aracılığı ile yapılan eğitimin önemini vurgularken, yaptıkları deneyler ve geliştirdikleri kuramlarla iş eğitimi kavramının yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur. Türkiye’de ise Halil Fikret Kanad bu konuda öncü isimlerden biri olmuştur.

4.3.4. Topluma İlişkin Görüşleri

Başta da değinildiği gibi Kanad, toplumsal çevrenin eğitime etki eden unsurların arasında önemli bir yerinin olduğunu daima yinelemiştir. Çocuğun aile ve okuldaki eğitimi sürerken aynı zamanda hayatın içinde yetiştiğini çok çeşitli gruplarla, çeşitli karakterdeki insanlarla ilişki içerisinde bulunduğunu ve bu toplumsal çevrenin belli bir eğitim programının olmadığını olmasının da mümkün olmadığını belirtmiştir. Bu nedenle çocuklara sağlam bir milli, ahlaki, toplumsal eğitim verilmek isteniyorsa, toplumsal çevrenin düzenlenmesini ve denetim altında tutulmasının önemini vurgulayarak bu işin devletin, yöneticilerin, belediyelerin görevleri arasında olduğunu; onların yasal olarak üzerlerine düşenleri yapması gerektiğini ifade etmiştir. Hatta bu

amaçla belediye başkanlarını seçerken dikkatli ve özenli davranılmasını önermiştir. Yetkililerden beklentilerini de şöyle sıralamaktadır.

- Okuma odaları ve şehir kitaplıkları kurulmalı,
- Halkevleri, daha çok, halkın dolaşp gezdiği çevrede açılmalı,
- Gençlerin, çeşitli spor ve kültür kulüplerine girmeleri üye olmaları sağlanmalı ve belediyeler, sinema, tiyatro, eğlence yerlerini sürekli denetimde utmalıdır.,
- Kanad ayrıca sağlıklı bir toplum için devletin, işsizliği önlemesi gerektiğini de önermektedir.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu çalışmada Türk eğitim hayatının en üretken insanlarından biri olarak karşımıza çıkan eğitim alanında on yedi kitap, doksan altı makale yazmış ve bu çalışmaları ile Cumhuriyet döneminde çağdaş eğitim ilke ve yöntemlerini eğitimcilere ve topluma tanıtmış, bunların uygulamaya konulması için gayret etmiş olan, hakkında ayrıntılı bir araştırmaya rastlanmayan Halil Fikret Kanad'ın Hayatı ve Eserleri bir bütün halinde ele alınmıştır. Bu araştırma biyografik bir çalışma olduğu için araştırmanın amaçlarına uygun veriler elde etmek için tarama yöntemlerinden tarihsel yöntem kullanılmıştır. Çalışma Kanad'ın hayatı, kitap ve makalelerinin tanıtılması ile sınırlandırılmıştır. Halil Fikret Kanad hakkında bugüne kadar yapılan çalışmalar, dergilerdeki makaleler, seminer kitapları ve bazı kitapların sayfaları arasında küçük bölümler halinde kalmış, onunla ilgili özgün bir çalışma yapılmamıştır. Hakkında yazılan ve yayınlanan çalışmalarda Kanad'ın eserlerinden bazı bölümler aktarılmış, eğitim görüşü, toplum eğitimine bakışı, karakter eğitimine ilişkin görüşleri veya eserlerinden biri incelenip eleştirileri yapılmıştır. Bunlara örnek olarak İsmail Doğan'ın, Kanad'ın Terbiye Sosyolojisi kitabı ile ilgili eleştirilerini yazdığı makalesini, Tokcan ve arkadaşlarının Coğrafya'nın Tedris Usulü kitabı ile ilgili yaptıkları çalışmayı söyleyebiliriz.

Bu çalışma bugüne kadar yapılmış olan diğer çalışmalardan farklı olarak Kanad'ın ulaşılan tüm eserlerinin ayrıntılı bir tanıtımı yapılmış ve özetleri verilmiştir.

Eğitim bilimleri alanında yurtdışında doktorluk unvanı almış ilk Türk eğitimcimiz olan Halil Fikret Kanad, daha öğrenci iken Profesör Hans Stumme ile birlikte Türkische Lesestoffe adındaki eserini yazmıştır. Onun öğrenciliği sırasında yaptığı bu çalışma bize onun ne kadar çalışkan olacağını göstermektedir. Eserin içeriğine baktığımızda Türk kültürünün öğelerinin tanıtımının yapıldığını (atasözleri, fıkralar, latifeler, maniler, mektup)görüyoruz. Buradan da Onun milliyetçi bir insan

olduğu ve kendi milletinin öz kültürünün tanınması ve tanıtılması için çalıştığı görülmektedir. Ayrıca onun Azerbeycan'a gidip orada görev yapmış olması da bunun bir göstergesidir. Otuz dört yaşında iken 1926 yılında davetli olarak gittiği Bakü Üniversitesinde de eğitim literatürün de ilk eseri olarak belirtilen Terbiye ve Tedris Tarihi adlı eserini yazmış ve yayınlamıştır. Bunları diğer on beş kitabı ve doksan altı makalesi izlemiştir.

Türkiye'de ilk defa 1927 yılında Gazi Orta Öğretmen Okulu içinde bir "Pedagoji Bölümü" açılmasını sağlamış ve bu bölümün 20 yıldan fazla başkanlığını yapmış, bu süre içinde yüzlerce eğitimci yetiştirmiş ve bunlar, Türk eğitim sisteminin içerisinde öğretmen, okul müdürü, ilköğretim müfettişi gibi kadrolarda görev yapmışlardır.

Onun karakter ve kişilik yapısına bakıldığında mücadeleci bir kişiliğe ve sağlam bir karaktere sahip olduğu açıkça görülmektedir. Öğrenci ve arkadaşlarının anlattıkları, yazdıkları ve söylediklerine bakıldığında hayatını ideal bir eğitimciye yakışır bir şekilde sürdürdüğü, doğruluğuna inandığı fikirlerinden asla sapmadığı görülmektedir. V.Milli Eğitim Şurasındaki konuşmasına bakıldığında onun düşündüklerini olduğu gibi söyleyen, hiç kimseye boyun eğmeyen tam anlamıyla özgür düşünen bir öğretmen olduğu açıkça görülür. Kanad'ın inandıklarını savunmadaki cesaretinin yanında, yanlışlarını da kabul eden bir davranışı vardır. Bu özelliğini İlmen Mesul adlı makalesinde "Hatamı anladım. Anladığım için de bundan sonra yazılarımda sözcükleri daha dikkatli kullanacağım" diyerek erdemli bir davranış sergilemiştir. Bu özelliğini diğer kitapları içinde yaptığı açıklamalarda da sıkça görmekteyiz. Öğrenciliğinden itibaren düşünen, üreten biri olarak eğitime hizmete çalışmış, emekli olduktan sonra hatta öldüğü yıla kadar da Türk eğitimine yazarak hizmet etmeye devam etmiştir. Ekim 1974 yılında hayata veda eden Kanad'ın Haziran 1974'te Pedagoji dergisinde "'Millî ve Sosyal Eğitim" adında bir makalesinin yayınlandığını örnek gösterirsek bu söylediklerimizin ne kadar doğru olduğunu ispat etmiş oluruz.

Halil Fikret Kanad kitaplarının on tanesini "Pedagoji" ve "Terbiye" üzerine yazmıştır. Kitaplarının isimleri şunlardır: **Terbiye** ve Tedris Tarihi, **Pedagoji** Tarihi, **Pedagoji**, Deneysel **Pedagoji**, **Pedagojinin** Tekâmülü ve **Pedagoji** İlmî, Kısaltılmış **Pedagoji**'dir. Muasır **Terbiye** Ülküleri ve **Terbiyede** Yenilikler, Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli **Terbiye**, Ailede Çocuk **Terbiyesi** ve **Terbiye** Sosyolojisi.

Kanad ayrıca etkili ders öğretme yöntemlerini anlatan Coğrafyanın Tedris Usulü adında da bir eser vermiştir.1914 yılında Nafi Atuf Kansu'nun Vatanımın Coğrafyası isimli küçük bir kitapçığı ile bu iki eser karşılaştırıldığında Kanad'ın eserinin çok ayrıntılı ve bilimsel olduğu inceleyenler tarafından tespit edilmiştir. Bunlardan başka Kanad eğitimsel olarak nitelendirdiği ve zihinsel gelişimin bir parçası olarak gördüğü satranç oyununu tanıtan Satranç Kılavuzu adlı bir eser de yayınlamıştır. İş Eğitimi akımının kurucusu olan Johann Henrich Pestalozzi(1146-1827)'ye hayranlıkla bağlı olan, Ona olan hayranlığını her fırsatta dile getiren ve derslerinde Pestalozzi'yi anlatırken duyulan Kanad, öğretim ve eğitim tarihinin en büyük simalarından biri olarak nitelendirdiği Pestalozzi'yi bir kitapla tanıtmak istemiştir. Zaten doktorasını da Pestalozzi'nin Umumî Mektepçiliğe Karşı Vaziyeti (1809'a kadar) konusunda yapmıştır. Göte'yi Türk toplumuna tanıtmak, herkese sevdirmek ve dünyaca meşhur olan Faust'un içeriğini anlatmak amacıyla da Goethe ve Faust adlı eserini yazmıştır.

Bunların yanı sıra, Cicioğlu tarafından Kanad'ın eserleri olarak belirttiği “İlk Mektep Müfettişlerine Rehber”, “Şiller” ve Lise, Öğretmen Okulu ve Ortaokulların 1947 Bütçesinde Yapı Esaslı Onarım İhtiyaçları” adlı kitaplar bulunmamıştır. Milli Eğitim Bakanlığının 1929 yılında yayınladığı "İlk Tedrisat Müfettişleri Rehberi” adlı esere ulaşılmış ancak bunun Kanad'a ait olduğuna dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Ayrıca Şiller (Schiller 1759 – 1805) Hayatı Ve Eserleri” adlı kitabın Fikret Mualla tarafından 1932’de yayınlandığı ; ayrıca pek çok araştırmacı tarafından bu yanlış bilginin kullanıldığı görülmüştür.

Cumhuriyetin ilk dönemlerinde özellikle çağdaş eğitim akımlarının ve bu akımlara bağlı eğitimcilerin tanıtıldığı kitaplar Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır. Sadrettin Celal Antel, Mustafa Rahmi Balaban, Kazım Nami Duru, Ali Haydar Taner, Hıfzırahman Raşit Öymen, Hasip Ahmet Aytuna, Hasan Ali Yücel, İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi eğitimcilerin bu konudaki çevirilerini örnek olarak gösterilebiliriz. Halil Fikret Kanad'da Türkiye’de iş eğitime olan ihtiyacı gören eğitimcilerden biridir ve bu konuda “İş Pedagojisi” ve “Karakter Kavramı ve Terbiyesi” gibi eserleri Türkçeye kazandırmıştır.

1930 yılında “Pedagoji Tarihi” adıyla basılan eseriyle, dünya eğitimcilerinin geçmişten bugüne kadarki eğitim düşüncesi ve uygulamalarını Türkiye’de tanıtan Kanad

bu kitabıyla hem eğitimcilerin hem de toplumun üzerinde etkili olmuştur. Nafi Atuf Kansu Pedagoji Tarihi kitabı (1932 ,4.baskı)’nda Kanad’ın bu kitabını kaynak olarak kullanmıştır ki Kanad’ın eserinin güvenilir bir kaynak olduğu ve onun eserlerinin titiz bir çalışmanın ürünü olduğunu göstermektedir.

1937–1953 yılları arasında “Pedagoji” adlı iki ciltlik eseri, öğretmen okullarında ve köy enstitülerinde ders kitabı olarak okutulmuştur. Ne var ki, 1953 yılında öğretmen yetiştiren okulların öğretim programlarından “Pedagoji Tarihi” ve “Pedagoji” derslerinin kaldırılmış, yerlerine Eğitim Psikolojisi ve Eğitim Sosyolojisi dersleri konulmuştur. Bu uygulamaya karşı çıkan Kanad, kaldırılan derslerin öğretmen yetiştirmedeki önemini ve gerekliliğini “Pedagoji Müstakil Bir İlim Değil Midir?” adlı makalesinde ayrıntılarıyla açıklamıştır. Değişikliği yapan Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunu şiddetle tenkit etmiş, dünyadaki belli başlı ülkelerin yetkili bilim adamlarının görüş ve fikirlerinden örnekler vererek bunun düzeltilmesi yolunda, yukarıda da değinildiği gibi, V.Milli Eğitim Şurasında etkili bir konuşma yapmıştır. Halil Fikret, Pedagoji’nin kendine has konusu ve metotları olduğunu, 200 yıldan beri Avrupa üniversitelerinde okutulduğunu savunmuş, Eğitim Psikolojisi, Eğitim Sosyolojisinin Eğitim Biliminin ara disiplinleri olduğunu ısrarla vurgulamıştır. Pedagoji davasından vazgeçmemiş pedagojinin önemini anlatan on bir tane makale yazmıştır. “Pedagoji Tarihi” ve “Pedagoji” dersleri öğretim programlarına ancak 1961 yılından sonra yeniden konulmuştur.

Cumhuriyet Türkiye’si için gerekli olan öğretmen tipinin, çağdaş eğitim ilkelerine ve ülkemiz koşullarına göre belirlenmesi ve köye göre öğretmen yetiştirilmesi düşüncesinin öncülerinden biri olduğunu Köy Okulu ve Köy Öğretmeni adlı makalelerinden öğrenmekteyiz. Köy Enstitülerinin kapatılması ile ilgili olarak Kanad’ın doğrudan bir yazısına rastlanmamıştır. Ancak “İlmen mesul” adlı makalesinde “Köy Enstitüleri sağlam ve modern pedagoji prensipleri üzerine kurulmuştu. Başlangıçta yapılan hatalar 1947 de bir hayli düzeltilmişti. Bu düzeltmenin ne netice vereceği beklenmeden ...canım teşkilat büsbütün “kuşa” benzetildi...” diyerek, köy enstitülerinin doğru bir proje ve uygulama olduğunu ve devam ettirilmesi gerektiğini savunmuştur. Ayrıca “İş Pedagojisi” adlı çeviri eserinin önsözlerinde köy enstitüleri kanununu ve yapacağı tesirleri överek anlatmış, eserini örnek göstererek bu gibi

eserlerin de etkisiyle köy enstitülerinin mesleki olarak kuvvetlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye adlı eserinin Köy Enstitülerini anlatan bölümünde iş okullarında işin, hiçbir zaman amaç olmadığını sadece bir metot ve araç olduğunu ısrarla vurgulamış son dönemlerde ise korkulanın olduğunu gayenin ortadan kaybolduğu ve aracın amaç olduğunu söylemiştir. Köy Enstitülerinin ismi ile ilgili yapılan tartışmaların gereksizliğinden bahsederek Köy Enstitülerinin herhangi bir siyasi parti davası olarak ele alınmamasını, terbiye ve eğitim işlerinin her zaman partiler üstü bir memleket davası olarak düşünülmesi gerektiğini söylemiştir. Bütün bunlar da bize gösteriyor ki Kanad eğitimde ülkemiz için gerekli ve önemli olan Köy Enstitülerinin işleyişteki hatalarından arındırılarak devam ettirilmesinden yanadır.

Halil Fikret Kanad'ın en özgün eserinin Milliyet İdeali ve Topyekûn Milli Terbiye adlı kitabı olduğunu söyleyebiliriz. Onun savunduğu fikirlerin bir bütün olarak yer aldığı bir eserdir. Eserin konuları ve içeriğine bakıldığında (Ailede millî ve içtimai terbiye. Okullarda millî terbiye ve köy enstitüleri. Millî terbiyede öğretmenlerin ve müdürlerin rolleri. İçtimai muhitin genç neslin terbiyesi üzerine tesiri) onun bu esere dayanarak pek çok makale yazdığı ve bıkmadan usanmadan hep aynı tezleri savunduğu kolayca görülmektedir.

Kanad'ın makalelerinde; halen günümüzde de önemini koruyan eğitim-öğretim, okul, öğretmen nitelikleri, öğretmenin yetiştirilmesi, aile, kültür, sosyal çevre gibi konulara değindiği, bunları ortaya çıkarıp eleştirdiği; bununla yetinmeyip Okul Terbiyesinde Bir Yaprak, Eğitsel Öğretim, Ailede Yanlış Eğitim, Okullarımızın Yeni Teşkilatı Hakkında, Kültür Seferberliği ve Gençlik, Şehir İdareleri ve İçtimai Terbiyemiz, Nereye Gidiyoruz? gibi makalelerinde çözüm önerilerinde bulunduğu görülmektedir.

Halil Fikret Kanad, eğitim ve öğretimle ilgili olarak yazılarında eğitim kavramını; irade, ahlak ve karakteri geliştiren çabalar olarak tanımlamaktadır. Sadece bilgi kazanmayı yeterli görmediği için, öğretmenlerin görevinin yalnız bilgi beceri kazandırmaktan ibaret olmadığını, öğrencilerin karakterlerini de kuvvetlendirmekle görevli olduklarını ve bu yüzden öğretmenlerin aynı zamanda eğitici olmalarını, öğretimin de eğitsel öğretim olmasını öngörmektedir. Ona göre eğitim, geçmişte millet tarafından meydana getirilmiş değerlerin korunarak ve yenilikler eklenerek genç

nesillere aktarmak ve genç nesilleri bu değerlere göre yetiştirmektir. O eğitimi, “amaçlı eğitim”, “amaçsız eğitim” olarak ikiye ayırmaktadır. Bu kavramların bugünkü dilde Formal ve informal eğitim anlamında açıklandığını görebiliriz.

Kanad’ın bugün hala geçerliliğini koruyan fikirleri olduğu, eğitim ve öğretimle ilgili olarak “Öğretim ve Eğitimin Temel Prensipleri, Millî ve Sosyal Eğitim, Demokrasi Eğitimi, Yeni Okul” adlı makalelerinde ele aldığı konuların günümüzde “Düşünce Eğitimi Dersi, Demokrasi ve okul meclisleri projesi, yapılandırmacı eğitim, etkinlik temelli öğretim kapsamı içerisinde uygulandığı görülmektedir.

Atatürk devrimlerinin ülkenin çoğunluğuna benimsetilmesinin gerektiğini, Cumhuriyetin ilk yıllarında toplumun temelini köylerin oluşturduğunu bu nedenle yeni Cumhuriyetin ilkelerini temele indirmek, aşlamak, sevdirmek gerektiğini söylemiş, bu işi ancak öğretmenlerin gerçekleştirebileceğini ifade etmiştir. Öğretmenlerin ise, aktif bir eğitimle toplumsal ve ahlak bakımından donanmış yeni bir sistemle yetiştirilmelerinin gerekliliğini anlatmış, bir eğitim kurumunda öğretmenlerin görevinin sadece öğretmek değil, öğrencisine ve çevreye iyi birer örnek olmalıdır demiş ve bunun için iyi bir öğretmende bulunması gerekli niteliklerini şöyle sıralamıştır. Türk öğretmeni; temiz milliyetçi, demokrat ruhlu ve idealist, mütevazı ve temiz ahlaklı olacak... diyerek Genç Muallimlere Tavsiyeler, Öğretmenin Kendi Kendini Olgunlaştırması, Okul Eğitiminde Öğretmenin Rolü, Köy Okulu Ve Köy Öğretmeni, Yarının Öğretmenleri Nasıl Yetiştirilmeli?” makalelerinde de yapılması gerekenleri ayrıntılarıyla açıklamıştır. Yukarıda belirtildiği gibi Kanad’ın, öğretmenlerin nitelikleri ve öğretmenlerin edinmesi gereken davranışlar konusunda savunduğu görüşleri bugünde geçerliliğini korumaktadır.

Halil Fikret Kanad, köyün sosyo kültürel yapısı, köy kalkınması, köye göre eğitim, köy öğretmeni, köy öğretmeni yetiştirecek okul modelleri konularında yazılar yazmıştır. Yarının Öğretmen Okulları adlı makalesinde öğretmen okulları, kentlerden uzak yerlerde, doğanın kucağında yapılmalı, bu okulların tarım yapmaya uygun bahçeleri olmalı, okulda çeşitli iş atölyeleri bulunmalıdır diyerek o dönem için geçerli olan fikirlerini savunmuştur. Bunlarda Kanad’ın köylünün eğitimine verdiği önemi göstermektedir.

Bütün eğitimcilerin kabul ettiği bir ilke olan eğitim ailede başlar ilkesini savunmuş, önerilerde bulunmuş dolayısıyla evrensel bir doğruyu ifade etmiştir. Kanad, bu bağlamda, milli ve sosyal eğitimin okulda değil, öncelikle ailede başlaması gerektiğini ve bu açıdan ailenin eğitimde önemli bir görevi bulunduğunu, ailenin sosyal ve milli ruhu kendi içinde yaşatmayı başarabilirse, çocukların eğitimine de başarılı şekilde etki edeceğini söylemektedir. Bu düşüncelerini “Ailede Çocuk Terbiyesi” adlı kitabında açıklamış, ayrıca ev terbiyesi, ev terbiyesinin önemini ısrarla vurgulamış, her kızın lise mezunu olmasını veya bazı semtlerde açılacak olan çocuk bakımı kurumlarında uygulamalı bir kaç ay çalışmalarını ve sertifika almaları gerektiğine kadar ayrıntılı olarak yapılacakları sıralamıştır. Ailede yanlış eğitim adlı makaleleriyle de bu konuda gereken gayreti göstermiş, öğretmen adaylarına, öğretmenlere ve ailelere eğitim bilgileri kazandırmaya çalışmıştır.

Kanad da, diğer pek çok eğitimci gibi, aileden sonra en önemli sosyal kurumun okul olduğunu, okulun çocuğa vereceği amaçları, devlete ve millete olgun vatandaşlar yetiştirmek, sistemli ve planlı olmak, hak, adalet ve görevlerini tam yapmak, toplumsal ruhun uyanmasına yardım etmek şeklinde ifade etmiştir. Okulun en önemli ve birinci amacının ise, çocukları yetiştirirken onları milli terbiye ve milli ruhla bütünleşen bir ideale göre yetiştirmek gerektiğini ısrarla vurgulamıştır.

Aynı zamanda gençlere ve çocuklara sağlam bir milli, ahlaki, sosyal eğitim verilmek isteniyorsa, bunu sadece okullarla değil sosyal çevrenin de mutlaka düzenlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Toplumsal çevrenin düzenlenmesinde birinci derecede devlet ve belediyeleri sorumlu tutmuş, onların alacakları önlemler ve çıkaracakları yasalarla toplumsal çevreyi denetleyebileceklerini söylemiştir.

Kooperatifçilik ile de ilgilenmiş, Türk Kooperatifçilik Cemiyetine üye olmuş, bu cemiyet’in çıkardığı “Karıncı” dergisinde yazılar yazmış, bu cemiyetin yönetim kurulu başkanlığını da yapmıştır.

Dürüst, gayretli, sözünü esirgemeyen, doğru bildiği yoldan ayrılmayan bir aydın, eğitimci olarak inandığı idealler için yorulmadan çalışmış olan Halil Fikret Kanad Türk gençliğinin örnek alabileceği önemli şahsiyetlerden biridir. “Ölümler, eserleriyle yaşamaya devam ederler” sözü bunu kanıtlayan deyişlerden biridir.

Öneriler

1-Türk milli eğitim sisteminin kurulması, yapılanması ve gelişmesi için öncülük etmiş eğitimcileri kapsayan bir “ Türk Eğitim Tarihinde Kim Kimdir? adlı bir ansiklopedi hazırlanmalıdır.

2-Halil Fikret Kanad’ın eğitim – öğretim ve öğretmenlik mesleği ile ilgili eserleri Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yeniden yayınlanarak okullara gönderilmeli, öğretmenlerin bu eserleri okumaları tavsiye edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Hüseyin.(2001). **Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
- Akyüz, Y. (2004). **Türk Eğitim Tarihi(9. Baskı)**. İstanbul: PegemA Yayıncılık.
- Altunya, Niyazi .(2006). **Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926–1980)**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını No:3
- Ata, Bahri. (2006). “**Dr. Halil Fikret Kanad ve Odenwald Okulu**” Dr. Halil Fikred Kanad’ı Anma Paneli, Gazi Üniversitesi
- Binbaşıoğlu, C. (2009). **Başlangıçtan Günümüze Türk Eğitim Tarihi**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Binbaşıoğlu,C. (1995).**Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerinde bir Araştırma**. İstanbul: MEB Yay.
- Cicioğlu, H. (1987). Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri, H.Cıvıtlı ve B.Sorguç (Editörler). **Halil Fikret Kanad** . Ankara, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu
- Çelebi, K.H.(1978). **Tezkiret’üş- Şuara**,(Baskıya hazırlayan: İbrahim Kutluk), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- Çelebioğlu Â. (1989). **Ali Nihat Tarlan**, Ankara
- Çetin, Turhan, Oruç ,Şahin, Tokcan ,Halil. (2006). Halil Fikret Kanad ve Coğrafya Eğitimi Üzerine Bir Eseri: Coğrafya’nın Tedris Usulü. **GÜ, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Cilt 26, Sayı,3
- Enç,M.(1949).**Ruh Sağlığı**. Ankara:MEB
- Ergün, M. (1996). **İkinci Meşrûtiyet Devrinde Eğitim Hareketleri (1908-1914)**. Ankara: Ocak yay.
- Ergün, M. (1982). **Atatürk Devri Türk Eğitimi**. Ankara: D.T.C.Fakültesi yay

- Göyünç,N. (1995).**Hamdi Ragıp Atademir**.Konya:Selçuk Üniversitesi
- Gündüzalp, F.(1951). **Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu**. Cilt I, Ankara:Milli Eğitim Basımevi.
- Gündüzalp, F.(1951). **Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu**.Cilt II ,Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Gündüzalp, F. (1955) **Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu**.Cilt III, , Ankara:Maarif Basımevi.
- Gündüzalp,F.(1961). **Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu**.Cilt IV Ankara.ME Basımevi.
- Halil Fikret Kanad, “Okullarda Disiplin ve Ahlaki Karakteri Pekiştirme” Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Cavit Binbaşoğlu, **Çağdaş Eğitim**, 297, 5–7, (2003)
- Halil Fikret Kanad, “Yeni Mektep” Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Cavit Binbaşoğlu, **Türk Eğitim Tarihi**, 512–519, (2009)
- Halkın Leon-E.(1989).**Tarih Tenkidinin Unsurları** (Çev.:Bahaeddin Yediyıldız), Ankara : Türk Tarih Kurumu yayını.
- Kaptan, Saim.(1998).**Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri**. Ankara: Tekışık Ofset.
- Karasar, Niyazi .(2009). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Koçer, H. A. (1992). **Türkiye’de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)**. Ankara.
- (2002),**Maarif-İ Umumiye Nezareti Tarihçe-İ Teşkilat Ve İcraatı** Ankara: MEB Yay.
- Mart, Ö. (1953). **Eğitim Psikolojisi**. Ankara: MEB
- Milli Eğitim Şuraları**. (2006).Ankara: MEB.

- Ovat, F. (2006). 1910 Almanya Yolcusu, Eğitimci, Yazar Halil Fikret Kanad. **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim**. Yıl:6, Sayı:71.
- Soysal, Emin (1942). **Köy Enstitülerinin Tarihçesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü**. Bursa Yeni Basımevi.
- Taşdemirci, E. (1996). Halil Fikret Kanadın Türk Eğitimine Hizmetleri, **Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu (23- 26 Mayıs) Bildirileri**. Kayseri : Türk Dünyası Araştırma Merkezi Yayını.
- TED (Türk Eğitim Derneği). (2002). **Halil Fikret Kanat Yaşamı ve Hizmetleri** (Yayına Hazırlayan: Cavit Kavcar). Ankara: TED Yayınları.
- Togan, Z.V. (1981). **Tarihte Usul**. İstanbul: Enderun Kitabevi
- Turan, K. (2003). **Kurtuluş Savaşı'ndan Cumhuriyete Işık Veren Eğitimcilerimiz**. **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Yıl 4, Sayı 44.
- Türkiye Bibliyografyası**. (1928–2001). Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Başkanlığı, Ankara.
- Uygun, Selçuk.(2010). M. Emin Soysal'ın Hayatı ve Köy Enstitüleri Tarihindeki Yeri. **Milli Eğitim**. Yıl 39,Sayı, 185
- Yıldırım, Ali. Şimşek, Hasan .(2005). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri**. Ankara.: Seçkin Yayıncılık

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, C:24,

Okyanus(1971). **20.Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük.** İstanbul: Pars Yayınları

ÖZÖN Mustafa Nihat, **Edebiyat ve Tenkid Sözlüğü .** İstanbul : 1954

Gordon Marshall, **Sosyoloji Sözlüğü,** (çev.Osman Akınhay,Derya Kömürcü), Ankara:
1999, Bilim.

ve Sanat Yayınları

Türk Ansiklopedisi, C: VIII, Ankara :1955

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C: 4, İstanbul:1981

Türk Dil Kurumu. (1998). **Türkçe sözlük.** Ankara: TDK

Arap harfleri ile-Türkçe Ansiklopedik Lugat. (4.Ofset Baskı), (Hazırlayan. Ferit
Devellioğlu), Ankara: 1980,

Fransızcadan-Türkçeye Lugat. (Hazırlayan: Şemseddin Sami), İstanbul: 1886,
Mihran Matbaası, 651 s.

English and Turkish Lexion. Costantinople,1922

HALİL FİKRET KANAD'IN BİBLİYOGRAFYASI

Türkische Lesestoffe. Leipzig: Otto Harrassowitz, 1916. 31 s.

“Ahlâki Karakter”, **Terbiye Mecmuası**, 5, 1918, s.183–187

“Mekteplerde İnzibat ve Ahlaki Seciyeyi Takviye”, **Tedrisat Mecmuası**, 10, 46-3 Temmuz 1919 ,s.152-157 (Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Cavit BİNBAŞIOĞLU).

“Mekteplerde İnzibat ve Ahlaki Seciyeyi Takviye”, **Tedrisat Mecmuası**, 10, 47-4 Ağustos 1919 ,s.218-228 (Günümüz Türkçesine Uyarlayan: Cavit BİNBAŞIOĞLU).

“Okullarımızın Yeni Teşkilatı Hakkında I”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 1, 22 Eylül 1922, s.11-17

“Okullarımızın Yeni Teşkilatı Hakkında II”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 1, 22 Ekim 1922,s.19–22.

“Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922 :3-5.

“Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922: 6,s.67

“Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922 s:7,s,72

“Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler”, **Düşünce**, İstanbul,1922, 8

13.Terbiyenin Dahili Teşkilatı Hakkında Nazariyeler, **Düşünce**, İstanbul,1922 2–4,s.27

“Tedrisâtı İbdidaiye Kanunu Hakkında”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 4,1922, s.64.

“Yeni Mektep”, **Muallimler Mecmuası**, 1, 7, 23 Mart 1923, s.125–130.

“Yeni Kadrolar Hakkında Mecmuamızın Mütalâsı”, **Muallimler Mecmuası**, 6, Şubat 1923, s.l 14-119.

“Sanayi-i Nefise Hakkında Tatbikat Dersi”, **Muallimler Mecmuası**, 2, 18–19,Mart 1924, s.389–399.

“İçtimaiyat”, **Fikirler**, İzmir, 1, 2, 15 Temmuz 1927, s.5-6

Coğrafyanın Tedris Usulü. Ankara: İkbâl Kitabevi, 1927. 126 s.

“İçtimai Ahlâk ve Terbiyemize Dair” , **Hayat**, 83, 28 Haziran 1928

“İçtimai Ahlâk ve Terbiyemize Dair” , **Hayat**, 90,16 Ağustos1928

“İçtimai Ahlâk ve Terbiyemize Dair” , **Hayat**, 95, 20 Eylül 1928

“Şehir İdareleri ve İçtimai Terbiyemiz” , **Hayat**, 97,1928,s.365–367

“Felsefe Tarihi” , **Hayat**, 5, Mayıs 1929, 128,s.478_479.

Terbiye ve Tedris Tarihi. 2 Cilt, (2.baskı) İstanbul: Devlet Matbaası,1930. 454+275 s

“Odenwald Mektebi” , **Terbiye**, 5, 23, Mart 1930, s.17-36.

“Nereye Gidiyoruz?” **Fikirler**, 5,104, 15 Şubat 1934,s.1-4

“Şeniyetler ve Hakikatler” , **Fikirler**, 108, 1 Mayıs 1934, s.1-2.

“Güzel ve Rahat Köy Yaşamına Doğru” , **Karınca**, 4, Eylül 1934, s. 10–12

Muasır Terbiye Ülküleri ve Terbiyede Yenilikler. İstanbul: Marifet Matbaası,1934.93 s.

“Genç Muallimlere Tavsiyeler” , **Fikirler**, 123, 1 Mart 1935, s.2-3.

“Genç Muallimlere Tavsiyeler” , **Fikirler**, 124, 15 Mart 1935, s.2-4.

“Yarının Öğretmenleri Nasıl Yetiştirilmeli?” , **Kurun (Vakit)**, 24–27 Mart 1935

“Ev Terbiyesi” , **Çığır**, Ankara, Şubat1935, 33, s.42-43.

“Ev Terbiyesi” **Çığır**, Ankara, Şubat1935, 34, s.54.

“Ev Terbiyesi” , **Çığır**, Ankara, Şubat1936, sayı:35, s.76–77.

“Kalkınma Terbiyesi” , **Fikirler**, 1 Şubat 1936, s.4-5.

Pestalozzi. İstanbul: Devlet Matbaası, 1936. 58 s.

Satranç Kılavuzu. Ankara: Ulus Basımevi, 1936. 146 s.

“Ankara Köylerinde Kültür Hareketleri”, **Kültür Bakanlığı Dergisi**, 1937, s. 145-152

Pedagoji Tarihi 2 Cilt (Öğretmen Okulları İçin Yardımcı Ders Kitabı). İstanbul: Devlet Matbaası,1963.506+421 s.

“Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ”**Kalem**, 3, 15.05.1938, s.81-84.

“Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ” **Kalem**, 4, 15.06.1938, s.143-147.

“Çocuğun Ev Terbiyesinden İrade Terbiyesi ve Ceza İşi” **Kalem** , 5, 15.07.1938, s.188-190.

“Çocuğun Ev Terbiyesinden Çocuklarımıza Ceza Verelim mi ve Nasıl Verelim?” **Kalem**, 6, 15.08.1938, s.228-232

“Çocuğun İrade Terbiyesinden İş ve Saadet ” **Kalem**, 7, 01.12.1938, s. 6-8.

Pedagoji. 2 Cilt. Ankara: Ulus Basımevi, 1938.210+180 s.

“Terbiyede Hürriyet Prensibi ” **Varlık**, 127, 15.10.1938, s.102-103.

“Köy Okulu ve Köy Öğretmeni”, **Varlık Dergisi**, 1 Mart 1938, s.629-631.

“Türk Terbiyesi ” **Oluş**, 13, 29.Mart 1939, s.194-196.

“Türk Terbiyesi ” **Oluş**, 19, 19. Mart.1939, s.179-181.

“Türk Terbiyesi ” **Oluş**, 11, 12. Mart.1939, s.164-166.

Goethe ve Faust. Ankara: Recep Ulusoğlu Basımevi, 1940. 102 s.

Milliyet İdeali ve Topyekûn Terbiye. Ankara: Çankaya Matbaası, 1942,231 s

Ailede Çocuk Terbiyesi. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1942,s.173

“Millet Sevgisi”, **Doğu**, Ekim 1943, 12,s.11–12

BURGER E. **İş Pedagojisi**. Çev. H.Fikret KANAD. Ankara: Mili Eğitim Basımevi,1944. 228 s.

“Ailede Yanlış Eğitim”,**Ülkü**, 9,16 Kasım1945, 100, s.10–11

“Demokrasi Eğitimi”, **Eğitim - Öğretim** (Gazi Eğitim Enstitüsü tarafından çıkarılan dergi),3,Mayıs 1947, s. 149–152.

“ Köy Kalkınması ve Bizim Köy”, **Ulus**, 4 Nisan 1950, s.2

“Okullarımıza Ahlâk Dersi Konmalı mıdır?” ,**Yeni Okul**, Mart 1950 , 1,s.3-5.

“Acı Bir Dönüş”, **Yeni Okul**, A, 4, Ocak 1951, s.25-26.

Kerschensteiner G. **Karakter Kavramı ve Terbiyesi** Çev.H.Fikret KANAD.Ankara: Mili Eğitim Basımevi,1953, 130 s.

“Öğretim ve Eğitimin Temel Prensipleri”, **Tedrisat Mecmuası**, 4, Ekim 1951, s. 10–15

DeneySEL Pedagoji. Ankara: Örnek Matbaası, 1951.

“Öğretmen Okullarında Pedagoji Ve Pedagoji Tarihi Derslerinin Kaldırılması Doğru Mudur?”, **Bilgi**, Ocak 1953, 69

V. Milli Eğitim Şurası (5-14 Şubat 1953), 1991, s.595-608.

“Pedagojinin Ehemmiyeti ve Eğitim psikolojisi İle Münasebeti”, **Yeni Okul**, 23, Şubat 1953,s.2-6

“Bilgisizlik Kurbanı Pedagoji”, **Yeni Okul**, 3, 29, Kasım 1953,s.3-7.

“Üniversitelerimizde Psikolojinin Sefaleti” , **Yeni Okul**, 3, 30, Aralık 1953,s. 4–7.

Kerschensteiner G. **Karakter Kavramı ve Terbiyesi** Çev.H.Fikret KANAD.Ankara: Mili Eğitim Basımevi,1953, 130 s.

“İlmen Mesul” , **Yeni Okul**, 3, 34, Nisan 1954, s.8-9.

“Pedagoji Müstakil Bir İlim Değil Midir?”, **Yeni Okul**, 3, 31, Ocak 1954,s. 4–6.

“Pedagojide Transfer Meselesi” , **Yeni Okul**, 3, 33, Mart 1954, s.5-7.

Pedagojinin Tekâmülü ve Pedagoji İlmî. Ankara: Örnek Matbaası ,1955, 12 s.

“Öğretmen Okulları Programlan İçin”, **Eğitim Hareketleri**, 14, Şubat 1956, s.16.

“İstikbalin Öğretmen Okulları Hakkında Milletlerarası Müttehassısların Raporundan Bir Yaprak”, **Eğitim Hareketleri**, 16,Nisan 1956, s.8-13.

“İlköğretmen Okullarının Meslek Dersleri Hakkında Bir Cevap”, **Köy ve Eğitim**, 3, 27, Mayıs 1956,s.1 1–15.

“Yüksek Öğretmen Okuluna Hasret (I)” , **Eğitim Hareketleri**, 18-19, 2, Haziran Temmuz, 1956, s.22-23

“Yüksek Öğretmen Okuluna Hasret (II)” , **Eğitim Hareketleri**, 20-21, Ağustos -Eylül 1956, s.11-12.

“Terbiye İşlerimizde İlme Aykırı Hareketler ve Amerika Hayranlığı”, **Köy ve Eğitim**, 24, Şubat 1956, s.6-10.

“Ruh Sağlığı ve Şifa Pedagojisi”, **Köy ve Eğitim**, 3, 25, Mart 1956, s.6-9.

“Ruh Sağlığı Meselesi”, **Köy ve Eğitim**, 3, 28, Haziran 1956, s.5-7.

“Psikoloji Ve Pedagoji Davası”, **Eğitim Hareketleri**, 23. Kasım 1956 s.7–11

“Pedagoji'de Teori ve Pratik”, **Eğitim Hareketleri**, 2, 1956, s.6-9.

“Normal Çocuk ve Çetin Çocuk”, **Eğitim Hareketleri**, sayı:27, Mart 1957, s.4-6.

“Örnek Çocuklar Meselesi”, **Eğitim Hareketleri**, sayı:36, Aralık 1957, s. 4-10.

“Öğretmenin Kendi Kendini Olgunlaştırması”, **Eğitim Hareketleri**,26, 5, Şubat 1957, s.3-5.

“Okul Eğitiminde Öğretmenin Rolü”, **Eğitim Hareketleri**,29, 3, Mayıs 1957,s.3-5.

Terbiye Sosyolojisi. Ankara: Yeni Matbaa, 1958, s.168

“Yarının Öğretmen Okulları”, **Mesleki ve Teknik Öğretim**, Kasım. Aralık 1958, 69-70, s. 3-11.21,325

“Pestalozzi'nin Gençliği”, **Karınca Kooperatif Postası**, 25, 263, Kasım 1958,s. 13–15.

“Okul Terbiyesinde Bir Yaprak”, **Mesleki ve Teknik Öğretim**, 7, 79, Eylül 1959, s. 5-6.

“Psikoloji Tahsili”, **Mesleki ve Teknik Öğretim**, Mayıs 1959, 75, s.1, 11-12.

“Pestalozzi Muharrir”, **Karınca**, sayı: 265, Ocak 1959, s.15-18.

“Pestalozzi ve Fransa İnkılâbı”, **Karınca**, 25, 267, Mart 1959, s.11-13.

“Pestalozzi'nin Aşkı ve Çiftçilik Hayatı”. **Karınca**, 25, 269, Mayıs 1959, s. 23–26.

“Pestalozzi'nin Aşkı ve Çiftçilik Hayatı”, **Karınca Kooperatif Postası**, 29, Ağustos,1959, 272, s.15–18

“İş Okulunda Öğretim Metodu”, **Terbiye**, İstanbul, (7), 1961,s. 6-8.

“Çocuğun İsteddiği Öğretmen”, **Emekli Öğretmen**, sayı:27, Ağustos 1961, s.3-4.

“ Çocuk Öğretmenin Nasıl Olmasını İster ” **Bilgi**, 168-169, Eylül-Ekim1961, s.4-5.

“Eğitsel Öğretim”, **Eğitim**, 1, 4, Haziran 1963, s. 81-84.

Kısaltılmış Pedagoji, Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1966. 234 s

“Kültür Seferberliği ve Gençlik”, **Ülkücü Öğretmen**, İstanbul, 20,s.115, Aralık 1968, s.18-19

“Kültür Seferberliği ve Gençlik”, **Ülkücü Öğretmen**, İstanbul, 20, 116, Ocak 1969, s.17-20.

“Psikoanalizin Tarihi Gelişimi ve Eğitim İle İlişkileri (Froydizm)”, **Eğitim Hareketleri**, 17, 192–193, Mart-Nisan 1971, s.4–11

“Büyük Eğitim Filozofları: Sokrat- Eflatun- Aristo (Filozof ve Pedagog Olarak)”, **Eğitim Hareketleri**, 17, 194–195, 1971, s.5–12.

“Büyük Filozoflar ve Pedagoglar: Eflatun -Hayatı, Felsefesi ve Pedagoji Görüşleri (I)”, **Eğitim Hareketleri**, 17, 196–197, Temmuz Ağustos 1971, s.12–19.

“Büyük Filozoflar ve Pedagoglar: Eflatun - Hayatı, Felsefesi ve Pedagoji Görüşleri)” (II) , **Eğitim Hareketleri**, 17, 198-199, Eylül- Ekim 1971, s.8-15.

“Eğitim Filozofları: Aristo - Hayatı, Eserleri ve Eğitim Hakkındaki Fikirleri”, **Eğitim Hareketleri**, 17, 200-201, Kasım- Aralık 1971, s. 15-19.

“Çağdaş Psikoloji Akımları: Adler (1870-1937)”, **Eğitim Hareketleri**, 18, 204-205, Mart- Nisan 1972, s.6-9.

“Çağdaş Psikoloji Akımları: Behaviorizm”, **Eğitim Hareketleri**, 18, 210–211, Kasım- Aralık 1972, s.6–12

“Aristo'nun Felsefesi ve Eğitim Görüşleri”, **Eğitim Hareketleri**, 18, 208- 209, Eylül- Ekim 1972, s.5-10.

“Çağdaş Psikoloji Akımları: Geştalt Psikolojisi (I)”, **Eğitim Hareketleri**, 212-213, 19, Ocak Şubat 1973, s.7-12;

“Çağdaş Psikoloji Akımları: Geştalt Psikolojisi (II)”, **Eğitim Hareketleri**, 19, 218-219, Ağustos- Eylül 1973, s.23-32.

“Millî ve Sosyal Eğitim”, **Pedagoji**, 2, 8, Mayıs-Haziran 1974, s.32-34.

HALİL FİKRET KANAD HAKKINDA YAZILAN VE YAYINLANAN ESERLER

Halil Fikret Kanad'ı Anlatan Yazılar

Öymen, H.R. (1956). Halil Fikret ve Eserleri, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, Yıl:2, 18–19.

Baykal, İ.(1966). Bir Öğretmenin Anıları, **Yaşantılar ve Eğitim**, s.66–67.

Gündüzalp, F.(1961). **Öğretmen Meslek Kitapları Kılavuzu**, IV, Ankara. ME Basımevi.

Baykal, İ. (1974). Hocam Halil Fikret Kanad, **Eğitim Hareketleri Dergisi**, 19, 233, s,5–11.

(1974), Halil Fikret Kanad'ı Kaybettik, **Pedagoji**; Eylül Ekim,2, 10, s.50–51.

Cırtılı,H.H.(1975). İki Büyük Kayıp,**Eğitim Hareketleri Dergisi**, 20, 234-235, s,7.

Cicioğlu, H. (1987). Halil Fikret Kanad,**Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri**, UNESCO, Ankara,

Taşdemirci, E. (1996). **Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Kuruluş ve Gelişmesine Hizmeti Geçen Türk Dünyası Aydınları Sempozyumu Bildirileri**, Türk Dünyası Araştırma Merkezi Yayını, s. 561–566

ÖZDOĞAN, Prof. Dr. Berka, SCHWENK Prof. Dr. Helga, UYGUN, Arş. Gör. Selçuk (yayına hazırlayanlar) Reform Pedagojisi, Eğitim Bilimleri, Okul Reformu, Öğretmen Eğitimi ve Dr. Halil Fikret Kanad, **Seminer , 16-17 Nisan 1998**, A.Ü. Basımevi, 2002

TED. (2002). **Halil Fikret Kanad Yaşamı ve Hizmetleri** , (Yayına Hazırlayan: Cavit Kavcar). Ankara: TED Yayınları.

Ata, B.(2006). Dr. Halil Fikret Kanad ve Odenwald Okulu , **Pedagoji Şubesi Kurucusu Dr.Halil Fikret Kanad'ı Anma Panelinde Sunulmuş Bildiri**.

Akbaş, O. (2006). Halil Fikret Kanad'ın Karakter Eğitimine İlişkin Görüşleri, **Pedagoji Şubesi Kurucusu Dr.Halil Fikret Kanad'ı Anma Panelinde Sunulmuş Bildiri.**

Ovat, F. (2006). 1910 Almanya Yolcusu, Eğitimci, Yazar Halil Fikret Kanad **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim.** 6, 71.

Halil Fikret Kanad ve Coğrafya Eğitimi Üzerine Bir Eseri: Coğrafya'nın Tedris Usulü

Turhan ÇETİN, Şahin ORUÇ ,Halil TOKCAN,(2006). GÜ, **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi,** 26, 3, s.1-16.

Halil Fikret Kanad'ın İsmine Ve Eserlerine Vurgu Yapılan Kitap Ve Makaleler

Soysal, Emin (1942). **Köy Enstitülerinin Tarihçesi ve Kızılçullu Köy Enstitüsü.** Bursa Yeni Basımevi.

Ergün, M. (1982). **Atatürk Devri Türk Eğitimi.** Ankara: D.T.C.Fakültesi yay (<http://www.egitim.aku.edu.tr/ata1.htm>)

Akyüz, Hüseyin.(1991). **Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma.** İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Binbaşoğlu,C. (1995). **Öğretmen Yetiştirme Açısından Türkiye'de Eğitim Bilimleri Tarihi Üzerinde Bir Araştırma.** İstanbul: MEB Yay.

DİNÇ, S. (1999) . **Cumhuriyet Dönemi Eğitim Tarihinde V. Milli Eğitim Şûrası ve Uygulamaları (5 - 14 şubat 1953),** Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

TAŞDEMİRCİ, E. (2001). 1936 Yılında Sovyet Rusya'da Yüksek Öğretim Hakkında Hazırlanmış Bir Rapor ve Bu Raporun Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Tarihi Bakımından Önemi.E. Ü. **Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü,Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** Sayı: 11 ,s.1-37.

(2003) Seçil DEREN – Tanıl BORA, Ahmet ÇİĞDEM (der.), Milli Eğitim Üzerine Muhafazakar Görüşler, **Modern Türkiye'de Siyasî Düşünce:** Muhafazakârlık, 5 ,İstanbul, s.604-615.

Turan, K. (2003). Kurtuluş Savaşı'ndan Cumhuriyete Işık Veren Eğitimcilerimiz. **Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. Yıl 4, Sayı 44.

DOĞAN, İsmail (2004). **Toplum ve Eğitim**, Ankara Pegem A Yayıncılık.

Altunya, Niyazi .(2006). **Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926–1980)** Ankara: Gazi Üniversitesi Yayını No:3

(Ed.)B. Ata ve İ. Bağcı, (2007). **Sosyal Bilgiler Eğitimi Açısından Eğitim Klasikleri İncelemeleri**, Ankara: Pegem A Yayıncılık, s.1-20,

ÖZPOLAT, Vahap. (2008). “İnkılâpçı ve Muhafazakâr Devlet-Toplum Anlayışlarının Eğitim ve Öğretmenlik Mesleğindeki Yansımaları”, ” **Milli Eğitim**, sayı, 179

ÖZPOLAT, Vahap. (2010). “Bir Toplumsal Değişme Paradigması Olarak Demokrasinin Eğitime Yansımaları: Demokratik Eğitim”, **Milli Eğitim**, sayı, 185

EKLER

Ek1

Vazifesi	Aylığı		Vazifeye başladığı Tarih	Vazifeden ayrıldığı Tarih	Hizmet		
	Maas	Ücret			Sene	Ay	Gün
Maaşif Nezareti müşavirlik kâtesbeti ve tercümanlığı	1700		19.Kas.333	7.Şub.334			
Kandilli sultanisi iptidai Aliman- ca muallimi	1700		4.Şub.334	6.Haz.334			
" " " "	1700		27.Haz.334	30.Eyl.334			
" " " "	1900		1.Ekim.334	25.Ocak.335			
Kandilli Sultanisi " "	400		25.Ocak.335	27.Ocak.335			
" " Erenköy İnas Sul- tanisi Fen terbiye muallimi	1400		28.Ocak.335	31.Ocak.335			
Erenköy Selçuk hatun İnas sul- tanileri fenni terbiye muallimi	1500		1.Şub.335	31.Ağs.335			
Erenköy Selçuk hatun çamlica İnas sultanisi fenni terbiye mu.	1900		1.Eyl.335	30.Eyl.336			
Erenköy " " " "	2400		1.Ekim.335	25.Kas.339			
A Ç I K			25.Kas.339	16.May.927			
Ankara Orta Mual.Mek.Pedagoji muallimliği	6000		17.May.927	31.Ağs.929			
" " " "	5500		1.Eyl.929	31.Ağs.930			
" " " "	7000		1.Eyl.930	29.Eyl.932			
" " " "	8000		30.Eyl.932	6.Kas.935			
Ekaallık 2.Sınıf müfettişi	7000		7.Kas.935	25.May.936			
" "Tahim ve Terbiye Öyesi	9000		26.May.936	20.Haz.939			
Gazi Eğitim Enstitüsü Öğ.	9000		21.Haz.939	9.Tem.945			
" " " "	10000		10.Tem.945	9.Tem.947			
" " " "	12500		10.Tem.947	4.Tem.950			
" " " "	15000		4.Tem.950	13.Tem.1956			

Sicil kaydına
İşbu hizmet cetvelinin Evrağı müşahesine uygun olduğu tasdik olunur.
XXXXXXXXXXXXXX

19/11/1956 art 195 6

Müdürlük
(Resmî mühür ve imza)

Mühürleri Müdürlük

ST.XD.13.7.956

Ek2

CUMHURİYET 7 Ekim 1974

BÜYÜK VE ACI KAYBIMIZ

Değerli insan, düşünür, vazar ve kıymetli hocalarımızdan,
PEDAGOG

Dr. Halil Fikret KANAD'ı

bugün Hac Bayram Camiinde kılınacak Ügile namazından sonra topraga vermenin büyük acısı içindeyiz.

Kıymetli öğrencilerine, dost ve akrabalarına teessürlle duyurulur

Kanad, Süer, Erer, Tüzün,
Soysal, Erkoç, Aren ve İzdemir AİLELERİ

EK3

Türkische Lesestoffe

handschriftlich im Ryk'a-Charakter und umschrieben mit
lateinischen Buchstaben, unter Beifügung einer einführenden
Darstellung des türkischen Alphabets im Ryk'a-Charakter

zusammengestellt

von

Hans Stumme

Professor an der Universität Leipzig

und

Halil Fikret

cand. phil.

Leipzig

Otto Harrassowitz

1916

1916 (59c 17 8036)

68/1920

EK4

**Pestalozzis Stellung
zum öffentlichen Schulwesen
(bis zum Jahre 1809).**

Inaugural-Dissertation

zur Erlangung der Doktorwürde
der hohen philosophischen Fakultät der Universität Leipzig

eingereicht von

Halil Fikret

aus Serfidje.

1954 A 959

Druck von Robert Noske, Borna-Leipzig
Großbetrieb für Dissertationsdruck
1917.

EK5

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
Kültür Kurulu

388

Sayı	///	Özet: Bahaddin Eniştenin Felsefe sınavı hakkında :
Tarih	20.12.1937	
Önceki kararın sayısı		
Tarihi		

İstanbul, Kadıköy, Yeldeğirmeni, İzzettin sokağında 113 numaralı hanede Bahaddin Enişte tarafından Bakanlık Orununa sunulup Orta Öğretim Genel Direktörlüğünden Kurulumuza gönderilen bir dilekçede 1934 yılında Kadıköy Lisesinde ikinci devre mezuniyet imtihanlarına girmeğe başlayıp şimdiye kadar bütün gruptardan muvaffak olduğu halde eylül 1937 Felsefe sınavında hastalığı dolayısıyla muvaffak olamadığı bildirilerek bir kere daha bu dersin sınavına alınmasına müsaade edilmesi istenilmiştir.

Adı geçen Bahaddin Enişte'nin 1937 yılı eylül devresinde lise felsefe mezuniyet sınavındaki muvaffakiyetsizliği hastalığından ileri geldiği bağılı doktor raporunun tetkikinden anlaşılması olduğundan kendisinin 1938 yılı haziran devresinde bu dersten mezuniyet sınavına bir defa daha girmesine müsaade edilmesi uygun görüldü.

İşin Bakanlık Yüksek Orununun kabulüne arzı kararlaştı.

Başkan

Uye

Uye

Uye

Uye

Uye

Uye

İbrahim Sunğu

Ali Haydar Tamer

Ranao

Ali Sunğu

H. Tamer

Bakanlık Yüksek Orununa:

Bahaddin Enişte'nin Felsefe sınavı hakkında Kurulumuzca verilen kararı yüksek kabulünüze arz ederim.

AMB.

Kültür Kurulu Başkanı

Kabul
20/12/1937
Kültür Bakanı

İbrahim Sunğu

Aşlının aynıdır.

Dosya sayısı :

/ 193

U.Y. K. 15/12/1937

EK6

T. O.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Millî Talim ve Terbiye Heyeti

Sayı	243	Hulâsa:
Tarih	23 Mayıs 1946	Halil Fikret Kanat'ın "Eğitim ve Öğretim Tarihi" adlı eserinin üçüncü defa bastırılması h.
Önceki kararın sayısı		
Tarihi		

Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilim Öğretmeni Halil Fikret Kanat'ın yardımcı kitap olarak iki kere bastırılmış olan "Eğitim ve Öğretim Tarihi" adlı eserinin mevcudu kalmadığından bu defa terimleri türkçeleştirilerek ve komular gözden geçirilerek üçüncü baskısının yayımlanması uygun görülmüş ve keyfiyetin Bakanlık Yüksek Katının onamına arzı kararlaştırıldı.

Başkan Uye Uye Uye Uye Uye Uye
K. Yörüköğlu F. R. Unat H. Z. Kalkanlı Y. K. Köni S. Eyüboğlu H. Birand M. İkbal
Bakanlık yüksek makamına

Halil Fikret Kanat'ın ~~eseri~~ "Eğitim ve Öğretim Tarihi" adlı eserinin üçüncü defa bastırılması hakkında heyetimizce verilen karar onamına sunarım.

Millî Talim ve Terbiye Dairesi
Başkanı

K. Yörüköğlu

Uygundur

23 . V . 1946

Ta.

M. Eğ. Bakanı

Y. K. V. A 17/5/946

Dosya sayısı 4 / 1027

Aşının ayıdır.

194

Tek veya son sahife.

EK7

T.C.
Maarif Vekâleti
i.T.
DAİRESİ
Umumi
35673 Hususi

Ankara: 16, K. Sapl. 1932
Halil Fikret ve
Fuat Beyler H.

"Acelelidir"

Gazi Terbiye Enstitüsü Müdürlüğüne

Ankara

18/ 1 inci kânun pazartesi günü Ankara Maarif Müdürlüğünde Müfettişlik imtihanı yapılacaktır. Talimatnamesi mucibince muallim mektepleri meslek dersleri muallimlerinin de bu imtihanda bulunmaları lazımdır. Bu imtihanda mektebiniz muallimlerinden Halil Fikret ve Fuat Beylerin hazır bulunmaları tensip edilmiştir. Keyfiyetin kendilerine tebliğini rica ederim Efendim.

Rağret

Maarif Vekili

İlhamı cevabın yapılmadı
17-1-93P

S. Bey

12.
151

Hangi daire evrakına cevap teşkil ettiğinin tasrihi rica olunur

T. C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞI

Prof. Dr. Mustafa SAK
Dekan

Mustafa Sak

30 MART 1998